

Revista trimestrială de literatură, artă și cultură

Mantaua lui Gogol

ANUL II • № 4-5

OCTOMBRIE 2012 - MARTIE 2013

„Noi toți ne tragem din Mantaua lui Gogol» – F.M. Dostoievski

Număr sponsorizat de doamna Valeria Buciuta

MANTAUA LUI GOGOL

CUPRINS

1. **Leo Butnaru** – Poezia avangardei ucrainene
2. **Vichentie Nicolaiciuc** – Interviu cu scriitorul Ioan Cozmei.
3. **Maria Hoșciuc** – Analiza romanului *Recreații* de Iuri Andruhovîci
4. **Mihai-Hafia Traista** – Serghei Jadan – *Depech Mode*
5. **Mihai-Hafia Traista** – De la *Grădina de eghileși* la *Mantaua lui Google*
6. **Gabriel Rusu** – Cronica unui clan pașnic
7. **Rodian Drăgoi** – Arta poetică în proză
8. **Cristian-Paul Mozoru** – Recenzie carte
9. **George Petrovai** – Aflarea-n treabă la români
10. **Nicolae Cornescian** – Foileton: *Extreme* (II)
11. **Mihai Hafia Traista** – Amintiri cu bunici
12. **Pablo Romaniuc** – *Cămașa lui Nesus* (II)
13. **Ștefan Dorgoșan** – *Zile Ticăloase*
14. **Vasile Gorbatiuc** – Viața și Tragedia lui Iarema Bairak (II)
15. **Marin Slujeru** – Capturi din Maramureș
16. **George Petrovai** – Fiat Voluntas Tua!
17. **Kopi Kycyku** – Microantologie de poezie albaneză (I)
18. **Ion Petrovai** – Fulguri lirice
19. **Echim Vancea** – Poeme
20. **Mihai Hafia Traista** – Poeme

MANTAUA LUI GOGOL

Revistă trimestrială de literatură, artă și cultură

Editată de:

Asociația Cultural Creștină a Ucrainenilor din România
«Taras Șevcenko»

ISSN 2248 – 1192
ISSN-L 2248 – 1192

REDACȚIA

Redactor șef: Mihai Hafia Traista

Redactor artistic: Irina Moisei

În numele libertății absolute de exprimare, autorii răspund în mod direct de conținutul materialelor publicate sub semnătura proprie.

Materialele se trimit numai în format electronic, cu diacritice. Corectura nu se face la redacție.

Revista se difuzează direct prin redacție în sistem ramburs.

ADRESA REDACȚIEI:

Str. Măgurei, nr. 1-5, bl. D1, sc A, et. 2, ap. 47, sect 5, București
Telefoane: 0730963670 / 0761124607

E-mail: mantauluigogol@gmail.com

MANTAUA LUI GOGOL

AVANGARDA UCRAINEANĂ – AJUNGÂND DIN URMĂ CONTEMPORANEITATEA...

(Continuare din nr.3)

Leo BUTNARU

Kost' BUREVIY (1888–1939)

S-a născut într-o familie de ucraineni din satul Veliki Mojenko, regiunea Voronej din Rusia, formându-se în mediu rusesc.

A luat parte la ambele revoluții, din anii 1905 și 1917. În 1905 este arestat pentru prima oară, învinuit de participare la revoltele agrare. În 1922-1923, abandonează activitatea politică, publicând volumele „Kolceakovșcina”, „Poetul drapelului alb”, „Dezmembrarea”. Un timp, activează pe postul de redactor-economist la „Uniunea agricolă”, de unde se pensionează pe motive de invaliditate (tuberculoză osoasă). Cu pseudonimul Edvard Striha semnează lucrări satirice, printre care dramaturgia pentru spectacolele de revistă „Berezolea”, „Oportunia” (1930) și „Patru Chamberlain” (1931).

În anii 1932-1933, căutări zadarnice ale unui loc de muncă în Ucraina.

Din timp în timp, abia de reușește să publice unele mici articole, semnate cu pseudonimele Varvara Jukova, Konstantin Sokolovski sau Nahtenborghen. În sertarele mesei i se adună tot mai multe lucrări despre teatru și dramaturgie, dar nu există nicio șansă de a le publica. Printre ele – „Luping. Memorii din închisoare”. Presiunea autorităților și sărăcia devin insuportabile și, în septembrie 1934, lăsându-și familia la Harkov, Burevi pleacă la Moscova în căutarea unui loc de muncă, dar mai ales pentru a evita arestul. În octombrie, familia primește de la el o scrisoare, după care – nici un semn, liniște de mormânt, întreruptă de un comunicat guvernamental despre arestarea unui grup ucrainean de „teroriști-albgardiști”. Printre „cei 28” era pomenit și Kost' Burevi, alături de numele altui poet ucrainean, Oleksa Vlizko. În decembrie 1934,

Colegiul Militar al Judecătoriei Supreme a URSS, deplasat la Kiev, îl învinuiește pe Burevi de „pregătirea actelor teroriste contra activiștilor Puterii Sovietice”. Pe 15 decembrie, poetul este executat.

RRREVOLUȚIA!

Rrrevoluția

Trebuie să se scrie

Cu trei de rrre-rrre!

Pentru ca urrraganul

Să urrle dinspre Errreb*

Și să urrle furrntunile!

Spre exemplu, luați cuvântul furtună,

Eliminați **R** din ea –

Va ieși că fu cineva

Or că tună –

Cineva ce demult s-a isprăvit.

Iar acum procedați la fel cu slova revoluția

Și dintr-o dată și se face urât pe suflet:

Un fel de iarbă-dulce – evoluția...

Rrrevoluția

Se cere

A fi scrisă

Cu trei de rrre-re!

Pentru ca urrraganul

Să urrle

Dinspre Errreb

Și să urrle furrntunile!

*Ereb (mit.) – loc tenebros, subteran, unde se află Împărăția morților.

CARTE POȘTALĂ LUI SEMENKO

Ai fumat file din „Cobzarul” și se spune

Că chiar Roma ai fi putut-o incendia.

O păzea – de cutezanța dumitale

Vorbește curajul și modul de a rima.

Ești înarmat absolut pe nou,

Mai abitir ca oricare altul.

În poemele dumitale fiecă cuvânt

E ca fierul, betonul-înaltul.

Drăguțele, zugrăvește-ți chipul

Precum lumea nu a văzut vreodată.

Ucide cântul de privighetoare,

Dar nici privighetoarea nu trebuie cruțată.

MANTAUĂ LUI GOGOL

Iar de-ți cade cumva sub mână
Cum cazi, dumneata, lunatic sub tramvai,
Cântărețul iubirilor și-al suferinței
Aibă el sfârșitul și mai dihai.

După ce termini cu asta, avântat,
Exportă metoda și în Romni* anume.
Eu mă voi trezi devreme, devreme,
Doar dă-i drumul zilei în lume.

N-o să regreti – o să te aștept,
Cum doar regele poate fi-ntâmpinat...
Ucide cântul privighetorii,
Ucide privighetoarea, neamănat...

(15.11.1918, Romni)

*Romni – oraș în regiunea Sumi (estul Ucrainei).

ZAZENDROPIE

(Poem radiofonic constructiv-experimental.
Fragment.)

Roșii dihonii!
Ceas roșu!
Ciurilo*
Ciurul o!
Ciulo
Sau ce
Sau cih
Sau dracul știe ce?
Sau că ochii plâng,
Sau râd în hohote,
nătâng?
Sau că ar fi ceva negru
de aprilie?
Sau că roșul cal
galopează
Întru-ntâmpinarea
negrului cal?
Fie negru,
Fie alb –
Tot un drac.
Boala
Boala
Boala
Boala bălților bălane
Și zidul roșu-dalb.

*Ciurilo – personaj din bătăliile rusești, dândi tipic,
un Don Juan al slavilor.

MERSI!

Mersi!
Roșule cititor!

Mersi că m-ai așteptat,
Până eu în cinstea CeKa**
Aliterația
Cu ce
Cu er
Cu be
Cercam.

(1929)

*CeKa (Cerezvâceainaia Komissia) – Comisia
Excepțională – Tribunal bolșevic de reprimare a
revoltelor.

PARODIEZĂ

Drept firmă de partid
Faceți-mi un carnet de partid

Prelung de un kilometru
Și lat așijderea de un kilometru!
Și scrieți cu roșu de foc:
Acesta e – Striha Edvard¹ –

Catană de rând
În detașamentul genialilor
Genii!
Scrieți:
El nu cunoaște lacrimile,
Acest Edvard,
În schimb sânge – de butii întregi
dispune,
Iar pojarurilor – focul
În el
Le
Poartă.
Scrieți:
El va salva scriitorimea
De alde Hviliovi,
Ticina
Și Rilski²,
Politica – de Chamberlaini,
Poezia – de filomeloprivighetori.
Scrieți:
El cântă acolo – unde se dă bătălia,

Râde acolo – unde-i grozăvie,
Se întristează acolo – unde Șkurupi³
Hohotește de râs – cu Semenko⁴ dimpreună
Și
Mai scrieți:
Va muri înainte de vreme
Pentru Mondiala putere a sovietelor.

Și moarte,
Și hohot de râs...
Scrieți anume așa
Cu roșu de foc
Pe firma de partid – pe carnet
Și puneți-l
avangarda ucraineană⁴³

MANTAUA LUI GOGOL

Pe maidan –
Întru
Bucuria
Tuturor.

(1928)

1. *Striha Edvard – unul din pseudonimul lui Kost' Bureviy, care a mai semnat cu: Kost' Sokolovski, Varvara Jukova, Nehtenboreng, Şkurupiy.*
2. *Hvâliov, Tâcina, Râlski – unii din poezii timpului care, chiar dacă au avut un început avangardist în creație, cu timpul au trecut în serviciul scrisului de stânga, angajat.*
3. *Gheo Şkurupiy (1903–1937) – poet avangardist.*
4. *Mihail' Semenko (1892-1937) – protagonist al avangardei ucrainene. Inițial, l-a încurajat și publicat pe Kost' Bureviy, fără a-și da seama că, de fapt, acesta îl parodiază chiar pe el, Semenko. După „deconspirare”, s-a lăsat cu scandal.*

GHEO ŞKURUPI

Eu – rege sunt,
Eu – sunt sfânt,
Numele meu Gheorghie e
Biruatorul Dragonului!
Nu vă apropiați de mine,
Pentru că (or: căci, căcă, căci)
Pentru că vă voi hali.

MIHAIL SEMENKO

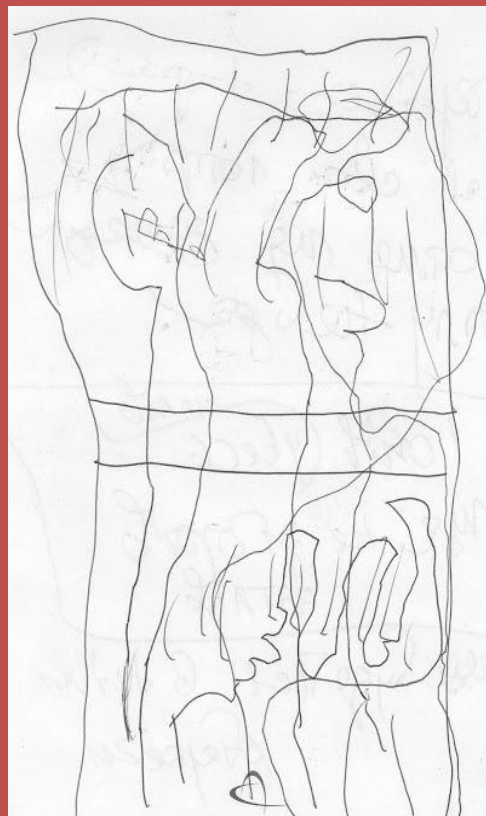
Eu – poet sunt,
Din „noile generații”!
Nu vă apropiați de mine:
Fie-vă milă de voi înșivă
Și de profesiile voastre,
Și de neamul vostru,
Și de fii,
Și de fiice,
Și de nepoții voștri.
Pentru că (căci) pentru că tuturor vouă vă voi scuipa
În față,
În plină mutră
Și
O voi destructuriza definitiv.

EDVARD STRIHA

Eu – controlul sunt.
Revizorul tuturor vagoanelor de creație.
Astfel că, frățilorilor, vă cunosc destul de bine.
Nevinovate dobitoace sunteți voi – cămilelor,
Pe frontul artei – vă arătați de iepuri.

Voi nu ați avut dinți
Și nici n-o să-i aveți,
Iar la scuiătură –
Vă arătați maestri sadea
20 de ani scuiând într-acolo
Unde nu mai are rost a scuipa.
Deja
Nu mai există bomondul!
Nu întinați gusturile proletare!
Nu scuipați pe ele,
Căi
Va ieși că
Că... (de 6 ori)
Că „cerul deveni-vă-va oiță”!
Timpul vostru expirat –
Deja biletele nu vă sunt valabile,
Luați-vă catrafusele astea galbene!
Ieșiți!
Ici în sat
Poate se va găsi cineva să vă asculte,
Iar expresul nostru –
O ia spre DneproGhES*:
– Tu-tu-tu!

DneproGhES – Electrocentrala de pe Nipru.

„Bunicii” – Grafica Vlad TUȚĂ

INTERVIU CU SCRITORUL ION COZMEI

„Activitatea mea de bază este închinată școlii... Faptul că am, până acum, 20 de apariții editoriale, că dețin câteva premii literare pe plan local sau național se datorează, preponderent, chemării mele native spre actul de creație.”

VICHENTIE NICOLAICIUC: Stimate maestre Ion Cozmei, ne cunoaștem de ani buni de la diferite manifestări spirituale comune, care au avut loc la Suceava, la Rădăuți, la Cernăuți, la București, la Călinești Cuparencu (satul tău natal), la Măriței (satul natal al subsemnatului)... Am participat la sărbătorirea ta cu prilejul împlinirii vârstei de 60 de ani de existență în anul 2011; dă-mi voie acum să schițez un „portret subiectiv” despre...personajul Ion Cozmei, care locuiește teluric în municipiul Suceava, str. Gavril Tudoraș, nr. 26, bl. E2, sc. A, ap. 3.

Ion Cozmei, devenit deja un nume binecunoscut în breasla scriitoricească bucovineană, a căpătat, în același timp, un prestigiu în rândul dascălilor suceveni, cucerind reală autoritate prin nivelul său de pregătire filologică și măiestrie didactică. Ion Cozmei se cuvine să fie considerat un excelent om de cultură, având certe calități în acest domeniu, demonstrate pe vremea când a activat ca director al Casei de Cultură a Sindicatelor din Suceava. Prin urmare, Ion Cozmei este o personalitate incontestabilă, trebuind consultat în cele trei domenii de activitate: creație literară, educație și cultură. A căpătat o vastă experiență în aceste domenii, prin muncă profundă și continuă, dar și, de ce să nu recunoaștem, prin ceea ce are în gena sa de la bunul Dumnezeu: înclinație, har și talent creator.

Iarăși trebuie să recunoaștem că este un om...deosebit de sociabil. Nu poate trăi izolat în

turnul său de fildeș. Întotdeauna caută un coleg, un prieten, un semen, cu care să poarte un dialog, să schimbe idei, să provoace dezbateri interesante. Din aceste confruntări învață permanent, apoi aplică în ceea ce face și scrie. Cu alte cuvinte, Ion Cozmei este un om al cetății. Pentru aceste calități este foarte apreciat de colegii săi de breaslă și de oamenii de rând. Subsemnatul adaugă aici un alt merit - acela de modestie.

De multă vreme, aveam în plan să îl provoc la un interviu, prin deconspirarea unor probleme din viața și activitatea sa, care pot constitui modele pentru tânără generație, din domeniile creației și educației.

După o perioadă de spitalizare, deși te afli acum în convalescență, cred că ești în putere să-mi răspunzi la câteva întrebări referitoare la activitatea ta literară. Prin urmare:

La ce lucrezi în prezent? La propria-ți creație sau continui să traduci din poezia lui Taras Șevcenko? Care-ți sunt proiectele pentru viitorul apropiat sau îndepărtat?

Ion Cozmei – Distinse domnule profesor Vichentie Nicolaiciuc, dragă Vichentie. După această introducere a ta, lungă și șerpuitoare, îmi vine greu să pun punctele pe i, ca să nu plictisesc posibili cititori ai acestor rânduri. Dacă, totuși, am acceptat interviul tău, ar trebui să-ți spun următoarele:

Deși sunt membru titular al Uniunii Scriitorilor din România, activitatea mea de bază este închinată școlii. Nu uita că eu sunt, în primul rând, profesor la un liceu din Suceava, unde predau învățăceilor limba și literatura latină, precum și literatura universală. În aceste ultime momente din existența mea am întrerupt munca de la catedră, sub umbrela unor certificate medicale. Activitatea mea literară este una complementară celei de dascăl în învățământul românesc (în paranteză fie spus, sunt doctor în filologie la Universitatea din București). Într-adevăr, am până acum 20 de apariții editoriale, dețin câteva premii literare pe plan local sau național, dar acest lucru se datorează, preponderent, chemării mele native spre actul de creație (în versuri, în proză, în traducere), care se petrece sporadic, dar cu bucurie și satisfacție. Concret, pregătesc în urgență imediată primul meu volum de eseuri, care, în proporție de 60%, sunt închinat lui Eminescu, mai ales Eminovicilor din Călinești Cuparencu. În paralel, continuă colaborarea mea cu revistele literare „Plumb” (Bacău), „Poesis” (Satu Mare), „Bucovina literară” (Suceava), cât și cu publicația periodică „Omăgiu lui Eminescu” (Dumbrăveni). În ultima perioadă, am început colaborarea cu revista trimestrială de literatură, artă și cultură „Mantaua lui Gogol” de la București.

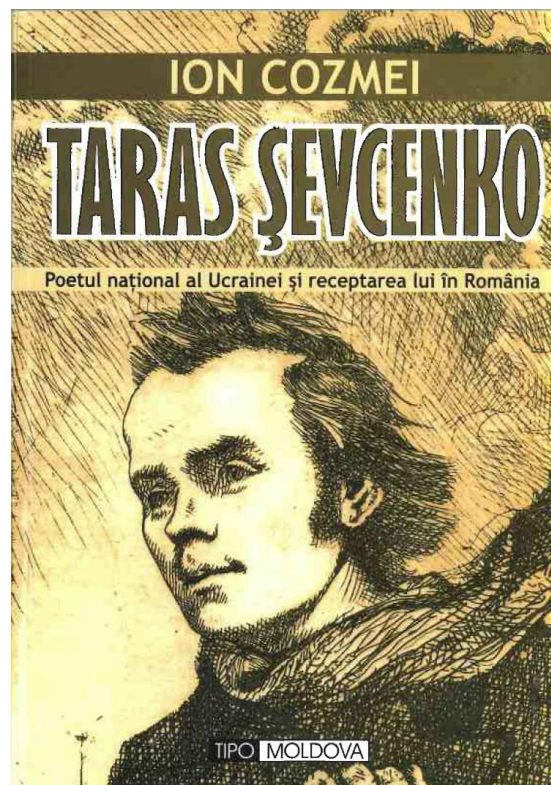
În perspectivă mai puțin urgentă se află un volum de poezie (creație proprie) și un altul de interviuri literare. Fără îndoială că traducerea din poezia lui Taras Șevcenko va continua (nu uita că în anul 2014 se împlinesc 200 de ani de la nașterea „Marelui Cobzar”!), ba mi-am propus, la sugestia Administrației din Cernăuți, să traduc un set de poezii din creația lui Yurii Fedkovici.

V.N. – Așa cum ai mărturisit în interviul recent oferit lui Kolea Kureliuk, ai învățat limba ucraineană în clasele primare la Călinești Cuparencu. Apoi ai întrerupt să înveți această limbă, deoarece părinții tăi s-au mutat la Suceava. Totuși, a fost uzitată această limbă în familie? Curajul de a-l traduce pe Șevcenko în limba lui Eminescu, prin anii 1985-1990, a fost, cred, unul temerar. Povestește-ne cum a fost începutul acestor traduceri, cine și cum te-a sprijinit? Întreb aceasta pentru că transpunerea ta în limba română a ajuns să fie considerată ca una de excepție.

I.C. – Reiau mărturisirea făcută lui Kolea Kureliuk și afirm, cu o anume nostalgie, că celebrul Kobzar al lui Șevcenko a ajuns în mâinile mele prin scriitorul român de etnie ucraineană Mykola Korsiuik de la București, care mi l-a dăruit chiar în anul apariției sale la Kiev, în 1985.

Primul imbold în purcederea mea la actul traducerii lui Șevcenko în limba română a fost unul personal, după ce același Mykola Korsiuik mi-a împrumutat Dicționarele ucrainean-român și româno-ucrainean, care au constituit pentru mine sprijinul esențial. Abia după 1990, și-au exprimat o părere pozitivă despre traducere regretatul scriitor româno-ucrainean Corneliu Reguș și reprezentantul Uniunii Ucrainenilor din România la Ministerul Culturii Iaroslava Kolotelo. După primul volum de traducere din poezia lui Șevcenko, apărut la Iași în 1999, cel care a scris un articol elogios la adresa volumului tipărit în ediția bilingvă (Încă un pas spre o receptare fidelă a lui Șevcenko) a fost criticul și istoricul literar Ioan Chideșciuc, articol care a fost tipărit și ca postfață la ce de-al doilea volum de traducere din Șevcenko, apărut la Editura „Mustang” din București, în anul 2001. După o analiză profundă a traducerilor, bilingvul Ioan Chideșciuc a fost îndrituit să afirme: „Noua versiune a Cobzarului lui Șevcenko în românește îi restituie geniului ucrainean adevărata aură a unui mare romantic european, asemenea lui Eminescu, Byron, Schiller, Mickiewicz, înfățișându-l ca poetul celor mai profunde și fine trăiri general-umane, cu adevărat un mare cobzar universal.”

Cel de-al treilea volum din traducerea poeziilor lui Șevcenko, intitulat Tinerele mele gânduri, apărut la Editura „Augusta” din Timișoara, în anul 2005, beneficiază de un Cuvânt înainte semnat de cunoscutul ucrainolog Magdalena Laszlo Kuțiuik, care notează, printre altele: „În ceea ce privește valoarea traducerilor lui Ion Cozmei, trebuie să subliniem că suntem pentru prima dată în

fața unor versuri întocmite de un vorbitor nativ de limbă ucraineană din țara noastră, el însuși un talentat poet român. Ar fi de dorit ca și aprecierea criticii de specialitate să nu omită acest amănunt și să fie cât mai exigentă. Din punctul nostru de vedere, socotim că traducerile din culegerea de față sunt îndeajuns de fidele față de originalul ucrainean, depășind cu mult tălmăcirile altor traducători din spațiul literar românesc.”

Ar fi bine de precizat că și universitarul Ioan Robciuc, redactorul șef al „Curierului ucrainean” de la București, s-a exprimat în diverse rânduri asupra traducerilor mele din poezia lui Șevcenko, pe care le consideră cele mai reușite dintre cele apărute în limba română.

V.N. – Acum, după ce ai tradus 24 de poeme din Șevcenko (între care marile poeme Haidamacii, Maria, Visul, Katerina, Ereticul, Captivul, Marele beci), obținând rezultate deosebite în acest sens, îmi dau seama că ai avut o ambiție aparte, pasiune și răbdare, dar odată cu traducerea ți-ai însușit mai profund și limba ucraineană literară. Afirm aceasta pentru că te-ai apucat, accidental, să traduci și invers, din română în ucraineană. Am rămas plăcut surprins că ai tradus din română în ucraineană o variantă nășăudeană a Mioriței. Prin acest efort, te numeri printre cei mai buni traducători ai Mioriței în limba ucraineană, alături de Oksana Melniciuk și Andrei Miastkiwski. Te rog, oferă-ne câteva explicații și la această traducere.

I.C. – Traducerea la care te referi se datorează scriitorului câmpulungean Ion Filipciuc,

care a publicat un tom pertinent al traducerii Mioriței în mai multe limbi universale. Varianta mea a avut ca sprijin Dicționarul româno-ucrainean, dar și câteva sugestii lingvistice din partea regretatului prozator român de etnie ucraineană Iurii Lucan. Mă bucur, abia acum, de aprecierea ta, care ești un bun cunoscător al limbii ucrainene.

V.N. – Hai să tragem acum o mică/mare concluzie. Dacă nu cunoșteați din copilărie limba ucraineană, nu te-ai fi apucat de a doua latură a muncii tale creatoare, respectiv traducerea lui Taras Șevcenko în limba lui Mihai Eminescu și a Mioriței în limba lui Șevcenko. Ca atare, nu obțineai atâtea premii pentru munca de traducător și nu ai fi avut subiect pentru doctorat.

I.C. – Dragă Vichentie! Aș dori să știi că, odată pornită traducerea din Șevcenko, m-am apropiat și de alți scriitori ucraineni (contemporani), din care am tradus în românește: Mihailo Tcaci și Tamara Severniuk (publicați în „Curierul ucrainean” și Almanahul „Bucovina literară”) și Vasyli Kuhta și Vasyli Reabei (publicați în revista „Poesis”). Cât privește lucrarea mea de doctorat, ea a fost precedată, de fapt, la Universitatea din Cernăuți, unde, sub conducerea științifică a regretatului profesor Grigore Bostan, membru de onoare al Academiei Române, am purces la elaborarea tezei Coincidențe romantice la Eminescu și Șevcenko, dar a fost susținută, în cele din urmă, la Universitatea din București, sub titlul Taras Șevcenko – poetul național al Ucrainei și receptarea lui în România.

V.N. – Ioane! Ai fost omul care ai ridicat satul Călinești Cuparencu din anonimat. Să mă explic: ai contribuit la ridicarea în sat a bustului lui Mihai Eminescu; satul a intrat în circuitul turistic literar prin Festivalul literar „Mihai Eminescu” din fiecare 15 ianuarie, cu prezența celor mai cunoscuți eminescologi români contemporani.

I.C. – Satul Călinești Cuparencu, un sat relativ mic din sudul Bucovinei, a fost, într-adevăr, prea puțin prezent în studiile istoricilor literari care s-au ocupat de strămoșii paterni ai celui mai mare scriitor al românilor. Cu excepția lui Vasile Gherasim, profesor la Cernăuți, care în 1922 poposește în „satul Eminovicenilor”, a lui Augustin Z.N. Pop, care vizitează satul pentru completarea biografiei pe linie paternă a marelui poet în anul 1961, a lui Ion Roșu, autorul cărții Legendă și adevăr în biografia lui Eminescu. Originile, București, Ed. „Cartea Românească”, 1989, satul natal al lui Gheorghe Eminovici nu a trezit interesul firesc al eminescologilor contemporani, ca să aplece cu exactitate obârșia primilor Eminovici descinși în satul bucovinean din spațiul transilvănean, mai precis de la Blaj. De câțiva ani încoace, am reușit să-i conving pe organizatorii Festivalului literar național „Mihai Eminescu” ca participanții de seamă la festival să poposească, în drumul lor de la Suceava la Putna, la bustul lui Mihai Eminescu din

curtea bisericii de la Călinești Cuparencu și să asiste la un simpozion închinat Eminovicilor, rudele pe linie paternă ale celui mai mare scriitor al românilor.

Sper ca pe 15 ianuarie 2013, la Călinești Cuparencu să fie sărbătorit, în context eminescian, evenimentul împlinirii a 100 de ani de la înființarea școlii de stat din localitate, școala urmând să poarte numele „Gheorghe Eminovici”, tatăl poetului fiind născut acum 200 de ani în familia dascălului Vasile Eminovici.

V.N. – Să revenim la activitatea ta în rândul breslei scriitorilor din Bucovina. Pe 27 octombrie 2012 a avut loc Adunarea Generală a Societății Scriitorilor Bucovineni, când tu ai fost ales în funcția de vicepreședinte al SSB. Cum crezi că vei putea răspunde cererilor exprimate sau tacite ale colegilor de breaslă pentru a impulsiona munca creatorilor de frumos prin mijlocirea cuvintelor, încât și la Suceava (în Bucovina, cu alte cuvinte) să avem scriitori de valoare, măcar la nivelul celor interbelici, precum Mircea Streinul, Traian Chelariu sau Iulian Vesper, și o revistă literară de talia „Tribunei” de la Cluj sau a „Convorbirilor literare” de la Iași?

I.C. – Să nu uităm că activitatea literară de astăzi din Suceava o continuă pe cea din jurul anilor `30-40 ai secolului trecut de la Cernăuți, unde au fost înființate Societatea Scriitorilor Bucovineni și revista „Bucovina literară”. Pe lângă numele scriitorilor invocați de tine, la Cernăuți s-au afirmat în perioada interbelică și scriitorii Teofil Lianu (Dumbrăveanu), E. Ar. Zaharia, George Voevidca, George Drumur, Dragoș Vicol, Dimitrie Vatamaniuc etc.

După cum cunoaștem, în primăvara anului 1944, odată cu ocuparea nordului Bucovinei, activitatea Societății Scriitorilor Bucovineni, precum și cea a revistei „Bucovina literară”, au fost suprimate. Abia după evenimentele din decembrie 1989, Societatea Scriitorilor Bucovineni (SSB) a fost reînființată de un grup de scriitori suceveni, precum Mihail Iordache, George Damian, Marcel Mureșeanu, Ion Beldeanu, Constantin Șteferiuc, Ion Cozmei etc., iar revista „Bucovina literară” și-a reluat apariția în serie nouă, din inițiativa aceluiași grup de suceveni, sub coordonarea criticului literar Mihail Iordache.

Revista „Bucovina literară” și-a căpătat un format nou, iar funcția de redactor-șef, după Mihail Iordache, a fost deținută succesiv de Marcel Mureșeanu, Mircea A. Diaconu, Ion Beldeanu și Constantin Arcu. Adunarea Generală din octombrie a.c. a ales o nouă conducere, atât la SSB, cât și la revistă. Dacă membrii comitetului de conducere al SSB au fost nominalizați imediat (Carmen Veronica Steiciuc – președinte, Ion Cozmei – vicepreședinte, Sabina Fînaru – secretar, Gheorghe Pața – trezorier, Elena Brândușa Steiciuc, Alexandru Ovidiu Vintilă și Elena Simionovici – membri), la conducerea

revistei „Bucovina literară” a fost ales, în plenum Adunării Generale, Alexandru Ovidiu Vintilă, ceilalți membri ai redacției urmând să fie stabiliți ulterior de comitetul de conducere al SSB.

Întrebarea ta, în ceea ce mă privește, este destul de surprinzătoare, ca și cum la Suceava n-ar mai exista scriitori de valoare, iar revista „Bucovina literară” n-ar mai apărea. Să recunoaștem, totuși, că în județul Suceava trăiesc și crează activ membri titulari ai Uniunii Scriitorilor din România, precum Ion Beldeanu. Constantin Hrehor, Constantin Severin, Mircea A. Diaconu, Ion Cozmei, Ion Filipciuc, Nicolae Cârlan, Viorica Petrovici, Carmen Veronica Steiciuc, Elena Maria Cușnir, Horațiu Stamatin, Liviu Popescu, Mihai Sultana Vicol, Constantin Blănar, Angela Furtună, Gheorghe Pața, Vasile Zetu, Ioan Țicalo, Doina Cernica, Niadi Cernica, Elena Brândușa Steiciuc, Alexandru Ovidiu Vintilă, Constantin Arcu, Ion Prelipcean, etc. Scriitori bucovineni în viață sunt și Adrian Dinu Rachieru (Timișoara), Lucia Olaru – Nenati (Botoșani), Ion Popescu Sireteanu, Ilie Dan, Liviu Papuc (Iași), Constantin Călin (Bacău) etc.

Sunt aproape de a deveni membri ai USR scriitorii suceveni Anica Facina, Gheorghe Vicol, Emil Ianuș, Mihai Mateiciuc, Liviu Dorin Clement, Sabina Fînar, Isabel Vintilă etc.

Mulți dintre scriitorii enumerați dețin premii literare acordate de Uniunea Scriitorilor din România, Societatea Scriitorilor Bucovineni, Fundația Culturală a Bucovinei etc.

Să nu uităm că în nordul Bucovinei activează scriitori importanți și cunoscuți, precum Vasile Tărățeanu (membru de onoare al Academiei Române), Ilie Tudor Zegrea, Arcadie Opaiț, Simion Gociu, Dumitru Covalciuc, Ilie Popescu, Dumitru Mintencu, Ștefan Hostiuc etc.

La ora când scriu aceste rânduri a apărut o antologie a scriitorilor bucovineni contemporani (majoritatea membri ai SSB), sub egida Consiliului Județean Suceava, iar la orizont apar nume de tineri scriitori cu real talent, care bat la porțile SSB sau USR și care fac cinste spațiului literar bucovinean.

Nici revista „Bucovina literară” nu se află într-un „con de umbră”, ea fiind cunoscută și apreciată la nivel național și internațional, dovadă fiind numele de rezonanță ale colaboratorilor permanenți ai revistei: Adrian Alui Gheorghe, Liviu Antonesei, Leo Butnar, Al. Cistelecan, Constantin Dram, Horia Gârbea, Liviu Ioan Stoiciu, Matei Vișniec, Ioan Holban, Adrian Dinu Rachieru, Madga Ursachi, Theodor Codreanu, Gheorghe Grigurcu, Ilie Luceac etc.

În calitate de nou vicepreședinte al Societății Scriitorilor Bucovineni (și în anii trecuți am făcut parte din Comitetul de conducere al SSB), îmi revine o plăcută și firească „sarcină” de a deveni liantul necesar al unei comunități de breaslă scriitoricească în spațiul spiritual mirific al Bucovinei istorice, de a crea dialogul necondiționat

dintre generațiile de creatori autentici în literatura română contemporană, care să reprezinte o emblemă solidă și reprezentativă în istoria adevărată a literaturii românești.

V.N. – La Rădăuți, un grup de creatori literari sufletești scoate la lumina tiparului, prin mijloace private, revista „Obcina literară”, în ultimele zile ieșind pe piață nr. 11 al revistei. Colectivul de redacție al revistei „Obcina literară”, din care fac parte și eu, ar fi curios să afle părerea unui fondator și conducător de reviste și publicații românești despre revista noastră.

I.C. – Am răsfoit (ba chiar am citit) câteva numere din revista „Obcina literară”, despre care am, în general, o părere pozitivă, dar acum mă voi referi la ultimul număr al revistei (nr. 11), pe care-l am în față. Mă surprinde, mai întâi, faptul că cei mai prezenți semnatari ai articolelor din revistă, Emil Ianuș – director – și Ion Prelipcean – redactor șef –, fac parte din colectivul tehnic și nu din cel de redacție, cum s-ar cuveni. În al doilea rând, revista rădăuțeană nu are rubrici permanente, articolele pur literare fiind amestecate cu cele de interes cultural. Este, totuși, „Obcina...literară”!! Nu trebuie omise, la o lectură avizată, greșelile de exprimare a limbii române literare și cele de tipar!

Cum vine, la o adică, „ne-am adunat, ne-am unit, să-l omagiem, să ne cinstim (sic)!, să ne apărăm și să cultivăm limba română”?! Sau „au urcat pe scenă vorbitori (sic!) și artiști...”?! „Limba noastră e-o comoară” și „Mult e dulce și frumoasă” sunt sintagme celebre scrise de același autor, Alexie Mateevici! Este amatoricească demonstrația lingvistică, prin care Bacău înseamnă „Orașul lui Bachus”! Cartea premiată a traducătoarei Lucia Olaru Nenati nu este o carte de .....memorialistică!

Concluzionând, corectorul revistei nu stăpânește acordul gramatical, nu folosește virgula la locul potrivit (uneori, ea apare și între....subiect și predicat!) abuzează folosirea ghilimelelor etc. Revista, totuși, este atractivă, educativă, necesară. Să închei, deci, cu dictonul latin: Per aspera, ad astra!

V.N. – Îți mulțumesc, în numele cititorilor, pentru acest interviu. Multă sănătate, în primul rând, și spor rodnic pe ogorul creației originale și al traducerii, precum și în închegarea breslei scriitoricești sucevene!

A consemnat Vichentie Nicolaiciuc, redactor la „Obcina literară” din Rădăuți noiembrie 2012.

Maria HOȘCIUC

ANALIZA ROMANULUI *RECREAȚII* DE IURI ANDRUHOVÎCI

„*Sodoma și Gomora, pornografie socială, batjocorirea limbii materne, o săgeată în independența Ucrainei*”¹ – aceste „cuvinte grele” sunt o selecție din criticile aduse romanului scriitorului ucrainean contemporan, Iuri Andruhovîci, *Recreații*, scris în anul 1990, dar publicat doar în anul 1992, în primul număr al revistei „Sučasnist”. Această indignare, venită în special de la ucrainenii din diasporă, era cu atât mai mare, cu cât romanul a apărut într-un număr special al sus-amintitei reviste, întrucât, din ianuarie 1992, ea a început să se editeze la Kiev și nu în Canada, ca până atunci. Desigur, în următoarele numere ale revistei s-a încercat concilierea situației apărute, prin publicarea diferitelor articole care aveau ca scop analiza romanului *Recreații* din punctul de vedere al valorii sale literare, artistice, și nu al „ofensei” aduse culturii naționale ucrainene.

Iată, pe scurt, subiectul romanului: patru poeți ucraineni vin în orașul Ciortopil, la Sărbătoarea Învierii Duhului: Orest Homski, din Leningrad, cu trenul, Iurko Nemereci și Hreț Ștundera, din Kolomeea, cu o mașină de ocazie, și Rostislav Martofleak împreună cu soția sa, Marta, din Lvov cu autocarul „Ikarus”. După ce au mâncat bine și au băut destul de mult, aceștia se despart și fiecare dintre ei are o aventură, își petrece în felul său noaptea, se recrează, pentru ca dimineața să se reîntâlnească într-o cameră de hotel și să fie „treziți la realitate” de o pseudo-lovitură de stat organizată de prietenul lor, Pavel Mațapura. La prima vedere, nimic nu pare să fie complicat, dar autorul romanului, Iuri Andruhovîci, a ascuns în spatele eroilor săi, a trăirilor acestora și a evenimentelor petrecute niște mesaje importante, descifrabile și interpretabile de către cititorii erudiți. În cele ce urmează vom încerca să găsim și să analizăm subtextul acestui roman, începând cu explicarea titlului, apoi, cu ajutorul aparatului critic, ne vom referi la tehnica jocului cu personajele folosită de Iuri Andruhovîci.

Despre tehnica jocului putem afla mai multe din articolul lui Iliia Ilin, *Igrovoj princyp* (Principiul jocului), în care se spune: „Înțelegerea jocului ca un principiu de bază în organizarea

întregii culturi umane în globalitatea ei a fost formulată încă în anul 1938, în cartea lui Johan Huizinga²; în postmodernism, această idee a avut o dezvoltare variată. (Aceasta reprezintă utilizarea unor calambururi multilingve, etimologii umoristice, aluzii la orice, trucuri fonice și topografice)”³. Acest joc postmodernist, după părerea criticului rus I. Skoropanova, are mai multe niveluri și pornește de la premisa că „textul reprezintă obiectul plăcerii, al jocului”: 1. însuși textul se joacă cu toate relațiile și conexiunile sale de sens; 2. cititorul se joacă cu textul, precum cu un joc; 3. cititorul joacă textul⁴. Dacă e să luăm primul punct, din cele trei enumerate mai sus și să mai adăugăm faptul că textul este creat de un autor, atunci putem aplica acest criteriu de diferențiere al jocului la romanul *Recreații*, în care textul, creat de autor, se joacă cu propriile personaje, dar și cu cititorul.

Cuvântul *recreație* provine din latinescul *recreatio*, care înseamnă odihnă, destindere după o muncă încordată, pauză; de asemenea el mai poate însemna și recreare sau creare din nou (din fr. *recreation*)⁵. Cel mai probabil, pentru romanul nostru, sensul este acela de „a crea ceva din nou”, lucrul care poate fi dedus și din cuvintele autorului:

Vroiam, de asemenea, să distrug un stereotip foarte dăunător, înrădăcinat în conștiința noastră națională, și anume raportarea la poet ca la un mesia capabil să salveze națiunea, să salveze umanitatea (...) Poate de aceea m-am hotărât să-i prezint în roman pe tinerii poeți, în care se pune atâta speranță și care sunt ascultați ca niște profeți, să-i prezint ca pe niște oameni obișnuiți, cu slăbiciunile lor, cu trăsături uneori chiar mai puțin simpatice⁶.

Poeții din roman, patru la număr, sunt cei ai căror imagine și rol social sunt *recreate* de către Andruhovici în conștiința națională și cei care se recrează după, putem spune chiar, o stare

² Johan Huizinga, *Homo ludens*, Humanitas, București, 2003, versiunea electronică a cărții:

<http://ro.scribd.com/doc/10853508/Johan-Huizinga-Homo-Ludens> (ultima accesare: 02.12.2012)

³ Iliia Ilin, *Postmodernizm. Slovar' terminov/ Igrovoj princyp*, versiunea electronică a dicționarului:

<http://yanko.lib.ru/books/philosoph/ilyin-book.htm> (ultima accesare: 02.12.2012)

⁴ I. Skoropanova, în I.K. Sușilina, *Sovremennyj literaturnyj process v Rossii*, versiunea electronică a cărții: <http://www.hi-edu.ru/e-books/xbook027/01/part-004.htm#i645> (ultima accesare: 02.12.2012)

⁵ DEX, <http://www.dex.ro/recreație>

⁶ Mikola Riabciuc, *Zamist pisljamove do „Rekreacij” (Intervju z Iuriem Andruhovycem)*, „Sučasnist”, nr.2/ 1992, pp. 117-118, <http://www.ukrbiblioteka.org/uploads/magazines/suchasnist/fil es/Suchasnist-1992-02.pdf> (ultima accesare: 31.10.2012)

¹ Vezi revista „Sučasnist”, nr. 5/1992, pp. 108-111, în format electronic pe: <http://www.ukrbiblioteka.org/uploads/magazines/suchasnist/fil es/Suchasnist-1992-05.pdf> (ultima accesare: 30.10.2012)

păsătoare de „robie”, în care talentul și produsul muncii lor creatoare puteau fi manifestate doar în *underground*. Un alt sens al titlului acestui roman se poate referi la îngroparea culturii ucrainene postcoloniale și la crearea altei noi. În acest sens, s-a exprimat foarte bine criticul literar Marko Pavlišin, în articolul său, *Ščo peretvorjuetsja u Rekreacijah Iurija Andruhovyča?*: „În *Recreații* este zugrăvit sfârșitul paradigmei culturii naționale ca un mijloc de luptă pentru supraviețuirea națiunii și începutul paradigmei culturii naționale ca un loc obișnuit al diversității vieții contemporane”⁷. Astfel, tema romanului este o prezentare a vieții elitei literare ucrainene din anii '80 ai secolului trecut, o viață în care se împletește mărețul cu josnicul, binele cu răul, frumosul cu urâtul.

Dacă poetul ucrainean ocupa locul de frunte în lupta împotriva colonialismului, atunci, odată cu prăbușirea acestuia din urmă, poetul își pierde misiunea importantă, dar și prestigiul și onoarea de până atunci, iar în *Recreații* este respinsă această tradiție de sacralizare a poetului, a literaturii și culturii. Prin urmare, poetul ajunge să fie nu un supraom, ci un muritor de rând, cu calitățile sale, dar și cu defectele.

Această încercare de nivelare a stereotipului poet-proroc Anduhovici o realizează prin tehnica jocului cu personajele. Cu ajutorul eroilor romanului acest stereotip este regândit, răsturnat într-un mod ironico-parodic, nu cu scopul deconstrucției sau al distrugerii imaginii poetului ucrainean, ci pentru a restabili armonia pierdută. În roman, statutul poetului-proroc ucrainean este diminuat în special prin prezentarea relațiilor dintre soții Marta și Martofleak (deja în numele eroilor poate fi observat jocul autorului). Imaginea lui Martofleak în roman este ostentativ ambivalentă. În ochii soției sale el apare în același timp ca „geniu în devenire, intelectual plictisitor”, „egoist și laș, cavalier nobil”, „un iubit incapabil, un iubit fantastic”⁸ etc. În cuvintele Martei, atât de laudă, cât și de umilire, nu există nici ură, și nici sentimente înalte de iubire, se resimte doar atitudinea ei maternă, blajină față de un copil căruia i se iartă toate năzdrăvaniile: „vom trăi încă o sută de ani și vom muri în aceeași zi”, i se adresează în gând Marta soțului, „căci altfel tu nu vei rezista și vei muri de la băutură, (...) tu nu poți fi altfel, cu altă femeie de mult te-ai fi spânzurat, dar ai avut noroc, prostule, că sunt eu, nu alta, ci eu”⁹. Nu numai soția îl aseamănă pe Martofleak cu un „copil mare” („iar barba lui parcă e lipită – un copil mare,

prostănac, elev de clasa a doua la școala vieții”¹⁰), o asemenea impresie o face și prostituției din bordel, pe care tot Marta o cheamă: „barba lui parcă e lipită și, în general, e ca un copil...”¹¹. De aici se poate interpreta încă un amănunt al jocului autorului atât cu cititorul (recunoașterea personajului), cât și cu personajul. În aluziile ambelor femei la faptul că Martofleak e ca un copil se poate citi distrugerea statutului acestuia ca al unui bărbat tare, sprijin al femeii. Din purtarea lui Martofleak, din faptele sale nu se poate extrage acel efect al jocului ambivalent, pe care îl evidențiază însă caracteristica făcută lui Martofleak de către soția sa, Marta. Prin imaginea lui Martofleak autorul reușește să-l transforme pe „rege” în „bufon”¹², creându-l pe bărbat ca o „cârpa moleșită”¹³, ca o anexă a femeii. Încercările lui Martofleak de a-și ignora soția, de a lua o poziție contrară gândurilor ei, a rugămintilor ei, dovedindu-și prin asta independența, masculinitatea, doar intensifică opusul acestora.

Jocul autorului cu imaginea poetului-proroc, coborârea acestuia la un nivel normal de trai, nu este distrugător, ci mai degrabă optimist, încrezător într-un viitor mai bun, fără dramatism și didacticism. Autorul nu își critică și nici nu-și ridiculizează eroul pentru punctele lui slabe. Câteva monologuri ale lui Martofleak, date în roman, pot să ne schimbe total părerea despre acest personaj. Din ele reiese că eroul este o personalitate talentată, romantică, un bărbat iubitor și chiar un adevărat cavalier. În scena finală a romanului, Martofleak i se adresează în gând soției sale: „trebuie să las să treacă prin mine gloanțele tale, (...) dar mâna ta este în a mea, de mult timp nu ne-am mai ținut de mână, ultima oară cu vreo șapte ani în urmă, când erai însărcinată cu Oksana și îmi desenai portetul cu rujul de buze pe toate oglinzile din casa noastră...”¹⁴. Însă, descriind izbucnirea de tandrețe în sufletul eroului, autorul nu uită de un detaliu: „Tu, Martofleak, te țineai de mâna femeii ca de un ultim refugiu în această lume”¹⁵, pentru ca, la sfârșitul pseudo-loviturii de stat, să apară aceeași formulă, dar de data aceasta ironică: „Martofleak lăsa mâna soției.// - Noi azi o să mai bem?, întrebă el”¹⁶. Imaginea lui Martofleak nu poate fi privită doar dintr-un singur unghi, caracterul său ambivalent face imposibilă orice concluzionare definitivă. Creând în romanul său, *Recreații*, imaginea unui poet, pe de o parte înzestrat cu talentul artistic,

¹⁰ *Ibidem*, p.3.

¹¹ *Ibidem*, p.29.

¹² Olena Polișciuk, *Avtor i personaj v ukrainskij novitnij prozi*, Kiev, 2008, p.62, <http://www.ilnan.gov.ua/Publication/Polischuk.pdf> (ultima accesare: 06.11.2012)

¹³ Andruhovici, *Rekreacii*, p.4.

¹⁴ *Ibidem*, p.47.

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ *Ibidem*, p.48.

⁷ Marko Pavlišin, *Ščo peretvorjuetsja u Rekreacijah Iurija Andruhovyča?*, „Suchasnist”, nr.12/1993, p.116, <http://www.ukrbiblioteka.org/uploads/magazines/suchasnist/files/Suchasnist-1993-12.pdf> (ultima accesare: 31.10.2012)

⁸ Iuri Andruhovici, *Rekreacii*, p.4, <http://www.ukrcenter.com/Література/Юрій-Андрюхович/21447/Рекреації> (ultima accesare: 10.11.2012).

⁹ *Idem*.

spiritual, iar pe de alta, capabil de unele fapte amorale, cu înclinații spre lașitate, dar totodată binevoitor, nobil, Andruhovîci concepe acest personaj ambivalent, care nu corespunde cu ideea înrădăcinată în cultura ucraineană despre poet, artist, se joacă cu stereotipul poetului-proroc.

Principiul ambivalenței este strâns legat de concepția depersonalizării personajelor. Un exemplu al unei asemenea depersonalizări din romanul *Recreații* poate fi întâmplarea nocturnă care i-a avut ca protagoniști pe Marta și Homski. În drum spre hotelul „Seniohora”, ei se întâlnesc cu un „drogat obișnuit de stradă, nocturn”¹⁷, care, pentru un timp, le pune în pericol viața. Incidentul se termină printr-o încăierare fizică dintre Homski și acel băiat. Gestul cavaleresc al lui Homski nu vine să-i ateste nici curajul (imaginea narcomanului este creată de autor într-un mod ironic, batjocoritor și este una demnă de milă: „ușor, grațios, fluturând mâinile ca niște aripi, parcă zbură (...) Își depărtă mâinile ca răstignit sau, mai bine zis, ca o sperietoarea de ciori. Dinspre el venea un miros foarte neplăcut, iar buzele-i erau acoperite de bube, ca de la febră”¹⁸), și nici caracterul său agresiv (narcomanul are un comportament violent și obraznic). Andruhovîci, în *Recreații*, nu face o caracterizare psihologică personajelor sale. Autorul se joacă cu ele, dislocând și echilibrând antipozii din faptele, gândurile acestora: seriozitate/ neseriozitate, responsabilitate/ iresponsabilitate, nivelând în acest fel conceptele statornicite a imaginii unitare, a caracterului psihologic, a personalității eroului.

Folosindu-se de aluzie, de citare în crearea personajelor, transformându-l pe erou într-un instrument al jocului cu anumite fenomene literare și culturale, Andruhovîci, în romanul său, definește procesul depersonalizării.

Aluziile referitoare la figurile personajelor romanului *Recreații* sunt analizate minuțios de către O. Hnatiuk în articolul său, *Avantjurnej roman i povalennja idoliv*¹⁹. După cum scrie cercetătoarea, numele eroului, Martofleak, provine de la „un personaj din *Eneida* lui Kotliarevski, Martoplias”²⁰. După cum se știe, *Eneida* a avut o influență decisivă asupra activității literare a grupării Bu-Ba-Bu (din care făcea parte Iuri

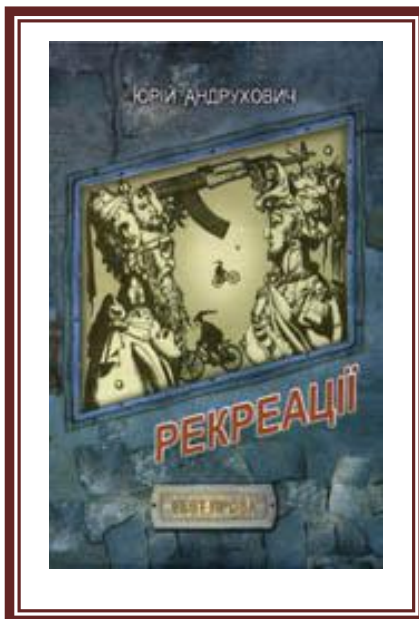
Andruhovîci) și asupra prozei scriitorului. „Dacă e să vorbim despre argumentarea culturologică a romanului *Recreații*, subliniază criticul Marko Pavlișîn, oare nu cea mai importantă dimensiune a intertextualității operei constă în citarea lui Ivan Kotliarevski și într-un dialog complex cu *Eneida*”²¹. Această operă, ca una dintre cele mai semnificative din literatura ucraineană, ca o dovadă a legăturii strânse cu cultura răsului, este în totalitate integrată în terenul jocului intertextual din romanele lui Andruhovîci.

Pe lângă aluziile la figura istorică reală (Pavel Mațapura – infractor, amintit în notele din *Eneida*) și la poezia lui Andruhovîci, *Pavlo Macapura, zločynec*, numele regizorului sărbătorii din Ciortopil, Pavel Mațapura, mai este asociat de către O. Hnatiuk cu Serhii Proskurniu, regizorul spectacolelor publice a grupării Bu-Ba-Bu. Un alt nume, care, de asemenea, se întâlnește în creația lui Andruhovîci, este acela al personajului Iurko Nemereci (poezia *Samijlo Nemereč, avanturnek, posadjenyj za hvalt u vežu, samomu sobi*, și povestirea *Samijlo Nemereč, prekrasnej rozbeșaka*). După cum subliniază M. Pavlișîn, este foarte

posibil ca numele acestui personaj să facă referire la numele figurii istorice din secolul al XVII-lea, autorul *Manifesta do volodariv Evropy*²² (Manifest către stăpânii Europei). O altă figură din romanul *Recreații*, al cărei nume, de asemenea, este bogat în aluzii, o reprezintă doctorul Popel – emigrant, cetățean elvețian, în care sunt îmbinate reminiscențe literare din *Faust* de Goethe (Mefistofel), *Maestrul și Margareta* de Bulgakov (Woland), figuri biblice (șerpi-ispititori) etc.

În principiu, toate romanele lui Andruhovîci sunt bogate în aluzii literare, dar, în planul jocului cu cititorul, cea mai interesantă este autocitarea – aluziile la propriile

texte. De exemplu, în al treilea roman al lui Andruhovîci- *Perversia*, personajul principal intră nemijlocit în joc cu textul romanului *Recreații*, făcându-se trimitere la acesta prin articolul „semnat de un nume necunoscut cititorului, Bilenkevici”²³, precum și prin denumirea orașului în care s-a născut personajul din *Perversja*, Ciortopil. Dar aceasta este o altă temă interesantă care poate fi dezbătută într-un articol separat, așa că ne vom opri aici.

¹⁷ *Ibidem*, p.37.

¹⁸ *Ibidem*, p.37-38.

¹⁹ O. Hnatiuk, *Avantjurnej roman i povalennja idoliv*, în Iuri Andruhovîci, Iurij, *Rekreacii. Romany*, Kiev, 1996, p.14.

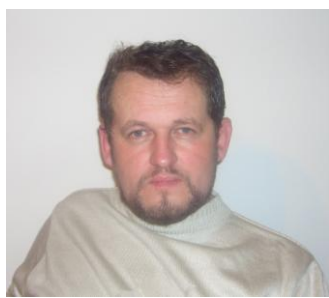
²⁰ *Idem*

²¹ Pavlișîn, *op.cit.* p.125.

²² *Ibidem.*, p.122.

²³ Iuri Andruhovîci, *Perversja*, p.1.

Mihai-Hafia TRAISTA

SERGHEI JADAN - «DEPECH MODE»

Serghei Jadan s-a născut pe 23 august 1974 în orașul Starobilsk din regiunea Luhan (Ucraina). Operele sale literare au fost distinse cu diferite premii naționale și internaționale, traduse în treisprezece limbi, așezându-l astfel printre cei mai populari scriitori contemporani din Ucraina.

Cele mai cunoscute cărți ale lui Serghei Jadan sunt culegerile de poezii: «Generalul Iuda» (1995), «Pepsi» (1998), «Balade despre război și reconstruire» (2001), «Istoria culturii începutului de secol» (2003), «Maradona» (2007), «Etiopia» (2009), Lili Marlen (2009) «Arme albe și de foc» (2012); culegerile de proză scurtă: «Big Mak» (2003), «Anarhia din Ucraina» (2005), «Imnul tineretului democratic» (2006) și romanele «Depch Mode» (2004) și «Voroșilovograd» (2010).

Atât prin poezie cât și prin proză Serghei Jadan îndeplinește o misiune socio-spirituală, care se cerea atinsă de mult, fiind cea mai dramatică și totodată cea mai veche contradicție a existenței omenești: contradicția între ceea ce se gândește și ceea ce se spune, între cum este un om «pentru sine» și cum apare «pentru ceilalți», care sunt sentimentele și trăirile sale și cum și le exprimă prin comportamentul său (Jaroslav Holoborodiko, *Ligitimația undergroundului ucrainean, «Depch Mode» ca «Modern Talking» a lui Serghei Jadan, Oglinda săptămânii. Ucraina, nr 33, 27 august, 2005.*)

Romanul «Depech Mode» este o poveste despre generația anilor '90, despre tineri de 19-20 de ani care trăiesc prăbușirea imperiului sovietic. Subiectul romanului este destul de simplu – trei prieteni pornesc în căutarea celui de-al patrulea, pentru a-i da o veste tristă și anume moartea tatălui său vitreg.

Ca toată literatura postmodernă și acest text este autobiografic. Naratorul fiind reprezentantul lumii interioare a autorului, a existenței lui.

Începutul romanului este oarecum șocant – naratorul își aduce aminte despre prima sa experiență alcoolică și despre existența sa în lume.

Evaluarea locului său în viață, la vârsta de 15 ani este în general pozitivă: «Am trăit vesel acești 15 ani din viața de adult, nu am luat parte la construirea societății civile, nu mă prezentam la secții de votare și cu mare succes am evitat orice contact cu regimul antipopular, dacă vă dați seama ce am în vedere; nu mă interesa politica, nu mă interesa economia, nu mă interesa cultura, nu mă interesa nici prognoza meteo, cu toate că era singurul lucru credibil din această țară, tot nu mă interesa».

Comparându-se, cel de acum – de 30 de ani, cu cel de atunci de 14-15 ani constată lipsa aproape oricărei schimbări, la început vorbește de factori externi – politici, economici, geografici și pe urmă despre cei particulari: «S-au schimbat prietenii, unii au dispărut pentru totdeauna și au apărut alții noi. S-a schimbat memoria, a devenit o memorie de lungă durată, dar nu s-a îmbunătățit deloc». Mai târziu aducându-și aminte de imperiul va spune: «Oricum ai întoarce-o în Uniunea Sovietică erau două lucruri cu care te puteai mândri – campionatul de fotbal și armamentul nuclear, cei care au furat poporului aceste două mari atracții, mă îndoiesc să-i aștepte o bătrânețe liniștită».

În «Depech Mode» Serghei Jadan crează o întreagă galerie de portrete:

«Prietenii, am foarte mulți, de fapt nu suntem o tovărășie care își petrece timpul liber împreună, ci un fel de colectiv de simulanți ce freacă creierii recrutorilor și angajatorilor, trăim în câteva camere învecinate, la același etaj, dormim fiecare pe unde apucă, nici nu-i cunosc pe toți. Aici singurul prieten adevărat este Vaska Comunistul, alții un public mai mult sau mai puțin întâmplător, deși ei sunt tot prietenii noștri, care ba apar ba dispar. (...) Toți avem în jur de 18-19 ani, marea majoritate din prietenii mei au fost exmatriculați și acum sunt ori șomeri, ori se ocupă cu lucruri nefolositoare nimănui.

De exemplu nu am înțeles nicodată cu ce se ocupă evreul-antisemit Câinele Pavlov «Părinții Câinelui sunt evrei, însă el nu se consideră evreu, spune că părinții – sunt părinți, iar el – este el și mai susține că are dreptate. Nu locuiește cu părinții, nici nu vorbește cu ei, spune că nu poate trăi alături de evrei. Se plimbă pe la toți cunoscuții, câteodată rămâne și la noi pentru o săptămână două, are și o bunică, se pare că nu este evreică, deoarece locuiește și la ea. Din când în când sustrage de la ea diferite porțelanuri vechi și le vinde la târgul de vechituri, cu banii obținuți cumpără din farmacia tablete și vine la noi. Atunci nu mai ieșim din cameră câteva zile, poate doar să urinăm sau să vomităm, dar se poate vomita și în cameră. În principiu se poate și urina. Eu îl iubesc pe Câinele Pavlov, și nu-mi pasă de antisemitismul lui.»

«La același etaj cu noi trăiește și contorandistul gruzin Vacha, pe care Câinele îl

consideră evreu. Vacha are propria sa afacere, la ieșirea din oraș, nu departe de noi are câteva chioșcuri. Locuința lui are două camere, într-una trăiește el, iar în cealaltă își ține marfa de contrabandă, tot felul de ciocolată, cola, heroină și ciupa-ciupsuri. Plătește gaborilor, paznicilor la fel, de noi nu se leagă, deci Vacha este un erou pozitiv, exact pozitiv, altfel nu ai avea cum să-l numești. El ne vinde vodcă bună deși nu ne face nici o reducere.»

«Undeva mai departe pe coridor trăiește homosexualul Cacao, intelectualul din Donbas. Maică-sa lucrează la biblioteca unei exploatare miniere. Cacao este gras și antipatic, tot vine pe la noi, de fapt altă alegere nu are, cine și-ar pune mintea cu un intelectual din Donbas. (...) Cacao poartă un costum de culoarea nisipului în care arată ca un adevărat pământulău, nu-și dezbracă costumul aproape niciodată, poate doar când merge la duș.»

«Undeva, vizavi de noi, tot timpul trăiește Mărinarul, un ciudat cu urechea dreaptă sfărtecată, spune că ia sfărtecat-o un câine. Pavlov? Obligatoriu se găsește să întrebe cineva, așa ca o glumă. Mărinarul în felul lui este un temător de Dumnezeu, sau pur și simplu un întârziat, nici nu știu cum să explic, el, de exemplu se spală doar noaptea, spune că nu vrea să-l incomodeze nimeni. Să te incomodeze cu ce? Îl întreb mereu. Mărinarul roșește?, dar continuă să se spele noaptea. Iată ce om ciudat.»

«Dintre alți prieteni, l-aș putea aminti pe Carburator, da pe Sașa Carburator, la fel un prieten frumos. Sașa a venit de undeva de la hotar, cu toate că aici la tot pasul găsești câte un hotar. Sașa a venit împotriva voinței părinților săi, se pare că se întâmplă și astfel de lucruri, acasă a rămas maică-sa cu tatăl său vitreg. Sașa a terminat școala de șoferi, are permis de conducere adevărat și vrea să-și deschidă o firmă de transportat marfă, vrea să-și cumpere un dric și să care mobilă (...) dacă înțelegeți despre ce vorbesc. Odată și-a cumpărat chiar manuale cu scheme și descrierea automobilelor și încerca să înțeleagă ceva din ele. A început după cum ați ghicit de la studierea carburatorului. După un timp manualele au dispărut, eu înțeleg că cineva le-a băut, căci altfel de ce ar dispărea niște bunuri...»

«Pe Vova și pe Volodia nu-i agreează nimeni, dar toți acceptă prezența lor, sunt studenți la facultatea de istorie și la fel ca marea majoritate a eminenților conlucrează cu KGB. KGB-ul, bănuiesc că a suferit foarte mult din cauza prezenței în rândurile sale a acestor doi dăunători. Dar se pare

că ordinea e ordine, altfel de ce ar mai apărea pe statele lor de plată. (...) Vova e puțin mai înalt, iar Volodea puțin mai plin, când se îmbată ies neobservați de nimeni pe coridor și încep să-și care pumni unul altuia și nu în glumă, căci bătaia se termina cu dinți scoși, cu muci și lacrimi pe *face-uri*. La început am încercat să-i despărțim, dar pe urmă ne-am spus – ce naiba se bat flăcăii, și ce dacă, poate la ei, la istorici așa se poartă, poate pentru aste le și plătește KGB-ul, de ce să ne băgăm.»

Bineînțeles mai este și personajul-narator, care rămâne fără nume o lungă perioadă de timp, până nu este numit în unul dintre dialoguri: Jadan.

Toți acești prieteni trăiesc în propriul lor spațiu subcultural după legile anarhiei. Eroii (sau mai degrabă antieroi) romanului sunt înscrși de către autor în spațiul harkovian, ușor de recunoscut datorită denumirii clădirilor, piețelor, stațiilor de metro și a trenurilor electrice. Acest spațiu se împarte în două lumi diferite.

O lume a celor bogați, a celor care conduc și trăiesc în centrul orașului, ca de exemplu generalul – tatăl Marusiei, care în ultimii 10 ani locuiește în Harkov, s-a despărțit de soție și a cumpărat fiicei sale un frumos apartament cu două camere într-o clădire frumoasă din centrul pieței, cu vedere spre municipalitate.

Însă prezența autorului narator cât și a prietenilor săi în această lume este sporadică și

aproape întâmplătoare. Viața lor aparține celeilalte lumi, a cărei coordonate sunt – internatele, restaurantele de gen «împinge tava», cantinele muncitorești și tot felul de bombe. «... există un raion... kilometri pătrați de sector privat de nepătruns, imediat după care încep uzinele, așa numite vechi periferii ale fabricilor și uzinelor, unde, mai ales vara nu întâlnești pe nimeni...», sau coordonate etnice «... rommi din Harkov și-au îndeplinit după propriul înțeles, vechiul vis despre sfântul megapolis al rromilor, ... pur și simplu s-au așezat pe malul râului și s-au fortificat cum au știut...», cartierele marginase și bineînțeles Gara, – simbolul acestei lumi: «... în câteva nopți în Gara de Sud a orașului Harkov puteai vinde orice, chiar și sufletul, dacă îl aveai...».

Cel mai clar simbol urbanistic al prăbușirii țării este uzina «fosta mândrie a industriei de apărare» din care la propunerea lui Ciapai eroii noștri vor să fure: «... uzina era în paragină, la fel ca

Srghei JADAN

MANTAUA LUI GOGOL

și toate celălalte lucruri din țară, tot ce se putea fura – a furat directorul, ce nu se putea fura a distrus. »

Un alt simbol al țării care se autodistruge este imaginea peștelui «... peștele pur și simplu este mâncat pe dinăuntru de acești răpitori, de un întreg roi de răpitori..., ce scârbos, gândesc eu, pește mort, pește țigănesc mort, mâncat pe dinăuntru, ce oroare». Peștele totodată este și simbolul creștinismului, la fel îl găsim și în «Moscoviada» lui Iuri Andruhovici, unde de fapt este biletul spre libertate a lui Otto fon V.

Autorul crează imaginea personajului principal folosind comparația și contrastul, inclusiv la nivel de vârstă. La diferite vârste, problemele existențiale sunt privite dintr-un unghi de vedere diferit.

Dacă eroul lui Cehov, unchiul Vanea la 47 de ani ai săi spune: «Dă-mi ceva. O Doamne... Am patruzeci și șapte de ani; dacă presupunem, voi trăi până la șazeci, înseamnă că mi-au mai rămas treisprezece. Foarte mult! Cum voi trăi eu în acești treisprăzece ani? Ce voi face, cu ce îi voi umple?

La 19 ani, eroul lui Jadan cugetă asupra sensului vieții într-un mod naturalist câteodată aproape grotesc: «...cum trăiesc și pentru ce? La ce sunt bune toate acestea? Această luptă pentru supraviețuire? Acest joc de-a ține socoteala? De ce îmi trebuie toate astea? Acum am 19 ani, peste cinci ani, dacă nu mă răpune vreo boală venerică, voi avea unul peste altul 24 de ani, Gaidar la această vârstă nu mai comanda regimentele. Eu ce o să fac la 24 de ani?»

Eroul treptat afirmă anarhia ca singura modalitate de existență, negând toate orientările valorice tradiționale cum ar fi familia și țara. «Desigur, eu nu am nimic împotriva – acolo, familia, părinții, totul e normal, sunt de acord cu asta. Dar astea pur și simplu nu sunt atât de importante, cum par, e un fel de poantă pe care toți o repetă – familia, familia...» sau «Liniile aeriene, aeroporturile, stuardezele – sunt doar o ficțiune. Nu sunt o necesitate REALĂ, înțelegi? Trebuie păstrate numai necesitățile REALE... Armata la fel nu este o necesitate REALĂ... Armata a fost creată numai pentru scopul de a-și justifica existența continuă.

Mai mult de atât, anarhia devine modul de gândi al eroului, ceea ce îl duce la negarea credinței: «Eu nu cred în memorie, eu nu cred în viitor, eu nu cred în providență, nu cred în cer, eu nu cred în îngeri, eu nu cred în dragoste...» Această frustrare îl conduce pe autor spre absurd cum ar fi negarea lui Dumnezeu «... știu de o prezentă, aici în cerurile negre, deasupra noastră, a următorului satan, de fapt singurul de a cărui existență niciodată nu mă voi îndoii. Reflectând asupra categoriilor eterne ale existenței umane, eroul își crează propria formulă de fericire: «Fericirea și liniștea există datorită unei combinații logice a mii de piese anormale, schizofrenice, nefolositoare nimănui,

care formează ceva unic și crează o imagine completă a ceea ce înseamnă fericirea, a ceea ce înseamnă viața și cel mai important – a ceea ce înseamnă moartea.

În consecință, în caracterele eroilor romanului «Depech Modee» sunt întruchipate foarte clar ideile existențialiste ale lui Sartre și Heidegger despre sentimentele de groază ale propriei neputințe față de alți oameni, față de stat și de conștientizarea propriei morți. În această

atmosferă sumbră de prăbușire a imperiului, ei adoptă o atitudine pesimistă.

Tabloul realității sumbre, a inutilității și eșecului omului modern care nu e în stare să ducă la capăt nici o faptă, atinge punctul culminant la finalul romanului. Eroii lui Jadan nu reușesc să atingă obiectivul călătoriei sale și din această cauză simt un gol în suflet, se simt neajutorați.

Jadan se adresează mentalității europene, poate încă neadormite pe veci, a ucrainenilor a căror menire este de a fi europeni, dar ei de câteva secole, obligați sau de bună voie se dezic de această menire. Laitmotivul romanului este dorul tănuit după Europa, care iese la suprafață în ultimele paragrafe la fel ca și în «Moscoviada» lui Andruhovici: «Uneori visăm la Europa. Iar noaptea ne plimbăm pe malul Dunării. Și amintirile ne podidesc: mări calde, porți de marmură, pietre fierbinți, plante agățătoare din sud, turnuri singuratice. Numai că toate astea nu țin mult».

La fel și autorul romanului «Depech Mode» lasă pentru cititor o mică fisură prin care pătrunde o rază de lumină – imaginea simbolică a melcului, care este personificarea eroului, sau într-un sens mai larg, a întregii generații contemporane autorului «... obosit și chinat de depresii melcul... începe să se târască cu spatele spre Vest, spre cealaltă parte a platformei. Eu chiar cred că acest drum o să-i ajungă pentru tot restul vieții».

DE LA „GRĂDINA CU EGHILEȚI” LA „MANTAUĂ LUI GOOGLE”

Este de ajuns să citești un singur fragment dintr-o carte scrisă de Ștefan Dorgoșan, ca să-ți dai seama că nu ai de a face cu un truditor năimit cu ziua, ci cu un oștean care se simte stăpân pe redutele literaturii.

L-am cunoscut printr-o proză scurtă, pe care am tradus-o și am publicat-o în revista scriitorilor ucraineni din România „Naș holos” („Vocea noastră”, nr. 218-219-220/2012), după ce mai întâi a fost cuprinsă în revista de literatură, artă și cultură „Mantaua lui Gogol” (nr. 2/2012), fiind foarte bine primită de cititorul ucrainean: este vorba despre „Grădina cu eghileți”, inclusă în volumul său de proză „Garnizoana Malamoc” (2013), alături de alte „Întâmplări din viața unui om care a trăit în vremuri năucitoare din punct de vedere istoric”, după cum spune autorul. Temele abordate în „Grădina cu eghileți”, cum ar fi colectivizarea forțată, furia sau nepăsarea țăranului, nedreptatea care i s-a făcut, sunt dezbătute pe larg în literatură, însă Ștefan Dorgoșan nu este „sclavul unui limbaj moștenit” (arhaic sau preconcepțiu!), cum spune Witold Gombrowicz despre scriitorul est-european în „Jurnal”. Dorgoșan este un scriitor nativ din spațiul carpato-danubiano-pontic, un recuperator și valorificator inventiv ale unor importante simboluri culturale, pe care le raportează la idei filosofice și artistice nonconformiste actuale. Scrierile sale se înscriu în contextul prozei moderne „corintice”, preocupat fiind de îmbinarea unei multitudini de mijloace stilistice (expresive!) cu structura ideatică a textului literar.

O componentă geografică importantă a universului scriitorului o constituie Dobrogea natală, un creuzet fabulos de valori materiale, morale și spirituale la nivel universal. S-a născut pe malul Mării Negre, lângă portul Tomis (vechi!), într-un cartier cu douăzeci de copii din douăsprezece naționalități, Boscenko, Hari, Stere, Mahomed, Mustafa, Sidorencu, Nina, Dimi, Alesis, Tătaru, Pișta fiind numele care răzbăteau străzile și plaja de dimineață până seara târziu. Revenirea frecventă la perioada copilăriei și a tinereții, la izvoare, dezvăluie aplecarea autorului spre înțelegerea, interpretarea și perpetuarea sensurilor primordiale și sănătoase (nepoluate!) ale multiculturalității și civilizației (obiceiuri casnice) poliomorfe, dar și o bună cunoaștere a înaintașilor, întrucât: „Cine nu-și cunoaște istoria are două șanse; ori moare în groapa altuia, ori crapă cu dreptatea în brațe!” Adică, tot una e: un venetic! Felul în care sunt prezentate numeroase fapte și realități din spațiul dobrogean fac ca textul să nu poată fi povestit pur și simplu. La Ștefan Dorgoșan

nu subiectul contează, ci structurarea fabulei, la sfârșitul căreia cititorului i se oferă, desigur, mult așteptata morală: „De aceea vreau să restaurez adevărul, cronologic, care nu are nicio legătură cu viața infectă pe care am dus-o și o suport cu stoicism... Istoria noastră e plină de politrucii, refugiați, transfugi și *Duluță!* N-avem nici un Dumnezeu. În numele Lui unii au făcut livadă în deșert. Noi, românii, am distrus o Grădină. O Gură de Rai. Nici Deliu, nici Călae nu au pace în mormânt. În viață au fost insuperabili, dar nu le-a folosit la nimic!”

Prin cel de-al doilea text, „Mantaua lui Google” („titlul este o găselniță drăguță și foarte reușită”, spune scriitoarea Silvia Zabarcencu), dedicat, prin asociere, revistei „Mantaua lui Gogol”, cu un umor rafinat, dar și grotesc, într-un stil „à la Gogol”, sau de ce nu „à la Dorgoșan”, pătrundem în „universul funcționarului mărunț”, prezent masiv, uneori până la saturație, în literatura rusă a secolului al XIX-lea. Ar fi devenit impracticabil „drumul bătut”? Nicidecum! Naratorul îl întâlnește pe „bietul” Akaki Akakievici, din povestea gogoliană „Mantaua”, tot (!) funcționar la... „n-are importanță Departamentul, este unul oarecare”. Akaki Akakievici, (încă!) erou al timpului nostru, care susține că sensul dezvoltării istorice este „azi mai ușor decât ieri, dar mai greu decât mâine!” (eronat; acesta este sensul dezvoltării tehnologice!), nu mai este scribul timid de altădată, căruia „i-ar crăpa obrazul de rușine dacă ar vedea ce urmași netrebniaci are”. Deh! “Fiecare trebuie să mănânce și gura lui ceva”, la o adică, fie și r...h...t! Naratorul vorbește cu o ironie mușcătoare despre Akaki Akakievici – parazit al zilelor noastre, prezentându-l, în linii caricaturale totuși delicate, în multiple ipostaze grotești, dar într-o epică participativă, apelând la descântece ancestrale (păgâne, chiar) ca să alunge spiritele rele, disturbatoare, cuibărite ilicit în comunitatea contemporană automatizată și mercantilă. Omul este supus greșelii. Minunile din ziua de azi nu le fac profeții, ci roboții!

Din cele două creații literare, și nu numai, putem observa cum prozatorul, pornind frecvent de la elemente autobiografice le metamorfozează, le cizelează într-un context amplu, generalizator, face numeroase raportări, neostentative, la tradiția habitatului și a migrației în (și din) satul dobrogean, dar și în spațiul urban. Raportări care transpar și se succed, atestând un remarcabil potențial artistic și o uriașă capacitate de construcție. Fixarea propriilor experiențe, a propriilor trăiri, stări, încordări și fascinații la Ștefan Dorgoșan se întrepătrund, se completează și se potențează reciproc cu realitatea istorică, economică, socială și politică. Reușita literară a prozei sale constă tocmai în acest echilibru permanent al raportului dintre mitologie,

elementele biografice și actualitate, în contopirea lor, până ce fiecare dintre ele își pierde propria identitate, pentru a construi un univers novator, viabil și pilduitor!

Mihai-Hafia TRAIȘTA

CRONICA UNUI CLAN PAȘNIC!

De-a lungul carierei sale scriitorul Ștefan Dorgoșan a relevat numeroase surprize plăcute, oarecum așteptate din contactul și comunicarea nemijlocite cu realitatea și comunitatea, pe care le abordează cu nedezmăniț curaj, dar și cu eleganță, fără imagini tulburente și limbaj violent, în ceea ce privește tematica și stilul, fapt remarcat nu numai de colaboratorii apropiați, ci chiar și de cititorii ocazionali, poate nevizitați. Nu este puțin lucru într-o lume dependentă de thriller, sex și horror, să coabitezi pașnic cu un mediu îmbibat de limbaj violent și trivialități. Personajul plurivalent al scrierilor lui, în care este lesne de recunoscut autorul, cu o complexă și rafinată pregătire în științe exacte și tehnice, dar și în sfere aproape oculte precum mitologia, religia și politologia, mizează pe o demonstrație (QED!) de o dezarmantă sinceritate: omul, vietatea cu cel mai puternic echilibru pământean, cu cea mai vastă libertate de mișcare, acțiune și adaptabilitate, nu provine nici din lut, nici din maimuță, nici din pasărea Phoenix, ci din struț! Explicabilă teorie prin faptul că printr-un organ anatomic redus (capul) gândește viața și faptele, consecințele sale materializându-le (călcându-le sau călcându-se în picioare!) prin extremitățile uriașe și diforme, energofage în comparație cu scopul existențial propus. În caz de risc (pericol!) ne ascundem (doar!) de noi înșine, vârandu-ne (numai) capul în nisip (stirpe *silicon-idă!*), în parteneriat cu târâtoarele, anelide și reptiliene.

E glumă, dar caricaturizarea convinge! E lumea de bazar din *Garnizoana Malamoc (Întâmplări din viața unui om care a trăit în vremuri năucitoare din punct de vedere istoric)* (2013), cu rădăcini în individualitatea și egoismul *Sfinților* (2011), în viața instituționalizată și constituționalizată (contrar așteptărilor, până la dictatură!) din *Profesoara de Maniere* (2011), extrapolată la nivel comunitar prin axiomele *Storcătorului de cuvinte* (în editare!). Din aceste cărți Dorgoșan a publicat cu generozitate fragmente în numeroase reviste literare, le-a prezentat la reuniuni, cenacluri și festivaluri de gen, fără teama că-i vor fi plagiate. Lucru imposibil pentru că sunt originale, surprinzătoare cu fiecare următor cuvânt,

următoare frază sau idee, iar finalul este rar anticipat: „Ce-ți pasă ție chip de lut”, „un mort frumos cu ochii vii”, „din sfera ta când mă privești nemuritor și rece”?!? Între altele fie spus, Dorgoșan este și un artist foto de top, ceea ce explică profunzimea multidimensională cu care el „privește” lumea distructivă în tonuri calde. Miza lui este autoreproducția, fără de care viața, așa cum o percepem noi, ar fi sfârși demult. În proza ritmică „Timpul”, autorul detaliază teoria conform căreia acesta, ca element primordial al dinamicii biosferei (!), este creat (tocmai!) de mișcarea sferelor: „Se spune că *Timpul* moare (dispare!) pe stelele fixe/ care se pierd în hăul găurilor negre (lăzile de gunoi astral?)/ La steaua care a clipit,/ e-o cale lungă de pășit,/ rotea pe când nu s-a ivit,/ azi o vedem lucind,/ dar s-a oprit!/ *Timpul* a fugit din galaxiile stinse/ și s-a pitit la noi,/ unde se ia la întrecere cu copiii, cu mânjii,/ se cocoață pe spinarea bătrânilor./ (pentru că?) Îi priește Viața!”

Mulți caută rezolvări belicoase la bariera infinitului (nemuririi!), dar nu bagă de seamă că nu pot accede acolo decât în mintea lor bolnavă de imaginar păgubos, izbindu-se repetat de zidul impenetrabil al propriei neputințe. Trăim pe muchie de cuțit, în balanța relativă și fragilă a timpului! Toți, fără excepție, suntem suspendați și susținuți într-un păienjenis de forțe uriașe și nevăzute ale Universului, care ne dictează echilibrul existențial și destinul conviețuitor, susține scriitorul.

Câteodată autorul, și trebuie să-i reproșez asta, este lotru! Ne fură minimul drept la iluzie al fiecăruia, și ne lasă pradă, cum se spune „la pielea goală”, în fața realității, care ne posedă voluptoasă până (re)cădem în „extazul ficțiunii”, pe care autorul nu ni-l recomandă, chiar dacă el îl folosește necenzurat. Ar fi ultima plăcere pământeană, oriunde ne-am refugia în Univers (proza *Secretul Evanghelic* din volumul *Garnizoana Malamoc!* Să fie, oare, acesta megadrogul (narco-literatură!) vieții aspre și fără căpătâi pe care o traversăm silit, dar în pas de melc, ca toți *pasagerii* terestrii interesați să ajungem cât mai târziu la destinația finală?

Cărțile, romanele și personajele lui Ștefan Dorgoșan sunt pline de viață, de actualitate, de maturitate, de blândețe, ceea ce îl recomandă drept un autentic, original și împlinit prozator, care urmează nedezmăniț profesiunea de credință a scrisului, cu onoare și demnitate de peste patru decenii.

Addenda! Încă de la primele reuniuni profesionale ale acestui an, *Călae*, porecla sub care este cunoscut scriitorul Ștefan Dorgoșan, datorită lucrării simbolice și personalizate cu care s-a înscris în literatura noastră prin volumele publicate în această categorie (*Ascensiunea* 1989, *Camera roșie cu dragoste* 1992 și 2004, *Călae* 2003 și 2006, *Ofranda* 2005 și *Pasagerul* 2008), a anunțat că are

în curs de realizare o carte care include, integral, fapte și opinii (pro și contra!) de-a lungul acestor ani, la incidența scrierilor cu viața. S-au adunat câteva zeci! Important! Nu este vorba despre memorialistică! Titlul, provizoriu desigur, nici nu putea fi altul, la „prima strigare”, decât: *Cronicarii Clanului Călae!* Ca sugestie, în văduvia noastră de cărți beletristice sau de specialitate politic netrucate, ar fi bine să-i spună chiar *Letopise!* Pentru că subiectele sunt tratate din punct de vedere istoric și literar uneori până la confuzie cu cronologia, semnificația și simbolistica evenimentelor din epoca în care se petrec.

Gabriel RUSU

ARTA POETICĂ ÎN PROZĂ

De curând a fost lansat volumul de proză „Garnizoana Malamoc. Întâmplări din viața unui om care a trăit în vremuri năucitoare din punct de vedere istoric”, de Ștefan Dorgoșan, apărut la Editura Bren 2013, a noua carte din ciclul „Clanul Călae”. Pe bună dreptate evenimentul literar a reținut atenția. Îl știu pe autor de acum peste treizeci de ani, din perioada când era unul dintre actorii principali ai scrisului profesionist în presa cotidiană centrală. Vremurile îi simțise potențialul viguros, dar, fără o motivație realistă, nu-i puteau folosi decât utopic și inefficient forța cuvântului și a ideii. Un instruit printre frânații! Ștefan Dorgoșan avea planuri de perspectivă pe termen lung, care nu puteau fi schimbate dintr-un capriciu pompieristic de pe o zi pe alta. În pline „evenimente”, oportunității au frecat pixurile pe hârtii saturate de venin. Degeaba!

Când l-am cunoscut personal, acum două decenii, m-a convins ce înseamnă concordanța dintre om și scrisul lui, ca lege a demnității și respectului față de semeni și societatea în care viețuiești. După „Ascensiunea” 1989, aducea producții elaborate precum „Camera roșie cu dragoste” 1992, un evadat în lumea haotică, „Călae” 2002-2003 (pe care l-am citit în foileton), țăranul care își trăiește cu râvnă viața și intemperiiile ei, „Ofranda” 2005, nu noi judecăm Timpul-Dumnezeu, ci el pe noi. În fața cărților, „experții”

autodafe-ului au început să se victimizeze. Dar călăii nu se pot înfrăți cu „condamnații” grațiați, iar vinovații să rămână veșnic nejudecați!

„Garnizoana Malamoc” 2013, după două originale reușite, „Sfinții” și „Profesoara de Maniere” 2011, nu este nici pe departe proză cazonă. Ci provocare! Avem aici o construcție migăloasă, o redută îmbietoare în geometrie variabilă, cu capcane între cuvinte și întâmplări, fapte brodate într-un fagure de personaje contradictorii, miere și venin, distinct conturate prin replici axiomatice: „fiecare trebuie să mestece și gura lui ceva!” Fie și otravă! Numai să fim vedete! Realul și ficțiunea se împreună pictorial, credincioase, într-un legământ solemn, etern, dar imediat și fără scrupule se produce adulterul, fiind trădate cauze nobile prin firescul ancestral: „oricât de bun ai fi azi, mâine ești perimat!” Tehnica, habitatul, confortul, cultura pun în cumpănă tăioasă omul (barda) și (mama) natura: „ați răvășit pământul!”

Omul trișează mistic Cuvântul veșnic creator, jurând și cerșind Dragostea perpetuării nemărginite, incest oedipian care, firesc, neînscriindu-se în canoanele și regulamentele riguroase ale mișcării finite ale pietrelor, viețuitoarelor, astrelor și eterului, induce repulsie și anomie, haos: „în orice (r)evoluție fiecare greșală se repetă!” Cercul se strânge, natura acoperă dezordinile, mizeriile. Adevăr energetic: „ideea este clepsidra în care cuvintele curg precum nisipul!” Prizonieratul? O dulce libertate! Înțeleptul, din Garnizoană, înainte de a fi lapidat în Agora, spune: „Nu există șansa de a fugi de noi înșine! Acolo mă simt adevărat și bine!”

Singurătatea, pentru că nu poate fi răstălmăcită, este punctul forte al discordiei și dizgrației. Personajele lui Ștefan Dorgoșan, nefiind nici îngeri, nici sfinți, nu tind spre perfecțiune, dar nici nu exagerează în orgolii. Împreună cu autorul, ele construiesc și fortifică. Și fac și stâmbăciuni, și minuni! Ca-n viață!

Ștefan Dorgoșan este un scriitor matur, un fin mânuitor al stărilor psihologice, dar și al imaginilor. Anunțatul „Storcător de cuvinte” va fi un roman cu multe surprize pentru profesioniști, dar și de satisfacții pentru tot mai rari și prețioși devotori de lectură, care nu vor regreta că au rămas pe metereze.

Rodian DRĂGOI

Cristian-Paul MOZORU
(Germania)

CREDINȚĂ BĂNĂȚEANĂ

Conceptul de carte-rugaciune, conceptul de carte-confesiune, nu este un eveniment de care cititorul să se lovească foarte des. Volumul semnat de deja binecunoscutul poet Ion Căliman, pe numele său, „Gura rugului” (Editura Nagard, Lugoj, 2005), este un astfel de volum. Mai bine zis, poate fi considerat un model de testament literar, un model de testament poetic. „Gura rugului” este cartea al cărei spirit reușește să curgă prin ființa omenescului asemeni unei rugăciuni dăruite cerului. În acest volum, poezia este la ea acasă, iar confesiunea este calea către ceea ce va urma, toate acestea fiind făcute prin aleasa prelegere a versului. Totul se împletește ca într-un joc ludic, în care autorul deține rolul principal, iar mobilul este cuvântul. Poezia din această carte nu mai are nevoie de creație literară, ori poetică. Poetul nu își mai are rostul său de creator. În „Gura rugului”, poetul ia rolul povestitorului. Povestitorul, omul simplu, la rândul său, își ia cartea vieții în brațe și începe să o etaleze înaintea marii treceri, tocmai ca destinul său să fie împlinit, iar finalizarea inițierii (timpul petrecut în lumea fizică) să se poată întrepătrunde cu ceea ce va urma.

În același timp, cartea se detașează de celelalte volume de poezie, obișnuite aș spune, prin muzicalitatea curgerii versului, prin liniștea emanate în paralel cu fizicul ce începe a se simți deja oboist. Împăcarea cu sine, înțelegerea existenței și chiar împăcarea cu rolul jucat de fiecare ființă ca individual, toate acestea sunt foarte bine zidite pe parcursul întregului volum, iar (poate) mai cu seamă, de exemplu, în poezia „Sâmbure”: „În timpul meu / aproape dus / stâlp de

lumină / te-am propus ... // E vremea / să mă pui / la loc / în sâmburele / tău / de foc ...” („Sâmbure”) Împletirea universală a cuvântului, a versului, a destinului poetic și a destinului omenesc, toate acestea strânse la un loc, fac din poetul Ion Căliman un profet al celor ce vor urma în poezia românească, al țintuirii pietrei de temelie a viitorului în poezia bănățeană.

POEZIA SEMNIFICAȚIEI

Poezia lumii a avut ocazia a se consolida de-a lungul timpului cu autori de renume mondial. Poeticitatea românească, de asemenea. Însă nici una din acestea nu a ajuns la capătul romanului. Astăzi, încă se mai nasc aceia ce urmează a-și juca rolul predestinat în piesa literaturii, în cuvântul încă nespus și care încă așteaptă în potență. Câmpului poetic nu i-au fost încă oferite toate semințele născătoare de vers, iar dovada în acest sens stă neclintita corolă a poeziei contemporane, prezentă (și) prin volumul „Elegii pentru cerbul tânăr” (Editura Dacia Europa Nova, Lugoj, 2003).

Poezia românească își scrie în continuare romanul ajungând la capitolul Ion Căliman. Un capitol demn de luat în seamă. Un capitol menit spre a întări încrederea în literatură, în poezie, în rădăcinile individuale ale cititorului și chiar în Apeiron-ul presocratic, anaximandrian.

Împreună cu poezia lui Ion Căliman este continuată dragostea și tradiția exprimării în vers, iubirea față de cuvântul stănescian și chiar ortodoxia rimei, fie ea și în alb. Bogăția de semnificații, formând singură un pastel, este pe deplin propusă în volumul menționat mai sus, „Elegii pentru cerbul tânăr”. Sunt prezente, de pildă, conotații creștine ce sunt exprimate cu iscusință scriitoricească în versurile: „Pentru cele / patruzeci de zile, / cât ține proba, / trebuie să taci / profund, / că-ți va fi / pavăză / umbra ...” (din poemul „Haină pentru inițiere”) sau semnificația reînvierii, chiar și sub o altă formă, poate fi urmărită îndeaproape în versurile: „Mesteceni fără pată, / pali, / pe lângă drum, / pe lângă viața mea / foșnind, / pe pleoape, / să-mi fiți, / ca lumânarea, / pe aproape / când trupul meu / se va retrage / în parfum ...” (din poemul „Mesteceni de abur”)

Modelarea, îmbinarea a ceea ce în prezent pare parcă piedut (poezie, literatură, obiceiuri și tradiții creștine), face din poetul Ion Căliman un veritabil magician al valorilor dănuitoare peste timp.

Întâlnirea cu poetul Ion Căliman a oricărui cititor, iubitor sau chiar ascultător de poezie, se transformă foarte ușor într-un episod al vieții.

Versurile cuprinse între copertele volumului “Elegii pentru cerbul tânăr” pot fi parcurse și chiar simțite cu ușurință asemeni unei oglinzi îndreptate spre înapoi pentru a ne privi singuri transformarea în ceea ce a fost numit, odată, demult, moarte. Cu toate că poezia lui Ion Căliman nu este presărată cu ideea sfârșitului, ea poate fi privită astfel, dar nu cu același sfârșit cu care omul este obișnuit încă de la primele semne ale percepției sensului vieții, ci cu acel sfârșit înțeles doar de cei ajunși la apogeul înțelegerii sfârșitului, de cei ce reușesc să găsească răspunsul metafizic al vieții. Cu alte cuvinte, poezia lui Ion Căliman reușește să treacă dincolo de limitele gândirii fizice și să se identifice cu spațiul rămas încă necunoscut esenței umane. Scena nu este părăsită, ci doar este coborâtă cortina pentru ca piesa să își continue drumul într-un alt timp, într-o altă dimensiune paralelă.

Ion Căliman vine de peste timp ca o piesă lipsă pe tabla de șah a poeziei, îmbrățișând perfect spațiul păstrat liber de cei care și-au găsit, la timpul lor, locul în poezia contemporană, în poezia modernă.

RETROSPECTIVĂ POETICĂ

Ion Căliman ... poet născut la Lugoj în anul 1948. Autor a nenumărate volume de poezie, și nu numai, și totodată reprezentant de seamă al folclorului autentic și al culturii bănățene contemporane este licențiat al Facultății de Filologie al Universității din Timișoara, profesor în orașelul bănățean Făget, instructor metodist și totodată director al Casei de Cultură din Făget (între anii 1979-1981 și 1984-1990), poziția fiindu-i consolidată prin funcția de membru al Asociației Folcloriștilor și Etnologilor “Nicolae Ursu” din județul Timiș și de profesatele funcții de redactor al revistelor “Gazeta Făgetului” (1990-2001) și “Făgețeanul” (2002). Totodată este colaborator la o serie de reviste de cultură printre care trebuie amintite: “Amfiteatru”, “Arca”, “Forum studentesc”, “Familia”, “Orizont”, “Renașterea bănățeană”, “Timisiensis”, “Gazeta Făgetului”, “Banat”, etc.

Cu o bogată creație literară concretizată prin volume de poezie și nu numai, printre care amintim: “Inițiere în timp”, “Piatră înflorind”, “De la mamă la sat”, “Poezii populare românești”, “Calcă-ți, fiico, jurământul”, “Starea de țarm”, “Cerul de lacrimi”, etc., momentul apariției antologiei de față, semnată Ion Căliman, “Numai minunile rămân - antologie de autor” (Editura Dacia

Europa Nova, Lugoj, 2004) este foarte bine simțit de către autor și ales spre concretizarea sa în volum, cuprinsul lucrării vorbind de la sine: “Cântec de-nălbire”, “Auzul seminței”, “Descântec dintr-un lemn”, “Grădina cu lotuși”, “Elegii pentru cerbul tânăr”, etc.

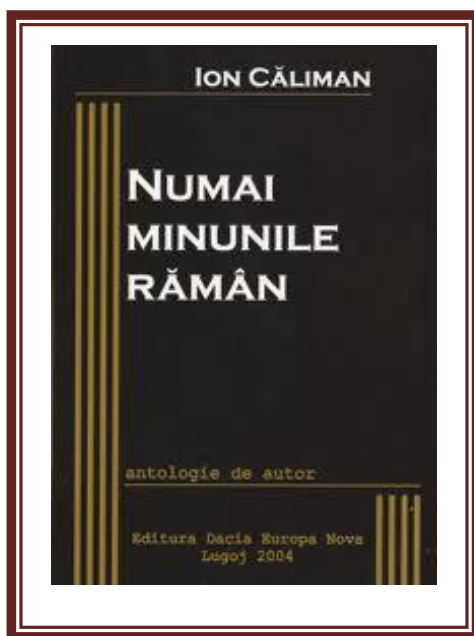
Este ușor de observat că antologia își întinde mrejele până în timpul prezent (momentul apariției volumului), moment în care autorul se află fără putere de tăgadă pe culmea creației poetice.

Realizarea unei antologii nu este un lucru foarte ușor de înfăptuit. Selecția textelor este un lucru anevoios în special în cazul în care este vorba de o antologie de autor, un motiv în plus fiind acela că toate poeziile constituie parte a creatorului lor. Traseul deloc ușor pe care autorul trebuie să îl parcurgă prin selectarea anumitor părți din întreaga-i creație literară, o creație literară care reprezintă însăși ființa creatorului proiectată în acel univers

“doar al său” în care se refugiază sau chiar renaște, nu poate fi parcurs cu lipsa chibzuinței, putem spune, părintești. Putem afirma aceasta fără reținere deoarece poezia reprezintă, într-un anumit fel, fructul poetului, “celălalt copil al său”. Grija părintească față de rodul iubirii ce îi leagă, a poetului față de poezia-i proprie, este specifică fiecărui individ în parte. Astfel, ruperea în părți a întregului creat în timp, se realizează sub îndrumarea inimii și sub greutatea lacrimilor nevăzute.

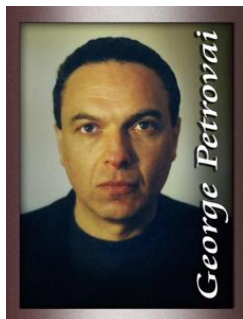
Cartea cu care ne întâmpină Ion Căliman se dovedește a fi o antologie-mamă. Spun “mamă” deoarece doresc a sublinia faptul că prin “ruperea” unui întreg a fost sădit un nou lăstar al versului, a fost născută o nouă stea a rimei. Astfel ia naștere un nou volum, de data aceasta antologic, ia naștere o punte de legătură între perioadele creatoare specifice oricărui mânăitor al condeiului.

Antologia de față, ca și toate antologiile de text în general, fie ele sub formă poetică, fie sub formă eseistică, nu aduce un suflu nou în scriitura autorului, nu aduce nimic inovator în lumea poeziei sau în ochii cititorului. Nici nu trebuie. Ceea ce face în schimb, este lucrul cel mai de seamă ce îl poate face o antologie, și anume acela de a culege laurii timpului și de a așeza “corola de lumini” a poeziei pe trunchiul literaturii regionale, naționale.

AFLAREA-N TREABĂ LA ROMÂNI (eseu filosofic)

George PETROVAI

Din totdeauna popoarele și statele aflate-n fruntea lor s-au străduit mai mult sau mai puțin să se achite de obligațiile ce decurg cu necesitate din cele două misiuni fundamentale pe care destinul și istoria le-au așezat pe umerii lor:

1) *Misiunea internă*, având ca scop creerea cadrului moral-spiritual și legislativ propice pentru valorificarea superioară a tuturor resurselor de care dispune țara respectivă (păduri, ape, resurse subterane, clădiri și instalații, potențial intelectual, potențial agricol și turistic etc.), astfel ca din plusvaloarea realizată de toți membrii activi ai societății și printr-o înțeleaptă repartitie și redistribuire a ei cu ajutorul pârghiilor aflate în mâna statului, prosperitatea să devină o realitate palpabilă (nu doar o posibilitate rătăcită în viitorul încețoșat al planurilor și promisiunilor electorale), iar mulțumirea cetățenilor să tindă statornic înspre fericirea generală;

2) *Misiunea externă*, adică sarcina deosebit de gingașă și complexă de-a spori necontenit prestigiul internațional al țării prin acele vorbe, fapte și atitudini inspirate din inima arzătoare a umanismului, care au capacitatea de-a contribui cu o cătime la îmbogățirea celor mai prețioase valori ale omenirii: pace, iubire și toleranță, libertate și înțajutorare, știință și cultură, progres și simplitate, bine, frumos, adevăr și dreptate.

Sigur, mi se poate răspunde că valori precum libertatea, dreptatea și fericirea generală sunt năzuințe greu realizabile într-o lume aflată la discreția unui timp rău și bolnav, o lume în care libertatea, armonia și dreptatea sunt neîncetat agresate de primitivismul necesității, egoismului și strâmbătății, fapt pentru care fericirea își pendulează seducțiile între potențialitatea eternității ei în lumea de dincolo și actualitatea efemerității sale în lumea de-aici.

Dacă avem în vedere eșecul tuturor falansterelor, acele cuiburi ale fericirii făurite prin transpunerea în practică a unor îndrăznețe doctrine utopice, dar mai ales dacă avem în vedere imensele suferințe provocate de atrocele experiment făcut cu fericirea impusă conform standardelor marxiste, putem spune că atât în varianta efemeră, cât și în varianta de mai lungă durată, ea (fericirea) se datorează aproape în exclusivitate aceluși echilibru lăuntric realizat prin reprimarea tuturor pornirilor instinctuale, care nu fac altceva decât îți umplu inima de nemulțumire față de ceea ce ai și de invidie față de ceea ce au alții.

Atâta doar că fericirea de mai lungă durată este apanajul exclusiv al omului credincios, căci echilibrul lui extatic se poate prelungi și adânci uneori până în vecinătatea fanatismului, grație forței transfiguratoare a speranței ridicată la rangul de certitudine.

*

Cum aflarea-n treabă este mult îndrăgita filosofie a vieții pentru acei români care încă n-au fost contaminați cu lehamite și apatie, firește că ea se face simțită în toate sferile de activitate și la toate nivelele, conform preajusteii zicale hrănită cu bani publici: "Timpul trece, leafa merge, noi cu drag muncim"...

De-acord, zicala asta nu-i de azi, de ieri; ea era în floare și în celălalt regim. De unde decurge că aflarea-n treabă are cel puțin etatea zicalei, că doar marxștilor tare le mai făcea plăcere să afirme că *praxis*-ul este izvorul și criteriul verificării adevărului...

Că aflarea-n treabă este o tristă realitate românească (cel mai adesea asociată cu chiulul, hoția și demagogia), rezultă cu prisosință și din poziția codașă a României între țările din Uniunea Europeană.

Dar goana nebună după diplome și titluri aducătoare de funcții, care la drept vorbind se potrivesc cu însușirile moral-spirituale ale grosului carierștilor ca nuca-n perete, nu este și ea tot o dezgustătoare aflare-n treabă?

În celălalt regim se făcea mare haz pe la colțuri în legătură cu mania sârmanei Elena Ceaușescu de a părea altceva decât ce era ea în realitate, uzând pentru aceasta de diplome mincinoase, achiziționate în condiții mai mult decât suspecte.

România postdecembristă are, comparativ cu multe state din UE, un număr record de licențiați în anumite discipline (științe juridice, științe economice) și de doctori. Poate și datorită faptului că atâția medici români își iau lumea în cap, mai în glumă, mai în serios se spune că România zilelor noastre are mai mulți doctori decât medici...

Dar câți dintre ei, ca și dintre licențiații nenumăraților nostre universități postdecembriste, se pot mândri cu diplome obținute pe căi cinstite și câți dintre ei pot dovedi că diplomele achiziționate au acoperire valorică prin cunoștințele dobândite?

Iată un exemplu hazos și întru totul posibil din marea carte românească a aflării în treabă: O instituție anunță scoaterea la concurs a unui post de economist. Un brav aflător în treabă își depune și el dosarul. După câțva timp el este sunat de un angajat al instituției: "Păi bine, domnule, noi am anunțat că scoatem la concurs un post de economist, iar dumneavoastră ați depus la dosar diplomă de jurist!..." "Ei, fir-ar să fie! răbufnește titratul postdecembrist. Ca să vezi, eu le-am comandat diplomă de economist și ei mi-au trimis diplomă de jurist..."

Chiar dacă scena de mai sus pare mai degrabă extrasă dintr-o anecdotă grosieră decât din realitate, este de presupus că dacă încă nu s-a petrecut, ea poate avea loc oricând pe aceste meleaguri unde locuitorii dovedesc o remarcabilă inventivitate și perseverență în tot ce face casă bună cu pungășiile, potlogăriile și matrapazlăcurile. Iar universitățile așijderea, știut fiind faptul că în ele, pentru bani, urșii nu doar că joacă, dar chiar fac balet...

Sighetul Marmației,
20 nov. 2011

Nicolae CORNESCIAN

3.

Ceva cald și umed îmi invadea interiorul. Ceva lipicios. O plăcere ireală inducea torentul spasmelor incontrolabile. În trupul meu se dizolva o parte din sufletul tău. Tot ce, cândva, compunea acea aură sibilinică, pe care nu mă încumetam nici măcar s-o visez, acum era aici, în interiorul meu, în mine. Puteam să scornesc mii de imagini, necesare descrierii acelei prezențe vii. Și totuși, cât de impropriu nu ar suna, acel conținut cald îl asemuiam luminii lichide, obturând mici spații întunecate în care nu a pătruns nici măcar sângele meu negricios. Doar acel lichid alb putea limpezi ceea ce uneori, în nopțile nesfârșite, inducea o stranie senzație de arsură. Îl închipuiam lucind. Am închis ochii. Simțeam totul. Simțeam din exterior. Cu alte organe. Inexistente ori, probabil, vibrând în corpul de deasupra mea, în tine. Și nici nu mai știam dacă se putea vorbi de o limită clară, de ceea ce ar putea separa două siluete de umbră și beznă, unduind la unison, în ritmul bătăilor de inimi atât de apropiate, încât aproape că se atingeau.

Chiar și-n întuneric, știam unde ești. Străpungând văzduhul, poate că privirea ta ilumina părțile nevăzute ale sufletului meu. Îl purta înspre căldura corpului tău, ca pe un spectru de fum, revenind la izvorul flăcării sale. Era ca și cum aș fi fost doar o nălucă, materializându-se într-un trup costeliv, pe măsura diminuării distanței dintre noi.

Treptat, realizam cât de sensibil și diafan devenea tot ce te înconjură, tot ce atingeai și priveai, de parcă ai fi anulat contururile acelor obiecte, făcându-le să fuzioneze cu aerul pe care îl respiram. Și mai exista și acel miros inconfundabil. Trebuia să inspir adânc, să-mi rețin respirația până în clipa în care simțeam cum, undeva, într-un loc secret din creierul meu, ceva necunoscut începea să

se dilate. Avea loc acel proces complex, ce stârnea senzații neînțelese, obligându-mă să-mi doresc totul, absolut tot ce-ți aparținea. Poate că așa

începea delirul. Începeam să uit. Nu mă interesa trecutul tău. Și ce dacă existau și alte persoane în viața ta? Și ce dacă mâinile tale, cândva, în afara timpului nostru, atingeau alte mâini? „Asemenea nopți de răsfaț erau prezente doar în imaginarii mele”, te confesai și mă făceai să te cred. Uitam. Uitam totul. Iar acest „tot” se referea chiar și la persoana mea. Chiar și la tine. Oferind sensuri nebănuite existenței mele, înțelegeam că iubesc. Te iubesc.

Exista, totuși, un singur om care ne unea, un suflet ce locuia în casa surorii mele. Era fiica noastră. Lara. În ultimii ani, acest copil aproape că reuși să se înstrăineze de noi. O vedeam rar. Nu o căutam, pentru că o știam liberă și fericită în noua ei casă. Iar Edith, sora mea, aproape că nici nu ne mai permitea s-o vizităm. „Doar când vă amintiți de ea, vreți s-o vedeți”, ne reproșa de multe ori. „Trebuie s-o înțelegem, insistai tu. Singurătatea induce suferințe insuportabile”, referindu-se la viața lui Edith, mă făceai să înțeleg adevărul. Arătându-mi fotografiile cu cele două femei, căutai anumite asemănări între fizionomiile lor. Aveai perfectă dreptate, spunându-mi că ochii lor iradiază aceeași lumină, că buzele sunt arcuite după același contur, iar pielea lor are aceeași tonalitate. Știam că nu greșești, cu toate că încercam să te contrazic. Țineai morțiș să-mi demonstrezi că nu ne-am înșelat. Vorbindu-mi de caracterul exemplar al surorii mele, mă lăsa să înțeleg faptul că alegerea noastră era cât se putea de corectă.

— Sâmbăta viitoare o voi rezerva în totalitate fiicei noastre, mi-ai spus. Vom pleca departe de aceste locuri. Doar noi doi. Vreau să-i îndeplinesc unul din tainicele-i vise.

Știam că nu trebuia să mă opun dorințelor tale. Aș fi putut să insist, să-ți propun să călătorim toți trei. Probabil că ți-aș fi spulberat toate planurile. Nu cunoșteam tactica la care urma să recurgi. Cu siguranță că intențiile tale aveau un scop clar. Speram, totuși, că situația se va îndrepta, că fiica se va întoarce, va înțelege că iubirea din sânul familiei nu are niciun termen de comparație. Bănuiam că tocmai pe acest gând se fonda și sensul pe care îl urmăreai. Și totuși, un presentiment neclar mă arunca în hăul gândurilor aberante, în tenebrele date de teama de a nu pierde ceea ce ne aparținea în totalitate. Răul provocat de oameni, din invidie, gelozie ori dintr-o nebunească dorință de revanșă e net inferior răului ivit în urma situațiilor neprevăzute. Omului te poți împotrivi. Faptele neașteptate pot distruge tot ce am clădit o viață

întreagă, am făurit, am ridicat precum castele de nisip. Ajunge o singură clipă, un val ivit ca din senin și totul, absolut totul poate fi spulberat, măturat, anulat, contopit cu nisipul țărnelui întunecat.

Exista și altceva, o luptă oarbă, purtată cu propria persoană. În asemenea momente doream nici să nu mai exiști, dar înțelegeam că nu exista nimeni atât de râvnit, așteptat, visat, căutat chiar și în locurile în care știam că nu te vei opri vreodată. Poate că acele spații existau doar în mintea mea. Nu știi de ce, dar de multe ori le asemuiam descrierilor întâlnite și în fabulațiile fiicei. Citindu-mi anumite pasaje găsite pe te miri ce site-uri, Lara mă lăsa să cred că imaginile croite din acele idei îi erau cunoscute. Le trăia. Articula anumite adjective și se oprea tocmai în locurile în care textul se întrerupea brusc. Probabil că urmau descrierile genunii, capătului de drum ori întunericii în care pătrundeai fără voia ta. Intuiam că tocmai dintr-un asemenea tunel, într-un viitor apropiat, nu vom izbuti să mai ieșim vreodată.

Nici nu știi dacă ceea ce trăiam în acele zile, îndărățul luminii amăgitoare, nu ascundea adevărul nimicitor: un fel de închistare sau refulare într-un univers delimitat de umbre amenințătoare. Amăgirile mele se datorau, mai degrabă, acelei premoniții neînțelese, aruncându-mă într-un fel de negură în care se dezintegra totul, creștea din interior, aidoma întunericii din nopțile de noiembrie. Speram să înfrunt toate acele halucinații. Recurgeam la stoicismul de care dădeam dovadă doar în prezența ta. Fumul din vis, treptat, devenea foc. Tăișurile orbitoare conturau mari bucăți de metal, de tablă roșie, desprinse de autovehiculele mistuite de flăcări, abandonate la marginea drumului cenușiu. Și totuși, așijderea efectelor întâlnite la software-urile utilizate pentru editările video, lumina și unghiurile aceluia spațiu necunoscut îmi permiteau să surprind imaginea dindărătul unui geam fumuriu. Acolo era Lara. Pe bancheta din spate, cu palmele lipite de sticlă, chipul fiicei nu trăda nicio emoție, teamă sau oroare. Dimpotrivă. Liniștea de care dădea dovadă, pasivitatea ori lipsa oricărei împotriviri, oarecum, delimitau această imagine de restul visului. Mi se părea că doar eu eram cea care putea schimba totul. Era ca și cum aș fi recurs la procedeul suprapunerii. Am plasat un layer inadecvat într-un cadru apocaliptic. Problema consta tocmai în dificultatea eliminării respectivei potriviri. Stratul suprapus, reprezentând imaginea fiicei, nu se supunea modificării. Undeva, într-un loc ascuns, s-a produs o eroare. Nu găseam punctul trebuincios. Știam că n-am să-l aflu nici până în clipa în care flăcările planului apropiat vor nimici totul. Absolut totul.

M-am trezit îmbrățișându-te. Am tresărit. Te-am trezit în toiul nopții. Nu te găseam în acel coșmar, dar te știam acolo. Ți-am spus totul. În clipa în care m-am simțit în stare să judec cu

luciditate fiecare amănunt, am purces la comparații ce ți-au stârnit fiori și te-au pus pe gânduri.

— Poate că n-ar trebui să pleci. Iar dacă tot insiști, această sâmbătă o putem petrece dincolo de fluviu. Cunosco un loc acolo. O noapte la hotelul *Danubius* e un vis ideal pentru orice familie ce se vrea fericită.

— Da, ai bâiguit mai mult pentru tine, justificându-ți mai apoi alegerea. Trebuie să-i îndeplinesc visul. Și dacă nu mă crezi, poți să-ți arăt ultimul ei mesaj de pe Facebook „*Îmi poți demonstra ce înseamnă iubirea de tată?*” Pricepi?

Era clar că nu mă puteam opune acestei iubiri deosebite. Afecțiunea ta nu cunoștea limite. Ți-am spus de nenumărate ori că Lara îți semăna întru totul. Și nu doar fizic, dar și prin felul ei de a fi, de a reacționa, ori, mai degrabă, de a enerva prin acea impasibilitate, tăcere, ignorare totală tocmai în clipele în care se aștepta deslușirea, răspunsul necesar, când interlocutorul își pierdea cumpătul văzându-o, văzându-vă cum, pur și simplu, faceți abstracție de prezența lui. În asemenea cazuri poate că nici minciuna nu m-ar fi supărat într-atât de mult, pe cât mă agasa indolența ta. Tu chiar nu înțelegeai că fericirea mea depindea doar de un simplu gest, de un singur cuvânt? Cum aș fi putut să vă opresc? Trebuia să inventez ceva. Orice.

Atunci, în acea noapte, în urma aceluia coșmar, pentru mine, sâmbăta nu mai era doar ziua de poimăine. Era o ruptură de etern. Aidoma fisurii prezente pe ovalul de sticlă al ceasului din dormitor. Locul ciobului absent, absorbind lumina rămasă în această casă, eliberând rotocoale de umbră, treptat, devenea întunicul ce urma să se coaguleze între pereții de piatră și lemn rece. Te îmbrățișam. Te cunoșteam mult prea bine. În ecoul respirației tale învățam să deslușesc chiar și persistența tăcerii, acea liniște stăruitoare fără de care singurătatea noastră ar fi fost imposibilă. Știam că înțelegi. Cu cât deveneam tot mai apropiați, cu atât ne simțeam mult prea singuri, lipsiți de interesul din partea celorlalți, lăsând să se înțeleagă supremul adevăr: ne aparțineam pentru totdeauna. Probabil că am reușit să ne izolăm aproape în totalitate. Dar nu știam că-n asemenea cazuri alte forțe, incontrollable, pot schimba cursul firesc al existenței noastre. Și acelor intemperii, neprevăzutului, omul nu se mai poate opune. Putem învinge totul, putem obține totul, exceptând, totuși, o simplă îmbrățișare, o privire, cuvântul ce urmează să-l rostim într-un viitor care nu e altceva decât o pregetare.

Te sărutam pe frunte, ca și-n acele seri de început, când încercam să te epatez, mă temeai și treceam printr-o susceptibilitate neînțeleasă. Nu mă lăsa să te cunosc. Ocoleai răspunsurile clare. Chiar de la prima întâlnire. Era o toamnă de basm. Interminabilă. Ireală. Aidoma aceluia cadru idilic în care privirile noastre s-au intersectat pentru prima dată. Și de atunci m-am îndrăgostit de fluviu, de

toate râurile, de ploile și lumina roșiatică învăluind sălcii învăpăiate. De valuri alburii și de caierele plumburii ale ceții. De tot ce nu vedeam, ce-mi scăpa până la ivirea ta. Iubeam totul, cât îmi erai alături. Iubeam și acum, când ai revenit, când trecuse totul, însă o parte din tine, ceva nelămurit și dorit, nu-mi mai aparținea. Nu-ți aparținea. Nu mai erai soțul de atunci, *de dinainte*. Nu mai erai *tu*. Ce puteam să fac în asemenea circumstanțe? Trebuia să joc fals. Condescendența, amicitia, învoiala ori alte sentimente, aspecte ale existenței noastre anterioare deveneau doar niște noțiuni. Pe cât îmi era cu puțință, încercam să ascund totul. Nu voiam să mai fiu *eu*, cea de atunci. Sesizam, totuși, un aspect straniu: pasiunea ori ceea ce nu se supunea rațiunii, nu putea fi uitat. Chiar dacă îți spuneam că nu te recunosc, chiar dacă jucam după un scenariu fals, înțelegi de ce nu puteam, nu puteam să nu te iubesc?

Nu puteam să mă opun intențiilor tale. Mi-ai fi ghicit, probabil, ipocrizia. Ți-am spus că te voi reține, că vei fi prizonierul meu, pentru că aveam nevoie de tine. Voiam să te știu sănătos, perfect refăcut. Știam că din scenele de care îți aminteai ai fi fost în stare să făurești povestea unui trecut la fel de verosimil precum prezentul căruia începeam să mă opun, pe care încercam să-l denaturez. Inelul, malul Adriaticii, Lara și multe alte amintiri expuse cu o meticulozitate de invidiat nu-mi ofereau siguranța necesară. Nu știam dacă într-adevăr, cum aș fi dorit, ți-ai amintit absolut totul. Edith avea și ea un rol important în tot acest calambur. De fapt, tocmai prezența ei, rostul ei, măiestria de care dădea dovadă, toate acestea mă făceau să-mi pun zeci de întrebări. Când ți-am spus că e soția ta, oare de ce n-ai ripostat vehement? De ce nu te-ai opus? Se putea să-ți fi amintit doar elementele disperate? Sentimentele?

— Vreau să cunosc adevărul, ai răbufnit.

Tăceam. Probabil că „spoliere” ar fi fost cuvântul necesar descrierii stărilor prin care treceam. Mă simțeam vânată de ființa care se oglindea în interiorul meu. Voi ai să-ți deconspir totul, dar nu știai că iubirea ideală induce misterul necesar. Chiar și atunci când scriam, când făuream lumi imposibile, îmi spuneai că avem norocul de a trăi de două ori aceleași sentimente. Descriindu-le, găseam mii de conotații ale acestor trăiri înălțătoare. Divinizam ceea ce făceam, cu toate că nu reușeam să-mi explic esența anumitor amănunte. Întotdeauna, înainte de a începe un paragraf nou, înmuiai vârful creionului într-un amestec de nisip, pilitură de aur și apă. Apoi, cu frunze uscate, păstrate dintr-un noiembrie memorabil, în partea de jos a foi întindeai stratul de ceară topită. Spuneai: „Să lăsăm cuvintelor libertatea necesară”. Temeinicia ta, felul în care izbuteai să te detașezi de această lume, de parcă invadând spațiile imaginarului meu, amestecându-mi gândurile cu gândurile tale, toate acestea mă făceau să nu mă mai

pot recunoaște decât în prezența ta. „Oare iubirea noastră nu se rezumă doar la niște imitații, la felul în care copiem persoana de alături?” În semiîntinericul biroului cu oglinzi, chiar și respirația noastră căpăta un luciu aparent: valuri de aer învelite în fumul lumânărilor aprinse primprejur. Să te ating, atunci, în acele ore, mi se părea a fi ceva de neînchipuit. „Frunzele acestei toamne au mirosul sufletului tău”, ai spus tu.

4.

— Adevărul, insistam. Nu aveam nevoie de jocul ei stupid. Mi-a spus că mi-a acceptat subiectul, că va juca tocmai așa cum îmi doream. Ticluirile nu-mi puteau fi de niciun folos. Nici într-un caz n-aș fi acceptat fericirea promisă, bucuria oferită de prezența ei, dacă nu mi s-ar fi oferit o infimă parte de adevăr, de realitate în care aș fi reușit să mă recunosc.

În ciuda vârstei, a melancoliei ori romantismului, Elza era o femeie plină de tact. Fabula, visa, se credea stăpâna universului fictiv și perfectibil, dar, când venea vorba de situații îndoielnice, de anumite dificultăți, mă uimea rapiditatea și justetea reacției sale. Felul în care soluționa aceste impedimente, recurgând la o manieră pe cât de complexă, pe atât de subtilă, această ființă aproape angelică m-a ispitit chiar de la prima noastră întâlnire.

— Există un singur adevăr, se explica femeia din fața mea, un adevăr dureros pe care n-ai cum să-l înțelegi. Nu ești pregătit pentru așa ceva. Înțelept ar fi să acordăm timpului întâietatea cuvenită. Și poate că, după o vreme, n-ai să mai insiști. Înțelegând totul, nu vei pune la îndoială aceste cuvinte.

— Dar nu te acuz, aproape că am răbufnit. Știu că ai suferit zile de-a rândul doar ca să mă știi fericit. Pur și simplu, trăiesc un sentiment straniu: mă simt amenințat de ceea ce nu reușesc să deslușesc, nu-i găsesc originea, nu știu sub ce formă se ascunde aici, atât de aproape de mine; de tine, în cele din urmă. Mustește între noi, în noi, pregătindu-se parcă să țâșnească în exterior, să ne rănească. E ceva din trecut, ceva neimplinit, omis ori uitat. Pricepi?

Nu știam dacă pricepea. Poate că nici nu încerca să-mi înțeleagă raționamentele lipsite de premisele clare. Ori poate că știa cu exactitate ce căutam tot acest timp. Știa și răspunsul, rezolvarea ideală, dar se temea să-mi deconspire asemenea certitudini. Pentru ea, pentru Lara și pentru străina care cu atâta vervă și stoicism susținea că e soția mea, pentru cele trei femei nu eram altceva decât un om bolnav, supus tratamentului riguros, o persoană căreia i se interzicea chiar și cel mai neînsemnat efort. Zilnic, respectând orarul prestabilit de medicul de familie, fusesem nevoit să înghit cele

trei tablete de culori diferite, un fel de sedative fără de care nu aş fi rezistat. Mă uimise faptul că spre amiază chiar şi Elza m-a obligat să înghit aceste medicamente. Poate că n-ar fi fost nimic neobişnuit, dar, brusc, fusesem frământat de anumite gânduri: „Cum de aflase acest amănunt şi de unde făcuse rost de ceea ce-mi era indispensabil?” Concluzia era la fel de simplă: *Elza mă cunoştea*. Juca fals, şi-n acest caz mă vedeam nevoit să adopt o strategie înşelătoare.

— Nu mai înţeleg absolut nimic, minţeam, dorindu-mi să par total străin de ceea ce se petrecea, se înfiripa, năştea alte semne de întrebare.

— Totul va fi bine, mă liniştea ea. Îţi vei reveni cât de curând. Doar să nu încetezi să crezi, să lupţi, să iubeşti.

Adoram acest loc, această casă, fiinţa din faţa mea. Îngemănarea visului cu realitatea mă făcea să mă simt liber, suveranul universului croit din amintiri şi iluzii mult mai veridice decât faptele trecutului, decât senzaţiile date de acest prezent. Poate că această iubire nu era altceva decât o formă de apărare în faţa fricii de care deveneam tot mai conştient.

— Trebuie să plec, zise Elza în timp ce privirea îmi fusese vrăjită de lumina ce iradia din adâncul Dunării. Ştiam că umbra edificiului din apropiere nu era doar o maculă întunecată, unduind pe suprafaţa lichidă. Ştiam că ea se adâncea în apă, presupuneam acest aspect. Citeam câteva din însemnările ei: „Prea bine ştiam: nimeni nu-şi poate aminti mirosul. Însă mirosul trupului tău mi-a amintit totul.” Probabil că se temea şi ea. Acest „totul” augmenta o mare parte din bănuielile mele. „Credeai că am să uit ceea ce ani de-a rândul clădisem din dorinţe şi vise?” Îmi recunoşteam vorbele, ideile notate în agenda ei. Era clar: Elza a purces la elaborarea unui plan destul de complex. Nu-şi permitea să acţioneze în necunoştinţă de cauză. Orice pas greşit ar fi îndepărtat-o de scopul urmărit. Mă uitam prelung la aceste pagini şi nici nu ştiam ce fel de mutare trebuia să fac. Puteam să plec pentru totdeauna. Dar, în acest caz, exista un impediment major: amintirile. Asemenea gânduri întunecate aveau un singur scop: îmi complicau existenţa, o făceau imposibilă.

Când sunetul strident al telefonului m-a adus la realitate, eram convins că de cealaltă parte nu se afla altcineva decât ea. Nu credeam în premoniţii ori coincidenţe. Credeam doar în puterea gândului ce putea induce ori completa gândul omului pe care îl iubeşti cu adevărat.

— Nu trebuia să pleci, auzisem vocea fiicei. Aici, între aceste ziduri, în această linişte o

recunoşteam mai bine ca niciodată. Chiar şi respiraţia ori tăcerea ei le-aş fi recunoscut aici. Doar aici.

— Ascultă-mă, te rog! am intervenit. Dacă tot ai aflat unde mă aflu acum, de ce nu vii să mă iei?

— Nu mă pot apropia de...

A urmat o tăcere prelungă, ceva ca un plâns înecat. Ştiam: dacă în aceste minute ea mi-ar fi fost alături, sigur mi-ar fi întors spatele. Apoi m-ar fi rugat s-o sărut pe frunte, s-o îmbrăţişez. Mi-ar fi zis: „Tată, doar tu ştii să mă ierţi.” Însă ea se afla dincolo de aceste ziduri, dincolo de închipuirea mea, într-un haos în care nişte siluete de umbre îmbrăcau hlamidele luminii amăgitoare. Şi, în mintea mea, spontan, îşi făcuse loc o asociaţie cât se putea de nefirească. Vedeam flacăra lumânării, de un galben orbitor, alunecând înspre un roşu sângieriu. Miezul părea gol: o formă de inimă întoarsă invers, o mică pată în care nu exista nimic, absolut nimic. În comparaţie cu luminile ce demascau culori aflate într-o permanentă schimbare, întunericul îmi apărea etern tocmai prin această lipsă a oricărui aspect perceptibil.

— Îţi propun să ne întâlnim, am continuat oarecum ezitant.

— Presupun să vei reuşi să ajungi până la ţărm. E o piatră acolo, o piatră de forma şi mărimea luntrii. Peste un sfert de oră ne putem întâlni. Vrei?

Voiam. În mintea mea, fiica ocupa un loc privilegiat. Vedeam în ea tot ce aş fi vrut să fiu, visele copilăriei ce se înfiripau, se întregeau, se materializau în

acest suflet, desprins parcă de sufletul meu. Încercând să mă eliberez de impresia năzării, în care simţeam că încep să mă scufund, i-am acceptat propunerea. Înţelegeam că hăul ce creştea împrejur era indus doar de absenţa ei. Simţeam nevoia s-o ascult. S-o privesc. S-o văd zâmbind şi să-i simt mâna caldă atingându-mi mâna, în timp ce numai în vocea ei cuvântul „tată” suna într-un tot adevărat. Trebuia să mă eliberez de orice gând întunecat, să refuz să-mi amintesc chipul ei din oglinda retrovizoare, acei ochi ca de sticlă, în care, în acele clipe fatidice, întrezăream cioburi învăpăiate, cuprinzând spaţiul apropiat. Nu ştiam ce vedea ea. O închipuiam întinzându-mi jumătatea stângă a inimioarei de argint, medalionul pe care i-l dăruisem când împlinise zece ani. Apoi totul s-a stins. Întunericul devenea insuportabil. Nu mai vedeam nimic. O auzeam plângând, dar nu o puteam ajuta. Plânsul devenea vuiet, ecoul respiraţiei, răsunetul valurilor îndepărtându-se şi smulgând parcă o parte vie din trupul meu, ceea ce,

într-o adnotare găsită de curând, Elza denumise „suflet lichid”.

Aproape că nici nu-mi mai aminteam drumul până la mal. Într-un târziu am realizat că ședeam pe luntrea de piatră. Priveam în zare. Dincolo de această lume. Așteptam. În depărtare, dinspre apus, valurile aduceau ceva alb, ceva ce părea că s-a desprins de orizontul îndepărtat, devenind tot mai deslușit, tot mai luminos, făcându-mă să mă simt înstrăinat de propria persoană. Observam că acea formă plutitoare lăsa în urma ei dăre roșietice, umplea aerul dimprejur cu o lumină ciudată, cu umbre amintind de pescărușii eliberați de sub năvodul transparent, asemuit pojghiței de protecție, necesară spre a permite fluviului să nu se reverse dincolo de această realitate.

— Presupun că ai dedus rostul acestei întâlniri, mă trezise vocea fiicei.

— Da, am confirmat. Chiar simțeam nevoia să te întâlnesc, nădăruindu-mă că îmi vei lămuri anumite aspecte.

— De ce ai plecat?

— Mi-am amintit totul.

Cu Lara mă simțeam liber. Lipsit de frica trădării, prezența ei îmi conferea o libertate totală. Ea anula orice urmă de întunecime din preajma mea, chiar și acel sentiment straniu, ce mă făcea să cred că sufletul unui mort neștiut mai mereu mă urmărea, dorind să-l recunosc zi de zi, începând cu clipa accidentului. Prins în asemenea ipostaze, respectiva dedublare părea, oarecum, firească. O asociam tentativei de a-mi recăștiga propria identitate. În acest sens, Lara era unica persoană care îmi putea oferi ajutorul necesar, gândeam, privind-o lung, ca și cum aș fi privit doar o umbră aflată în picioare. Aici. În fața mea.

— E ceva acolo, zise fata, eliberându-mă de ideea oricărei halucinații. Se apropie de mal. Vine înspre noi.

M-am ridicat. Apucând-o de umeri, am rugat-o să părăsim acest loc.

— Nu! s-a împotrivit ea. Pare un sac de plastic.

— Văd ceva alb înăuntru. O cămașă.

Inițial, gândisem că era doar o părere. Apoi, luând în calcul mărimea foliei transparente ce învelea acea făptură ori acel obiect, am înțeles că în acea seară aproape imposibilă, pe Dunăre plutea un manechin. Mi-am amintit de angajații magazinelor universale, de acei nerozi ce se izbăveau de obiectele nefolositoare ori ieșite din uz într-un mod cât se putea de urât. Pur și simplu cedau aceste siluete, ani de-a rândul pârлите de soare, valurilor năvalnice.

— Pare a fi un om, se neliniștea fiica.

— Nu e niciun om, am răbufnit pregătindu-mă se plec. Am prins-o de mână și i-am

zis că nu-mi place tot ceea ce se petrece aici. Suntem așteptați, am adăugat.

— Mama nu știe unde sunt. Și, oricum, e plecată.

— Elza se va întoarce din clipă în clipă. N-aș dori să nu mă găsească acasă.

— Impresionant! răsese fata. De câte ori să-ți amintesc că numele mamei mele e Edith? Cu riscul de a părea plictisitoare, mă simt nevoită să-ți repet ceea ce nu-mi place cătuși de puțin. Tată, tu ești bolnav! Tu nu mai ești cel care ai fost. Iartă-mi aceste vorbe, dar uneori simt că nu mai rezist.

Mirat și descumpănit de ceea ce mi-a fost dat să aud, am strâns-o la piept, pentru că în ochii ei își făcuseră loc lacrimile compătimirii. O auzeam suspinând, în timp ce-i sărutam creștetul. Trupul mlădios, tremurând în brațele mele, era o parte din trupul meu, era ultima scânteie de care îmi legasem toate speranțele. Ea era fiica mea, fructul iubirii împlinite, umbră fără timp, desprinsă parcă de două suflete regăsite pe limanul ce păstra urmele pașilor cunoscuți, urmele existențelor anterioare. Temându-mă că în acea seară se va apropia de marginea malului, mi-am reamintit episodul în care, indiferent de cât înțelese din vorbele mele, luând în considerare vârsta ei de atunci, i-am zis: „Să nu te apleci peste ceea ce e îngrădit de oameni”. Însă inevitabilul nu putea fi neglijat. Acum, când au trecut mai bine de opt ani de la acea scenă, fiica s-a apropiat de apă.

— Mă tem că am mai văzut chipul acestui răposat ce-ți seamănă întru totul. În visul meu nu el era învelit în sacul de celofan, ci tu, tată, tu purtai demiul transparent. Te retrăgeai în apă, trăgându-l după tine, eliberându-l de umbra nisipoasă, de acest plastic străveziu ca de o placentă de văzduh încheșat. Cred că am încurcat ceva esențial în acel vis, și acum cu nimic nu te mai pot ajuta. Nu de plecările spre locuri neștiute ar trebui să te temi, ci de evadarea dintr-o realitate mărginită doar de mintea ta, de ceilalți.

Zgâindu-mă la făptura ieșită din apă, nu știu de ce, dar în mintea mea își făcuse loc chipul văzut înainte de accident, expresia de asprime de pe chipul meu, reflectat în oglinda retrovizoare. Mortul îmi semăna întru totul.

— Stai! am strigat, dar era prea târziu. Fiica reușise să deschidă partea superioară a sacului de plastic. O față ca de var, brăzdată de cute vineții, aidoma plasei de sârmă oțelită, îmi induse un gând cât se putea de neadecvat: eternul înspre care ne îndreptăm neîncetat are chipul morții atât de firești.

— Să plecăm, poruncisem, văzând că fata continua să se holbeze la acea vedenie. Îl cunoști? întrebasesm oarecum înconștient.

— Nu. Dar Edith, mama mea, îl cunoștea.

Va urma

AMINTIRI CU BUNICI

Mihai-Hafia TRAISTA

BRĂCINARUL BUNICII

Bunica Maria stătea ca o stană de piatră în mijlocul odăii și cu mâna streășină la ochi se uita de jur împrejur cu atâta atenție încât broboane de sudoare îi apăruă pe fruntea brăzdată de ridurile trecutelor primăveri.

– Unde ar fi putut să-mi dispară brăcinarul? șopti cu buzele uscate.

Eu i-am aruncat o privire lui Ionică, Ionică mi-a aruncat o privire mie și pe urmă amândoi odată ne-am aruncat privirile spre ușă.

– Doară aici l-am pus, în cuier împreună cu chemeșa și cu sumna¹, duminică seara când m-am întors de la vecernie. Sumna-i aici, chemeșa-i aici, dar brăcinarul?...

Din nou mă uit spre Ionică, care scobindu-se cu degetul în nas, încerca probabil la fel ca și mine, să-și aducă aminte unde am pus brăcinarul.

– No, șă acum du-te babo dezbrăcinată la biserică, ca o ciuhaie²! se dojenea singură bunica. Și brăcinarul era împletit din fir roșu de mătase, strălucea de-ți lua privirea nu alta!

Noi tăceam, de parcă ne-ar fi turnat cineva apă în gură.

– Voi, dragii babei, nu ați văzut pe undeva brăcinarul meu?

Ionică dă din cap în semn că nu, eu la fel și amândoi, ca racii, ne apropiem cu spatele de ușă.

– Unde ar fi putut să-mi dispară brăcinarul? repetă bunica, dar noi deja eram afară, alergam spre grădină, unde am înhămat ieri, capra bunicii la căruțul de lemn cu care se ducea la moară, iar din brăcinarul bunicii făcuserăm bici, căci orice ați spune, birjarul fără bici nu e birjar!

Căruțul stătea liniștit la umbra nucului valah, capra speriată că o vom înhăma din nou o rupse la fugă, iar brăcinarul ia-l de unde nu l-ai pus...

– Unde ar fi putut să dispară brăcinarul bunicii? întreb și eu punând mâna streășină la ochi și încep să mă uit de jur împrejur, cum am văzut că făcea bunica.

– Poate l-a mâncat capla, filosofă Ionică scărpinându-și ceafa.

– Nu mai măcina prostii, mai bine hai să căutăm brăcinarul.

– De ce plostii? se bosumflă Ionică. Vala tlecită nu mi-a mâncat pulcelușul pălăioala?

Dar iat-o și pe bunica, cu «Molitifelnicul»³ sub braț, se ducea sub cireș ca să se roage la Dumnezeu, căci nu putea să meargă «dezbrăcinată la biserică, ca o ciuhaie».

– Mi-am amintit! strigă deodată Ionică.

– Ce ți-ai amintit, întreb eu.

– Unde am pus blăcinalul, se lovi peste frunte.

– Unde?

– L-am uitat ieli acolo pe clenguța cileșului, arătă Ionică spre brăcinarul bunicii care atârna strălucind ca un șarpe sub razele soarelui.

Târziu. Bunica deja a ajuns sub cireș.

– Cuvine-se cu adevărat să te fericim, Născătoare de Dumnezeu. Cea pururea fericita și prea nevinovata și Maica Dumnezeului nostru, șoptea așezându-se pe iarbă bunica. Ceea ce ești mai cinstită decât

heruvimii și mai marită fără de asemănare decât serafimii...

Dar deodată, ridicându-și privirea către cer șopti:

– Lua-va-r dracu de pezevenghi, uite unde au dus brăcinarul meu! Iartă-mă sfântă Fecioară că-l

pomenesc pe necuratul, așa în mijlocul rugăciunii... dar demonii își tăia...

¹ sumna – fustă.

² ciuhaie – sperietoare.

³ molitfelnic – carte de rugăciuni.

COCOȘUL BUNICII

Cocoș mai frumos decât Grigore al babei Rozalia de peste râu, nu avea nimeni în tot cătunul nostru. Mare și frumos, cu penele colorate, cu creastă și cercei de foc și cu pinteni de aur, umbla ca un crai printre găini.

Uliul?... Nici nu îndrăznește să privească din înaltul cerului spre curtea babei Rozalia. De frica lui Grigore ocolea casa bătrânei pe după al zecelea nor. Iar în zori, când Grigore vestea sosirea noii zile, glasul-i răsună ca un corn de vânătoare, de nu mai putea bătrâna de dragul lui.

«Țuca¹-l' baba de mușat², că tare hireș³ mai îmblă de zici că-i jâandar, numa' Grigore al meu, hie-i țărâna de puf mai umbla așe de țanțoș» își lăuda baba cocoșul pe care l-a botezat cu numele răposatului său soț.

Toate gospodinele din cătun, când puneau ouăle sub cloșcă, cereau două trei și de la baba Rozalia, nădăjduind să aibă asemenea cocoș precum Grigore al babei.

– Bunicuțo, pune sub cloță și un ouț de la baba Rozalia, unul singurel!... ne rugam noi cu Ionică de bunica. Dar ea nici nu vroia să audă de baba Rozalia de când se certaseră din cauza lui Grigore care sărind gardul în grădina bunicii îi «grăpase» straturile de ceapă.

– Ia nu mă mai clopotiți la cap că-s bolândă de trebi și fără voi. Cu ce-s mai bune alea de la Rozalia? Ou-i ou! s-a răstia la noi bunica.

– Melgem noi și celem un ou de la baba Rozalia, a insistat Ionică.

– Nu cumva să vă prind pe la hoășca aia că vă rump picioarele! Ce sunteți voi coldani⁴?!

Ce ne-a mai rămas de făcut?... A trebuit să ne descurcăm singuri, că tare mult ne-am mai dorit să vedem în curtea bunicii un cocoș ca Grigore al babei Rozalia.

Chiar în după-amiaza acelei zile, când baba Rozalia își duse văcuța la păscut, iar Grigore făcea ordine prin grădinile vecinilor, noi ne-am furișat la ea în curte până la cotețul cu găini de unde am «împrumutat» un ou, pe care l-am strecurat sub cloța bunicii.

Doamne Sfinte, câtă mirare a fost când au început să iasă puii din ouă!

– No, așe comedie no mai văzu' nima de când e lume pe pământ! Am pus doișpe ouă sub cloță și au ieșit treișpe pui, trei-șpe – numărul' lu' ucigă-l toaca! se crucea bunica povestind la toți oamenii care treceau pe uliță. Iar eu cu Ionică ne prăpădeam de răs în spatele casei.

Peste puțin timp, Grigore al babei Rozalia

fierbea cu picioarele în sus, în oala moșului Albină, care dete pe el un ulcior de miere babei. Asta după ce Floarea lui Gorun îi rupse picioarele prințându-l pe straturile de ceapă.

Iar acum... cocoș mai frumos decât al bunicii, nu are nimeni în tot cătunul nostru. Mare și frumos, cu penele colorate, cu creastă și cercei de foc, și cu pinteni de aur, umblă ca un crai printre găini.

Uliul?... Nici nu îndrăznește să privească din înaltul cerului spre curtea bunicii. De frica lui Grigore (așa l-am botezat și noi) ocolește casa bunicii pe după al zecelea nor. Iar în zori, când Grigore vestește sosirea noii zile, glasul-i răsună ca un corn de vânătoare...

¹ a țuca – a pupa.

² mușat – frumos.

³ hireș – mândru, fălos.

⁴ coldan – cerșetor.

LA CIREȘE

Dincolo de livezile cătunului nostru, de unde începe pășunea ce se întinde până la pădurile Cornetelor, se înalță semeți, strălucind sub soare

într-o armonie de roșu și verde cireșii bătrânului Busuioc.

Unii dintre ei, bătrâni, cu crengile rupte de furtuni, alții mai tineri, înalți ca stejarii cu coroanele mari și cu câte o sperietoare de păsări răstignită în vârf. Poamele lor roșii îmi atrag privirea, îmi fac cu ochiul, mă ademenesc, mă cheamă, mă strigă...

Îmi propun să nu mă uit într-acolo, dar nu rezist mult timp și mă uit pentru că nu se poate altfel. Mă uit doar și înghit în sec, la fel cum probabil, se uită și înghit în sec și alți copii.

Cine ar avea curajul să treacă peste gardul viu și să se suie în cireșii moșului Busuioc? Nimeni! Dar nu din cauza sperietorilor. Nu! Copiii nu se tem de sperietori, s-au obișnuit până și păsările cu ele. După ce se satură de ciugulit cireșe se așează în vârful pălăriilor de paie ale sperietoarelor și moșăie liniștite la căldura soarelui. Nici de moșul Busuioc nu se teme nici un copil din cătun, deoarece știu toți că moșul e surd, de poți să tragi cu tunul și tot nu ar auzi și pe de-asupra nici nu vede bine, dar și dacă ar vedea nu îl lasă cocoșa să se uite în sus. Astfel îndoit se plimbă cât e ziua de mare prin livadă și strigă: «Te văd diavole, te văd, dă-te jos din cireș că altfel!...» Oamenii râd de el și au născocit și o zicătoare pe seama lui – «Strigă ca Busuioc printre cireși».

De altcineva ne temeam noi. De Tarko, dulăul bătrânului, mare cât un lup, pe care nu-l puteai păcăli, căci te simțea de la o poștă și una două era sub cireș și atunci te mai dădeai jos din cireș... «joi după Miercurea Ciuc».

Amintindu-mi de Tarko, îmi întorc privirea în altă parte și simt cum îmi trec fiori reci pe șira spinării. Uit pe loc gustul și aroma cireșelor.

Închid ochii și îmi închipui ce bine ar fi dacă aș putea să mă prefac în pasăre, ca eroii din basmele bunicii. Te dai de trei ori peste cap și fr-r-r-r... până la cireșii lui Busuioc.

Mă trezește din visare vocea bunicii:

– Dragu' babii dă tu o fuguță până-n deal la mătușă-ta Paraschiva și cere-i un pic de naft¹ căci s-o umflat biata Albuța ca o tobă, da' fuguța dragu babii că moare capra!

«Dă fuguța până-n deal dragu babii...», de parcă dealul ar fi aici la doi pași și nu... Dar asta nu ar fi nimic, dar «până-n deal» duce o singură cărare care trece pe lângă livada de cireși a moșului Busuioc.

– Fuguța, fuguța dragu' babii! aud în urma mea vocea bunicii. Ce să fac, trebuie să o salvez pe biata Albuța. O iau «fuguța, fuguța», dar numai până în dreptul livezii cu cireși, că mai departe... Pur și simplu nu mă mai ascultau picioarele. Au împietrit locului și bună pace!

Mă uit peste gardul viu, de Busuioc nici urmă, iar cireșii parcă își întind spre mine crenguțele încărcate de cireșe și mă roagă să...

Nici nu mi-am dat seama cum m-am apropiat de gard, cum l-am trecut... căci deodată m-am trezit în cireș, dar nu am reușit să rup nici o cireasă, căci deodată, ca din pământ se ivi moșul Busuioc cu scara pe umăr și cu găleata în mână, iar în urma lui mergea credinciosul său prieten Tarko.

Și în care dintre cireși credeți că se urcă bătrânul? Exact... ați ghicit, dar până se urcă, eu nu mai eram eu ci o sperietoare răstignită. Pălăria de paie îmi căzu până pe umeri, nu mai pot răsufla... iar bătrânul două cireșe duce la gură una o pune în găleată și tot așa până agăță găleata într-o creangă, își aprinde pipa și începe să-l certe pe Tarko, care nu se mai oprea din lătrat:

– Nu-ți mai cunoști stăpânul potaie afurisită, de tot latră ca un turbat la mine?!

– Mi-hă-iu-u-ucă-ă-ă! aud vocea bunicii, iar moșul Busuioc continuă să tragă din pipă și să se certe cu Tarko.

Prin gaura pălăriei de paie văd cum se duce bunica «până-n deal la mătușă Paraschiva să-i ceară un pic de naft», pe urmă o văd cum se întoarce, iar moș Busuioc își aprinde pipa din nou și reîncepe cearta cu Tarko, jumătate din soare s-a ascuns după munții Gutiiului, iar mie mi se pare că aud vocea bunicii: «Pe unde te-a purtat necuratul? Atâta haznă² am de tine câtă clisă³-i pe câine!»

¹ naft – petrol lampant

² haznă – folos

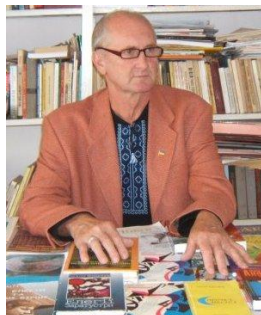
³ clisă – slănină

CĂMAȘA LUI NESUS (II)

(Roman – eseu)

Pablo ROMANIUC

SCENA I

(Fascicolul de lumină surprinde o altă figură, care apără pe scenă, oprindu-se lângă I- ul Actor)

Actor 2: ... Atunci era clipa liniștii, știu, da, da, - era clipa liniștii, fiindcă și călătorii din est spre vest spuneau că peste tot plutea clipa liniștii – zero, și, că ei se aflau în liniște, ca într-un cerc fermecat, desenat de el în pustie...

(Fascicolul de lumină trece la o altă figură, ce apără ca o umbră, din scena întunecată)

Actor 3: Nu, spun eu. *(Vocea actorului răsună, ca un tremolo al cântecului elegiac)*. Nu, atunci era ceasul neliniștii, care tulbura totul, chiar și piatra gândului, despre ceace trebuia să devină cerc, doar cerc!.. Iată, astfel... *(Luă un băț, care, de parcă ar fi fost aruncat de vânt, se oprește în mâna lui)*. Iată – în mijlocul cercului se desenează un leu puternic, dar în același timp – nevăzut, fiindcă leul era ca un vis al unei piramide. Pe El I-a ademenit desenarea cercului, fiindcă și clipa din acel timp căpătă forma cercului. Eu cred că totul trebuia să devină cerc. Și cel ce, în afară de leu, va intra în acel cerc, se va speria, va înmărmuri, se va zvârcoli, va ieși, ca o broască țestoasă, din sine-și, va îmbrăca o altă cămașă a gândului, va vrea să lovească cu lancea sau sulița din Kaial*, chiar în marginea cercului, ca totul să se sfarme în diferite forme. Atunci praful ne-timpului va cădea în centrul cercului, în ochiul existenței. Aflând, atunci, despre aceasta, și Mavka* se va gândi dacă să se întoarcă sau nu cu umbra-i de salcie în centrul câmpului lui Lukaș* și acolo – între colinele cu călini să ridice o piramidă din umbră de pin, ca după aceea să spună: „Iată, aici, lângă fosta mea casă, cineva, fără consimțământ, a ridicat o ciudată piramidă. Acesta-i oare păcatul pentru faptul că eu am ieșit din piramidă?..”,- spuse aceasta, începu să plângă, ca un călin în toiul verii, să se legene ca un alun, ca stuful răscolit de vântul nordului sălbatic, la timp de răstriște, tânjind, suspinând, murmură: iată că s-a întâmplat nenorocirea pe câmpia lui Lukaș*, chiar și în lemnul fluierului lui fermecat, ce-ntoarcă anotimpurile prin mrejele planetelor, - chiar și-n trupul lui, înveșmântat cu cămașa lui Nesus, cămășii țesute din firele vrăjite a praful pământului, și, din roua stelelor...

Actor 4: *(Apare pe scenă, gesticulând)* – Mavka, ca și leul, ce suspină rănit de singurătate, intrând în cerc, rămase încercuită, împrejmuită.

(Tainicele sunete ale muzicii, ce până atunci răsunau în amfiteatru, au fost înlocuite de altele, care învăluiră aerul. El, cel care urmărea fiecare cuvânt al Actorilor, începu să selecteze în gând melodiile cunoscute de el... - „Aceasta-i, paremi-se, partitura „BIST DU BAI MIR”, al aceluiași compozitor Johann Sebastian Bach. Da, într-adevăr, acesta-i Bach. – Și începu să-și șteargă cu batistă fruntea încordată. După care începu să privească cu atenție în jur. Abia acum a ajuns la concluzia că el se află doar de unul singur în amfiteatru. Un fel de neliniște ciudată se răsfrânse asupra lui, iar ecoul încă nestins al vocii Actorului 1 îl făcu și mai atent...)

Actor 1: Nu azi!.. Ieri, da, da, ieri încă exista *undeva sensul liniștii metafizice*. Atunci *materia* încă plângea, plângea cu lacrimile albe ale frumuseții curate. Timpul trăia în cerc și-n piramidă, de unde, uneori pornea în lunga călătorie, dincolo de sferele nopții, în nadirurile iubirii...

Actor 2: Dați-mi voie!.. Permiteți-mi,- spuse. – Lăsați-mă să mă exprim!.. Astăzi privirea gândului meu a îndrăznit o clipă doar să gândească interiorul piramidei – noua ei formă a existenței, și ... iată, iată ce s-a găsit în interior!..

Actor 1: Ce?..

Actor 2: O frântură din cer și din cercul pământului, aplecate asupra cavalcadei zenitului. Atunci eu, *ca o pasăre, m-am așezat pe acel fragment. Am stat acolo pitit câtva timp, am tăcut, ca strunele încordate ale bandurei. De atunci timpul acela a devenit pentru mine de neuitat... Din când în când eu cad, ca un vultur, în gâtlejul negru al gândului, departe-departee – spre fund, chiar în marea censului sevelor copacilor, prinși de înserare, fără iubire în venele-i, ce pulsează ca neliniștea planetei. Atunci eu mă transform în fluierul de călin din Lunca lui Lukaș. Am devenit cântec, îmblânzit de neliniștea ideii....,,

Actor 4: ... Pe vremea când eu eram încă regele tristeții și în mine erau populate-plămădite marile nadiruri ale secolelor din mările ieroglifelor, atunci vânturile-furtunile plângeau prin timp cu cercuri sure din clepsidra trecerii. De atunci toți m-au denumit adâncul secolelor, lanțul generațiilor, al anotimpurilor, ce-n forma sa nasc mâna dreaptă a materiei existenței omului: fierul, cremenele, safirul și piatra. Nu – steaua, nu focul, aerul, ci totul, ceea ce este format în ideea monadei... Eu le văd peste tot, chiar și-n acel moment al trupului, când eu trebuia încă să mă nasc, și-n acele valuri ale cuvintelor-mărilor, unde soarele se scaldă cu

stelele, iar împreună - și căprioarele timpului și ale ne-timpului, chiar și-ntregul nord și călinul cu bujorii roșii, ca focul, ce tulbură liniștea Mavkâi*, scâldându-se cu Perelesnik* în apele spiritului lumii, ce, primăvara, adună spre maluri mirosuri ale florilor galbene, ca soarele verii, strâng lacrimile plânsului copacilor luminii, și întâiul gând despre sfârșitul tinereții, când moartea răsună ca un fulger, orbind frumusețea scoasă la lumină. Din moarte vine neamul meu! Nu vreau să știu, că și eu din sine-mi am dăruit lumii neliniște, ci, așa, pur și simplu, - curățat până la albul pur – să plec, să zbor ca o pasăre în nadirurile focului, să mă amestec cu respirația Mavkâi, încet-încet să iau* cunoștință cu toate nuanțele drumurilor...

Actor 5: Cred că eu nu am întârziat la cenaclul vostru al gândului (*apare pe scenă Actorul 5, cu mantia-i neagră în mâna-i dreaptă. În cea stângă ținea cilindrul cu marginile-i late.*), de aceea, permiteți-mi să vă spun și eu, din cele câte am auzit, că atunci... ca un clopot răsunător se legăna gândul, atunci, când eu am respins cercul, din înălțimea piramidei răsună spre mine muzica sferelor; lecția aceea a fost desăvârșită! Țin bine minte că atunci clopotul căzu pe irisul lumii. Eu mi-am oprit privirea în măghiranul sensului vieții și am încetat să cred că totu-i de-o clipă chiar până la neprihănire și se transformă-n forme, precum luna, revărsându-se-n soare, ca să poată naște noaptea-zia – intervalul existenței, lecția clară a apusului trupului...

Am învățat să cad!..

Actor 1: Și eu...

Actor 2: ...La fel...

Actor 3: Căderea, cădere...

Actor 4: Cădere fără de sens...

Actor 5: Și eu am învățat să cad, am învățat să număr cecece El a călit în mine, gândind că acela-i oțelul suav...

Actor 4: Vântul, care a vestit moartea neașteptatei bucurii, eu l-am numit vântul clipei. Și a plâns, - ah cum plângea el în mine!.. Într-o zi am văzut vântul prin amintirea copilăriei în formă de Veșnicie, iar mai târziu am început să nu am încredere în el, ca pasărea, ce nu are încredere în ultimul zbor din amiaza zilei, înbrodat cu cămașa norilor, întristat de dorurile tunetelor și al furtunilor...

Actor 6: Din înălțimea piramidei se scoboară gândul meu. Toți priveau spre înălțimea piramidei, care m-a aruncat, ca și pe alții, îndepărtându-i cercurile, - toată arzândă sub strălucirea cerului gândului. Până atunci toți gândeau că el cântă prin mine și că el cântec se numește. Iar astăzi, deși cântecul acela nu mai există, mi-aduc aminte, cu ce drag se scâldea ea în mine, în gândul meu, grăind: „Să-ți amintești, că nu vei fi cuprins de nimic, doar de voal, ca Nesus de cămașa-i otrăvită...”. Și așa, iată, voalul singurătății mă însoțește pretutindeni: în copacul

luminii, prin mrejele verbelor, prin cununile anotimpurilor, care în germele inimii primăverii legănă la sânu-i floarea albă de salcâm, alba zi al acelei ciudate fărâme a timpului...

Actor 7: Primăvara, dacă ea va da viață acelor strașnici muri, ce cu frigul său mângâiau umbra morții, umbra, dusă chiar dincolo de linia aceluși tărâm, - atunci ea să susure ca un pârâu cald, să înflorească cu macii pământului, fiindcă eu nu îndrăznesc să te alint cu lumina crucii mele, pângărind hainele ei, fiindcă eu sunt doar un Actor!..

Actor 6: Totul, ce se află în jurul nostru, se cheamă – regatul cununii. Iar urmele viețuiesc, se leagănă, ca florile în cercuri de maci din lanul nesfârșit de maci, unde, mirându-se de vânt și de nemărginire, se cunună cu prietenele sensului existent, cu sine-și. Iar cununia benchetuieste cu monadele tristeții în acele locuri, unde El, Marele Actor, cânta pe harpă și bandură cântecul lumii – cântecul despre tristețea, ce împlânzea marea, rânile **Stixului** spălându-le, astâmpărând vântul din stepă, născând grâul iubirii în pustiul neubirii. În acel ceas trist Charon striga la toți și la toate: de ce vâslele din bărcile plutinde atingeau culorile cununiilor și a florilor, aruncate pe apă în noaptea de vară, tulburând apa vieții, trezind valorile simțirilor. Tristețea fără margini se răspândește atunci prin stuf, prin ierburi, prin munți, prin neumblatele păduri, ca o fecioară lăsată la răspântiile drumurilor, ca focul vetrei dus de vijelie...

Actor 1: El căuta semnul iubirii, era îndrăgostit de Casiopeia, de Steaua Alcoor, de Cvațari. Tot ce era la vedere vroia să le însușească, chiar și steaua morții, pe care cândva cerul, ca un magnet, coborî în mine, de aceea eu noaptea la rând stau ferecat de pământ, iar Universul călătorește prin trupul meu, ca un curcubeu. Și așa El își va însuși totul, chiar și pe mine. Și acum „iată-mă!..”, eu sunt pe insula asimilării. El își însuși totul, doar mișcarea nu vru să i se supună. Atunci planetele șușoteau, că mișcarea nu poate să aibă loc sub forma unui romb sau triunghi, sau sub forma unei piramide, ci doar sub forma cercului. Planetele povesteau, că tot ce există pe lume și dincolo de ea – este rotund. Ah! de tristețe sunt cuprins, de tristețe...

Actor 7: ... Noi suntem un vis gol, ca o cameră nelocuită, ca o pădure primăvara fără păsări. În visul meu deseori poposesc vânturile. Benchetuiesc. Moartea sare de pe laiță pe prispă, căutând loc pentru biserica sa, probabil că și pe locul acela, unde am existat și eu, ieri. Credeți-mă, locul acela nu mai este al meu, ca și clipa, care ieri cuprinse esența mea.

Actor 3: Tot timpul eu creșteam soarele pe înălțimea gândului meu. Pe locul gândului de ieri am înălțat biserica pentru clarobscur. Atunci toți credeau în curcubeul bisericii mele, iar soarele ardea, ardea...

MANTAUA LUI GOGOL

Actor 6: Cu toții să țineți minte că a început ziua discernământului, a înțelegerii, a clarului. Observ că gândurile luminii se nasc peste tot, cad de pe tample în pământul roditor, ca și frunzele copacilor. Va sosi clipa și ziua, veți vedea! , când și semnele-încrustări vor cădea ca o poveste prin tunelurile inimii, iar, departe, departe, dincolo de orizontul intervalurilor gândurilor interplanetare.

Sub acordurile muzicii lui Johan Sebastian Bach „Kommt Zeelen, dizer Tage” actorii ridică mâinile. Reflectoarele se sting treptat. După aceea se sting treptat. Pe acest fundal, pe scenă apar balerinele, care dansează în cerc, învăluie încet actorii, ducându-i în afara scenei. Vocile balerinelor, sunetele muzicii se amplifică. După care reflectoarele se aprind, scena se umple cu încă o trupă de balerine. Începe un nou dans ritualic – Dansul Soarelui...

SCENA II

Se sting reflectoarele. În amfiteatru se nădărnicește. Totuși muzica nu se oprește. Brusc reflectorul se oprește asupra Actorului I, după care trece pe rând asupra celorlalți Actori, care de data aceasta stau în jilțuri, îmbrăcați, o parte din ei, în togile roșii, iar alții – în togile de culoare albă.

Ecoul din frânturile dialogurilor anterioare încă mai plutește în amfiteatru. Aceleași acorduri muzicale plutesc pe scenă. Reflectoarele luminează mai predominant pe Actorul I, care, ridicându-se, vorbește:

Actor I: Au trecut deja secole. El a dispărut de pe fața pământului undeva în necunoscut. Oamenii, care se întorceau din est, spuneau cum că El murise. Prietenii mei, Actorii au umblat să-l găsească peste tot, unde doar gândul și mintea nu-i ducea...

Actor 7: Privirea mea călătorea în sfera simțurilor. Brazii din fragmentul drumului vieții s-au alăturat nouă, spunând că ei stăpânesc și auzul și sensul, și simțirea – icoana mișcării, și a ochiului, și a inimii, a tot ceea ce se află cuprins de diadema Universului, fiindcă drumu-i lung, iar noi, Actorii, am pornit pe un drum foarte lung...

Actor 4: ... Sunt și eu cu tine!..

Actor 1: ... Și eu!..

Actorii (toți): ... Și eu... și eu... și noi...
(*Treptat, ecoul vocilor se stinge*).

Actor 1: Eu am știut, că în sinele-i dăinuie un gând ascuns și tainic...

Actor 6: Sufletul trupului crește ca grâu abia încolțit, prin tunete de vară, dând de știre despre sine, despre ceea ce se va întâmpla în celula germeului și-n întunericul lui mustind pe lama razei de primăvară.

Actor 3: Eu am știut că numai prin gândirea fragmentară voi afla câte ceva despre El. Aceste fragmente scurte sunt foarte importante

pentru noi, dar, cred că și pentru voi, cei ce credeți în Teatru. Și... cred că pentru aceasta ați venit astăzi aici și ați apărut în fața noastră.

Vocile (din întunericul de pe scenă): Noi suntem alături de voi, Actorii!..

Vocile răsuna, ca un aflus de valuri marine, după care dispăreau din nou undeva în necunoscut, lăsând în urma sa să plutească doar frânturile ecoului din muzica de Bach.

Vocea 4: ... Au sosit vești din nord, din vest. Scrisori, care au venit încă de ieri, 12 septembrie al anului 5768, au adus cu ei o mare bucurie. Din acel moment în inima noastră se născu speranța, că, totuși, noi Îl vom găsi, așa cum arăta El cândva.

Vocea 4, dublată, ce răsuna de pe scenă, se stinse.

Actor 5: El a fost Actor, un Mare Actor!..
(*Muzica răsună mai tare*)

Actor 6: El a trăit cu sine-și. În El existau alte gânduri, primul loc îl ocupau legile primordiale, apropiate Lui, ca, de alt fel, și nouă, atunci când gândul nostru se scaldă în neînțelegere, ca și floarea de măr primăvara, ce se desfată cu lumina jucăușă a dimineții, a amiezii, a însurării și a nopții...

Actor 1: (adaugă)... Cu lumina, nevăzută ochiului, lumina existenței!..

Actor 3: El trebuie să existe în realitate, în forma noastră, fiindcă El este un Actor, ca și noi, oameni liberi, descătușați, ca somnul...

Vocile (*din umbră*): Să-L căutăm!..Să-l căutăm!..

Actorii (toți): Fiindcă El există!..

Actor 7: La început El a fost un copac, povestea oamenii din Est. Cineva a tăiat acel copac, a rupt crengile lui, dar, pe nepregătite, a sosit primăvara, sevele pământului au început să murmure în adâncuri și pe locul acela au apărut vlăstari noi...

Actor 4: Să știți că scrisorile, pe care noi le-am găsit, unde se vorbea despre existența Lui, - sunt doar niște frânturi din intervalul existenței Lui.

Actor 7: Va veni și vremea pentru iluminare.

Vocile: Va veni și vremea pentru iluminare.

Actor 6: Noi ne vom întoarce din nou în fața dumneavoastră și vă vom povesti totul: veștile de pretutindeni, visurile, care pe toți ne neliniștesc, povestea despre ziua care va veni...

De această dată timbrul muzical se amplifică. Joc de lumini. Amestec de culori: din roz - în galben, din roșu - în albastru ...

Pe scenă apare grupul de balerine, care execută dansul după a doua partitură a lui Antonio Vivaldi „Anotimpurile”.

Va urma

ZILE TICĂLOASE (I)

(În pântecel pământului)

Stefan DORGOSAN

Catacombe,
tortură, parapeti,
bombe și obuze,
metrou, crime și sex,
molenie!

...Când au
început decopertarea
falezei în căutarea
intrărilor în

cazemată, dacă nu eram noi, copiii plajei, să le arătăm poziția lor, ar fi distrus covorul verde, faleza ar fi fost ciuruită; rămânea o răpă! Preotul, care cânta grosolan troparul, nu a admis intrarea în subteran prin ușa secretă a altarului, zicea că militarii pângăresc lăcașul sfânt, căutând să reînvie trecutul, războiul înghețat în subterane, parohia a fost de aceeași părere, altfel ar fi făcut praf biserica pe motivul că împiedică lucrări de importanță strategică, vitale în eventualitatea unei invazii de pe mare, căci biserica, albă și înaltă, va fi prima țintă și victimă sigură. Pe dracu'! Preotul fusese schipetar, iar șeful parohiei fost propagandist. Ceea ce nu știau respectivii era faptul că lăcașul avea peste o două sute de ani, că trecuseră peste el câteva războaie, că o mulțime de soldați, și de la inamici, și de la aliați, și de la ai noștri, și de la ai lor, s-au închinat la altarul bisericii, fără ca nimănui să-i treacă prin cap să tragă un singur glonț în fresce sau icoane.

Consecința acestei activități agitate avea să fie foarte gravă pentru liniștea locuitorilor falezei. Mașini uriașe, cu cupe înspăimântătoare, mușcau lacome pământul, făcând să clănțane ferestrele, ușile, gardurile, pomii, strivind pavajul așternut ca un fard la intrarea spre plajă pentru delectarea turiștilor veniți la odihnă, poate cândva ostași din armatele inamice, aliate sau de-ai noștri se uitau la biserică, nu s-a schimbat, ei au îmbătrânit, suntem trecători, ca mașinile cu cupe înspăimântătoare, hrăpărețe, care din greșeală au atins colțul unei case șubrede, care s-a năruit, iar când au dat molozul la o parte, în grabă, au găsit ceea ce le era teamă: doi bătrâni morți! Pentru că în general, în casele șubrede stau bătrâni, chiar dacă unele sunt mai noi, ele tot șubrede rămân, mai mult ca o pacoste, ca o delațiune în fața timpului, care nici măcar nu ne bagă în seamă chipul de carne care putrezește cu aceeași repeziciune ca și marmura sau diamantul, toate se nasc din foc și iau foc, așa că e absurd să

avem pretenția că viața reprezintă, în cel mai bun caz, mai mult decât o biată suflare abia pâlând.

Cei doi bătrâni striviți sub dărâmturi nu erau cerșetori. Zdrențele care făceau dragoste în nișa cazematei erau tineri. Nu neapărat toți cerșetorii sunt bătrâni, cum nu toți bătrânii sunt înțelepți și nu toți copiii sunt proști, de aici a plecat coșmarul. Fiecare căuta dreptatea de partea lui, preotul că nu-i lăsa să intre cu mașinile prin biserică, cei ce excavau că nu puteau să înainteze pe plajă fiindcă faleza avea nu știu câți metri înălțime, au procedat convenabil și nu s-ar fi întâmpnat nici o nenorocire, utilajele aveau loc, dar dirijate cu grijă pe stradă, numai că un drac de copil a fășnit dintr-un gang, șoferul l-a evitat, a izbit în peretele casei șubrede care s-a fărâmat la prima atingere, i-a surprins pe cei doi bătrâni, care în loc să se fi plimbat pe o vreme așa de frumoasă, și-au așteptat cu încăpățănare destinul, care tot trebuia să se împlinescă, așa că toate belelele pleacă de la năzbâția aia de copil. Am fost eu sau nu? Am luat o bătaie zdravănă sau nu? A fost adevărată sau inventată povestea ca să scape basma curată șoferul și indivizii preocupați, din ordin superior, să repună cazemata în funcțiune chiar cu riscul că dărâmă biserica?

Toate nenorocirile vieții sunt aproape de noi, dar din naivitate nu vedem lucrurile esențiale, obicei păstrat de unii cu încăpățănare toată viața, drept pentru care cel dintre copiii cartierului ajuns procuror, a refăcut accidentul petrecut dimineața la o oră când eram la școală. Nu chiulise nimeni conform prezenței consemnate în cataloagele din arhivă, deci totul a fost o înscenare; șoferul a recunoscut! A fost condamnat pentru omor din imprudență, dar la redeschiderea cazului era deja bătrân și bolnav, de inimă, a regretat, a făcut infarct, ceea ce nu și-a dorit nici o clipă anchetatorului. Dreptatea nu ne scutește de moarte!

O problemă, cel puțin, nu se putea rezolva acum: să condamni un buldozerist care fărâmă o casă este similar cu a scuipa de necaz un cal care calcă peste lanul de grâu, primăvara, teorie desuetă când peste tot se strigă în gura mare că producția mondială de camioane a crescut, că s-au realizat cea mai puternică locomotivă, automobil, avion și că recolta de cereale este cea mai mare din istoria omenirii, dar că o treime din pământeni mor de foame este altceva, scrie la Sfânta Biblie, nu contează, cel mult se combate, nu de cine are argumente care nu folosesc niciodată la nimic. După un întuneric forțat, orice pâlpare de flacără este mai mult decât o mie de sori strălucitori. Sugestiile mele i-au nedumerit: cum, un puști știe ce se petrece acolo? Care sunt planurile

MANTAUĂ LUI GOGOL

coridoarelor? Unghiul din care trebuie atacate intrările principale, cele de refugiu, punctele vulnerabile, gurile de aerisire, documentație completă, din copilărie, dar exprimată în termeni de specialitate?

- De unde știi toate chestiile astea, m-a luat la rost Colonelul.

- De la facultate, sunt student la construcții speciale.

- Va să zică ești „geniu”! Ce ai spus împotriva partidului de ai ajuns aici?

După ce am fost grațiat și reabilitat, l-am reîntâlnit; era comandant general la metrou. Nu uitase povestea veche. Cine uită poveștile incomode?

- Tot la noi ajungi, mi-a prezis tânăra cerșetoare care mă amăgea cu ghicitul viitorului în palmă.

Avea dreptate, ea regreta: toate femeile care te vor dori se vor prăpădi! Ești mai rău decât satana. Sapi tunele sub pământ, ca șobolanii, nu suportă soarele, ai plăcerea de a ronța în ascunziș, întunericul nu poate fi decât orb, pe trasee fixe, instinctuale, obligatorii. Asta e vocația ta, pântecul pământului, subsoluri, cine intră în ele, din noroc, din întâmplare, din voință proprie, are o singură șansă – să meargă după traseul lor, nici în stânga, nici în dreapta, nici înapoi, numai înainte, tot înainte, indiferent unde duce acest necunoscut. Din naștere la moarte!

Precis acolo!

Ne considerăm superiori, dar toată viața dorim să zburăm precum păsările sau să ne ascundem ca șobolanii; facem avioane, metrouri, camioane care aleargă mai repede decât caii, călcăm în băltoace, ne stropim cu noroi. Cine înțelege nebunia asta? Picioarele noastre nu pot depăși viteza picioarelor noastre, tălpile noastre nu pot strivi șobolanii, mâinile noastre nu se pot avânta ca o mângâiere de aripă, inventăm recorduri pentru a ne amăgi, oricât de multe camioane vor fi, nu vor fi niciodată egale cu caii, iar grâu e suficient, pot să roadă și șobolanii, numai să nu prăpădească ei mai mult, căci producția mondială e de ajuns dacă măsurăm viața cu pasul.

Un ciudat sentiment de ură se instalase în sufletul meu de copil. M-am bucurat când au astupat intrările cazematei. Acum îmi era indiferent că le destupă. Amintirile mă încheștau. Simțeam durerea falezei sub mușcătura cupei buldozerului, parcă smulgea hălci de carne din trupul meu care își dorise să alunge cerșetorul din locul lui de liniște, din locul lui de dragoste, din nișa catacombei de sub biserică. Eram prea proști ca să ne dăm seama că odată cu el va dispărea și ea. În coridoarele cazematei, sub biserică, cu intrările de pe faleză astupate, dar cu ușița secretă pe care o știa doar paracliserul cel tânăr, și care avea legătură cu toate coridoarele dacă știai traseele, poate acum umblă stafii. A găsit ceva, nu știu ce, doar presupun, poate

ceva arme, poate altceva, căci l-au arestat. Umbrele celor doi paracliseri, bătrânul șchiop, și cel tânăr, ambițios să ajungă preot, mă urmăresc cu insistență. Erau prieteni intimi, dar bătrânul avea oasele hodorogite și nu avea putere să mai coboare în catacombe pentru a-și împlini plăcerile trupești care nu-l părăsiseră. O făceau, grabnic, în altar. I-am văzut. De atunci îi urăsc pe toți.

Abia așteptam să vină vacanțele, plecam la bunicii mei de la țară, scăpam de căldura infernală a orașului, de privirea severă a mamei care nu-mi dădea voie la Mare de frică să nu mă înec. Eram naiv, îmi închipuiam că acolo nu sunt cazemate împuțite și paracliseri homosexuali, că vom fi liberi. Să ne întrebăm ce e libertatea? Urcam la joacă pe dealuri molcome, ușor mângâiate de vânt ca faleza de briză, toropiți, pe crestele tocite de razele încinse ale soarelui de vară, ne împiedicam de pietre ascuțite, ne înțepam dureros în mărăcini, ne răneam carnea fragedă, râdeam și plângeam de fericire, de libertatea efemeră. Aici, în satul bunicilor, erau canarale, un fel de cazemate naturale, săpate de ploaie în pântecul dealului, apoi decopertate de vânturile năpraznice ale iernilor din câmpie, scoțând la iveală, de sub pojghița pământului spulberat, meterezele de piatră, cu intrări misterioase, care ne înfierbântau fantezia, înălțând castele înfricoșătoare în mintea noastră. Sau poate numai în închipuirea mea făceam aceste asociații fantasmagorice.

Bunica ne dojenea:

- Împielitaților, iar ați fost la canarale. Ce naibii? Sunteți copii de la oraș, mai deștepti decât proștii ăștia din sat. Vă duceți la vâgăuna aia, o să vă mănânce șerpii (ne speria doar!), o să vă... Vai de hainele voastre; sunt zdrențe!

Bătrânul Călae ne aiurea cu povești:

- Acolo s-au ascuns partizanii, bănuie și acum strigoi. Au murit fără lumânare. I-a trădat un chiabur.

- Tataie, ce-i ăla „chiabur”?

- Om rău!

Ni se făcea pielea ca de găină, de om rău nu scapi nici în gaură de șarpe, așa că partizanii au fost uciși ca muștele, și dacă s-au predat, și dacă nu s-au predat. Adâncul canaralei nu avea coridoare cu ieșiri secrete, pântecul dealului era ca o capcană, i-a înșelat pe cei trei care dezertaseră din linia întâi, nici măcar nu erau partizani, erau dezertori, iar pe cel care îi trădase îl luase gura pe-dinainte, la beție. Zvonul a ajuns la urechile unui jandarm care, de frică să nu fie trimis pe front, disciplinar, că n-a raportat cazul, s-a grăbit să o facă înaintea jandarmului din satul vecin. Plutonul, venit să-i captureze pe bieții înspăimântați de nebunia genocidului, a tras fără somație. Erau recruți! Nici măcar instrucția de front n-o terminaseră!

Întotdeauna l-am bănuit pe Călae pentru că nu ne spune basme adevărate, inspirate din fantezie, ne povestea aventuri trăite de el în timpuri de

MANTAUA LUI GOGOL

importantă istorică, cum ar fi Cadrilaterul sau Basarabia despre care nici nu auzisem și nici nu aveam habar de ele, eram sătui de viața mizerabilă de zi cu zi ca să ne preocupe problemele altora. Valuri de frică, peste alte valuri de frică, cine poate înțelege toate poveștile astea dacă n-ar fi reduse la întâmplări cu oameni buni și răi, în care înving de cele mai multe ori primii, conform principiilor universale de etică cenzurală. Frica remanentă spune altceva: că răul nu poate fi stârpit! Rădăcina lui e mai adâncă decât a omului bun.

A doua zi ne-am încins la joacă din nou. Am transformat canaraua în cazemată, câștigau bătălia imaginară cei care cădeau la sorți să fie străjeri. Adică pe dos. Ne bucuram de ascunzișul răcoros din pântecul dealului calcaros, dar priveam din când în când, cu teamă, cortina de întuneric pe care nu o străpungea soarele: să nu iasă șerpii! Nu știam de gnomi și nici nu căutam comori ascunse, nu aveam clitrofobie, dar ne imaginam mișcări tainice pe sub pereții care uneori luceau nefiresc, făcând bezna mai neagră și mai adâncă. Cum se însera păraseam locul în grabă, de spaimă. Călae ne îngrozea cu alte povești. Mai târziu aveam să aflăm că toate dealurile pe care era împrăștiat satul aveau

canarale, dar cea mai mare era aceea din dealul unde era casa bunicilor. Nu m-am putut mândri cu chestia asta în autobiografie, deoarece dintr-o eroare bunicul a fost învinuit de tănuirea partizanilor, după care a urmat o anchetă cu multe neplăceri. Casa lui era cea mai apropiată de canara, dezertorii se refugiaseră acolo pe ascuns, să nu-i vadă nimeni. Se păzeau strașnic de lume, le era frică de oameni, așa că fie și din întâmplare doar bunicul ar fi știut de ei, căutându-și tocmai în aceea noapte o oaie rătăcită, îndreptată spre hăul din deal. Bunicul a susținut contrariul, cu atât mai mult cu cât comandantul plutonului de recruți, după executarea ordinului, i-a cerut o cană cu apă și i-a zis „mulțumesc, țărane!”, după care i-a rechiziționat căruța pentru transportul celor trei cadavre. Când s-a luminat de ziuă în sat deja se zvonise: a dat căruța dezertorilor să fugă, al dracului trădător, bine i-au făcut!

Bunicul dispăruse, dar nu arestat de pluton, cum se bănuia, ci plecase să-și recupereze căruța după depunerea cadavrelor. Așa îi promisese locotenentul în urma unor lungi insistențe, și în schimbul unei donații pentru armată: o puțină cu brânză, un miel la proțap făcut sul în jar, două sute de ouă, zece pui și o căciulă nouă, toate lăsate de

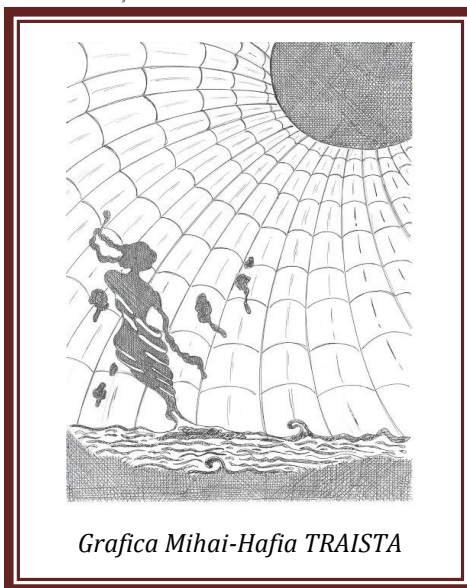
ofițer, comandantul de pluton, la ibovnica lui ce stătea într-o casă la marginea orașului, în apropierea garnizoanei.

Necazurile aduse de „oaia rătăcită” au prins viață în predica preotului, se apropiiau sărbătorile de primăvară, a patra de război, iar bunicul se săturase, așa că nu avea niciun chef să dea explicații, reducând toată povestea la „partizani”. Nu putea să zică alte cuvinte decât cele adevărate, căci ar fi riscat să-și scrântească limba în vorbele încâlcite, grele ca bătăturile palmei.

Pereții canaralei nu purtau urme de gloanțe. Le înghițise calcarul dealului în adâncuri necunoscute? Cazemata de pe faleză, cu coridoarele împuțite, care corespundea printr-o ușiță secretă cu altarul bisericii fusese construită după război, deci nu avea de unde să poarte amprente de gloanțe. Oricum, nu se poate face o paralelă între canaraua bunicului și cazemata de sub biserică, între partizani și cerșetori, unii își apărau viața, ceilalți o disprețuiau. Bizar era jocul de-a v-ați-ascunselea în pântecul pământului.

În câțiva ani, puțini la număr, vânturile și ploile dezgoliseră dealul, dezgropând din adâncuri straturi paralele de piatră calcaroasă, care formau acum un fel de cozoroc în creștetul înălțimii molcome; de acolo privirea se așeza peste o

vale blândă, tăiată de mai multe drumuri, dar de nicio apă. N-aveam un râu pentru a ne imagina bătălii navale, așa că ne mulțumeam doar cu mișcări de trupe terestre, transformând căruțele și camioanele (rare!) care treceau pe acolo în tancuri și blindate, cârdurile de oi în pihote de infanteriști. Suiți pe parapetul de calcar, ca pe o tribună a dealului, priveam valea în speranța trecerii a cât mai multor cârduri de oi, închipuindu-ne ce se poate întâmpla dacă se vor încrucișa, ceea ce, spre dezamăgirea noastră, nu se întâmpla, toate cârdurile mergeau în aceeași direcție, vara era aspră și secetoasă, trebuiau străbătute distanțe mari, drumuri lungi în căutare de iarbă, miriștile de grâu erau arse, ciobanii și oile veșnic în mișcare, lumea necăjită se gândea la foamete, nu-i păsa nimănui de ceea ce am fi vrut noi, copiii de acolo, de la canarale, o adunătură din sat și de la oraș, crescuți în necazurile de după război, dar pentru care singura grijă era să ne jucăm pe săturate. Haretismul nu ne ajunsese din urmă, iar învățământul de partid și agrozootehnic încă nu căpătaseră răspândire în masă.

Grafica Mihai-Hafia TRAISTA

MANTAUA LUI GOGOL

VIATA ȘI TRAGEDIA LUI IAREMA BAIRAK

(continuare din nr.2)

Vasile GORBATIUC

Dorul de familie l-a însoțit permanent pe Hariton Borodai în perioada șederii sale în Kamineț Podolsk. Fiului său Ostap, care creștea fără tată, i-a dedicat o sensibilă poezie intitulată *Fiul* fiind publicată în ziarul *Podolyanen* din 3 decembrie 1942.

*„Când pieptul de trudă începe să doară
Și mă întreb dacă mai sunt viu,
Un singur cuvânt mă înfloară,
Redându-mi speranța, cuvântul FIU.*

*Când focul se stinge din
anume cuvinte,
Și munca se oprește pe
loc,
De fiul meu mi-aduc
atunci aminte
Și vorbele mele scapără
foc...”*

„Regret enorm, recunoaște el într-o scrisoare adresată soției sale, că despărțirea noastră durează de atâta vreme, dar am speranța că în curând voi reuși aici și, poate într-un viitor apropiat, ne vom întâlni și vom fi împreună mereu. Fie ca acest vis să se transforme cât mai grabnic în realitate!”

Poetul se străduia să obțină aprobarea de a se întoarce în Bucovina, dar aceasta nu-i reușea.

Pe 2 martie 1943 îi scrie soției într-o scrisoare:

*„Iubita mea Miroslava
Acum e noapte. Stau singur în camera mea, ascult susurul râului ce se eliberează de gheață și gândul mă duce la tine, la fiu. Uneori simt atât de dureros singurătatea mea, încât îmi vine să-mi pun ștreangul de gât. Numai speranța că tu vei veni în curând la mine, mă mai susține. Acum a venit deja primăvara, așa că pentru Ostap nu va mai fi nici un pericol. Numai sa obții tu aprobarea...”*

Și așa s-a și întâmplat. Soția a reușit să obțină aprobarea de a pleca la el împreună cu fiul și în primăvara anului 1943, a sosit la Kamineț Podolsk. În sfârșit, familia s-a reunit!

*„Trecutul a dispărut în necunoscut,
Și zilele trec în pas de marș.
Surprins aud pe străzile Podoliei
Domoala vorba din Poltava
Ce plăcut îmi mângâie auzul*

Iar inima-mi plutește în amintiri.”

Aceste rânduri fac parte din poezia lui Iarema Bairak publicată în 7 octombrie 1943 în ziarul *Podolyanen* din Kamineț Podolsk. Erau acele vremuri, când asupra Ucrainei ocupată de fasciștii germani se rostogolea vechea, binecunoscuta năvălire a regimului stalinist totalitar. Mii de oameni părăseau locurile natale și porneau spre apus ca să scape de o nouă foamete, de persecuții, teroare și de moarte. Atunci s-a auzit pe străzile orașului „domoala vorbă din Poltava” rostită de refugiați. Această vorbă a fost auzită de pe buzele scriitorului Mykola Lazorski, care a nimerit de două ori în sârma ghimpată a „raiului comunist”, de la preotul Mykola Sokolovski, respectiv, cunoscutul scriitor Sarma Sokolovski, de la întregul colectiv al Teatrului dramatic din Poltava care s-a stabilit pentru puțin timp în localitatea Orenen, în apropiere de Kamineț Podolsk.

Toți se opreau pentru scurtă vreme în Podolia, după care o porneau mai departe, spre apus. Spre sfârșitul anului s-a întors acasă în Bucovina și Miroslava Borodai cu fiul ei. Abia în martie 1944 a reușit și soțul să ajungă în Berhomet. Nu avea nici un sens să rămână acolo. Nu se aștepta la nimic bun din partea „eliberatorilor” comuniști. Familia Copaciuc Ioan și Elena împreună cu fiica lor mai mică, Marusia, studentă la Conservatorul din Cernaui,

cât și familia Borodai, compusă din Hariton, Miroslava și Ostap, la mijlocul lunii aprilie au pornit cu un vagon de marfă pe calea ferată spre România, unde îi aștepta profesorul Vladimir Copaciuc, fratele socrului lui Hariton. Mai târziu s-a aflat că în trenul de refugiați călătorea și Taras Chiselița, student la Politehnica din Cernaui, originar din Storojineț. Taras Chiselița și Maria Copaciuc erau îndrăgostiți unul de altul, dar mama fetei vroia alt ginere. Din această cauză, atunci când trenul s-a oprit în stația Șimian, aproape de orașul Drobeta Turnu Severin, tânărul și fata au ieșit pe peron ca să se întâlnească pe furiș. Pe când discutau, s-a apropiat de ei mama fetei și Hariton Borodai. Atunci a avut loc și tragedia: mâniaș, studentul a scos revolverul și i-a împușcat pe toți trei.

Miroslava Borodai

Această întâmplare tragică a devenit știrea principală a multor publicații. Astfel, pe 16 aprilie 1944, ziarul *Evenimentul*, descriind tragica întâmplare, menționează:

„...Moartea celor trei victime a fost fulgerătoare. Victimele s-au prăbușit pe caldarâmul stației unde trenul poposea câteva minute, în timp ce criminalul amorez își trăgea sieși cu tocul revolverului descărcat de gloanțe în cap...”

Alt ziar reda cele spuse de Chiselița după triplul asasinat:

„...Nu-mi explic ce s-a petrecut cu mine, dar am scos revolverul și am tras. Regret mult ca l-am împușcat pe cumnatul victimei, care a sărit să le apere și pe care îl stimam mult...”

Tot într-un cotidian, găsim următorul ecou al celor petrecute:

„După două luni de pușcărie, deținutul, ros de remușcări, și-a pus capăt zilelor, strangulându-se cu câteva fâșii de cearceaf...”

După înmormântarea soțului, a mamei și a surorii, Miroslava a fost copleșită de noua situație în care se afla: fără mijloace de existență, strivită de grija zilei de mâine, lipsită de orice speranță în viitor, având în îngrijire un copil care, datorită șocului prin care a trecut, a încetat să vorbească. Disperată, s-a dus pe malul Dunării cu intenția de a se arunca în apa învolburată împreună cu copilul său. În ultimul moment, Ostap, pentru prima oară de la moartea tatălui său, a pronunțat cuvântul „mama”.

Strigătul copilului a determinat trezirea ei la realitate și conștientizarea necesității de a-și crește copilul. Miroslava Copaciuc a fost învățătoare. În 1947 se recăsătorește cu învățătorul Daniel Șandro, având împreună un fiu, Bogdan. Ea a devenit o cunoscută culegătoare de folclor, publicând două culegeri de poezie populară ucraineană (*Oi kuvala zozulecika*, 1974 și *Spivanocike moi liubi*, 1977) și primul album de cusături huțule din România (2005).

A păstrat nu numai amintirea primului soț Hariton Borodai, dar și opera lui: un caiet intitulat *Stryvojeny zori* pe foile căruia erau lipite tăieturi din ziarul *Podolyanen* cu poezii tipărite, manuscrise, desene, fotografii, corespondență.

„Toată viața sa, menționează Ostap Borodai-Șandru, mama le-a ascuns, schimbând ascunzătorile din când în când. Ea se temea să nu le găsească temuta securitate comunistă și să nu fie exclusă din învățământ pentru că și-a modificat autobiografia. Acesta a fost secretul vieții sale”.

Când fiul Ostap a împlinit vârsta majoratului, mama i-a daruit un ceas de buzunar cu inițialele HB scrijelite pe capac și o lingură de metal care au aparținut tatălui său. Dar comoara principală a fost moștenirea literară. La începutul anilor 1990 unele creații literare aparținând lui Iarema Bairak au aparut în presa din România, iar în anul 1993 în jurnalul literar-artistic *Iaroveț* din

Cernăuți. În anul 2007 s-a împlinit visul lui Ostap Borodai-Șandru: cu sprijinul financiar al Uniunii Ucrainenilor din România, a fost editată cartea tatălui său *Strevojeny zori*. Ea cuprinde poezii, șase povestiri scurte și *Enciclopedia umoristica* având un puternic caracter antistalinist.

Miroslava Șandro a trecut în eternitate pe 25 martie 1983. Este înmormântată în orașul Rădauți împreună cu cel de-al doilea soț.

Cu toate încercările efectuate, Ostap Borodai-Șandru nu a reușit să găsească mormintele din Șimian ale lui Hariton Borodai, Elena și Maria Copaciuc.

Ca monument dedicat tatălui său din partea fiului, a devenit cartea *Strevojeny zori*, editată după 63 de ani de la moartea tragică a autorului. Acum acel înalt obelisc pe care este scris numele lui IAREMA BAIRAK sta în fața Ucrainei întregi.

Traducere de Ostap BORODAI-SANDRU.

Stimate domnule redactor șef, Mihai Hafia Traista

În nr.3 al apreciatei reviste *MANTAUA LUI GOGOL*, în proza (de la pag.45) pe care am tradus-o – autor, Mihailo Mihailiuk – au apărut, independent de voința mea, câteva greșeli de corectură, pe care, prin bunăvoința dumneavoastră, le semnez: pe coloana 1, rîndul 3, se va citi: strădui ; rîndul 7 – lipseau; rîndurile 18-19 – michiduță nu știe să spună decît noapte bună; rîndul 21 – itarii; rîndul 23 – carîmbii; rîndul 24 – armonică; rîndul 26 – lat, cu ciucuri. Pe coloana 2, rîndul 9 ,se va citi: l-au spînzurat; rîndul 19 – ,o trage; rîndul 28 – Ei, ; rîndul 39 – hămesit; rîndul 40 – care-i va aminti de friptura; rîndul 44 – Fîntîna ; rîndul 45 – Întîmplări.

Cu speranța că veți publica această erată în numărul următor al revistei, vă mulțumesc,

Silvia Zabarcencu

MANTAUĂ LUI GOGOL

CAPTURI DE MARAMUREȘ

din *Sighet, de bună samă*
(din volumul în apariție „ANOTIMPUL NEPREVĂZUT”)

Marin SLUJERU

Născut în 12 iunie 1954, la Ocna-Șugatag. Domiciliat în Sighetu Marmăției. Licențiat al Facultății de Istorie-Filozofie, Universitatea „Al. I. Cuza”. Profesor la Școala gimnazială Sarasău, Maramureș. Volume de poezie publicate: „Atât de mult”, Ed. Radu Zlati, 1992, Sighet; „Pauza de lectură”, Ed. ECHIM, 1999, Sighet; „Tresăriri”, Ed. ECHIM, 2002; „Târziu în iunie”, Ed. ECHIM, 2003, Sighet; „În neștire” - culegere de autor, Ed. LIMES, Cluj, 2008. De asemenea, a publicat volumul de proze poetice „...léptem?”, la Editura ECHIM, Sighet, 2007. În pregătire: „Anotimpul neprevăzut” (poezie), „Capturi de Maramureș” (note, povestiri).

REPEDE OCHIRE...

Augustă Duminică, spre amiază. Prin biserici, enoriașii se-ntrec în cuminenție. În cimitir, toate mormintele la locul lor. Prin parcuri, bodegi, cafenele, Drojdia Societății *numa' sede*. Pe centru, fete bronzate scrum.

EFFECT

Parcul central, vuietul estival. Dintr-odată, deasupra, clopotele amiezii. *C e l i n i ș t e*, după... Zumzetul reținut, cuviincios al orașului.

CAFEAUA DE DIMINEAȚĂ

A fost de-ajuns să-i greșească ușor arcul sprâncenelor frângându-l aproape și mi s-a *decstrucs* ziua. În plus, chelnerița-i somnoroasă. La alții, din atâta *nemica* toată, li s-a distrus *vieața*.

ÎN PARC

Zi de zi, la ceasul amiezii, pe banca din fața mea, o bătrânică scoate din poșeta, tot mai mare, tot mai păzită, bucăți din covrigul tot mai îndelungat. Mestecă, privește prin ochelarii tot mai mari, prin mine spre nimeni,. Porumbeilor nu le dă nimic.

ZĂDIUȚA

Privim tinerii în port popular, pe centru. „Uite, *roșu carmanjină!* Nu le lipsește nimic. Sunt întregi, este un port complet” – observă prietenul meu, Vopsitorul. Îi dau dreptate, trecând prin fața unui local. Chelnerița purta peste șorțul mini un petecuț artizanal de zădie. Era, astfel, de două ori mai goală.

ROCHIA ÎNFLORATĂ

Duminică toamna pereche *la mare spiț* se deplasează spre urbe la braț sprijinindu-se unul de altul în argint. „Știi, m-am gândit dimineață la ideea de a-mi pune pantalonii albaștri...” zice ea, căutându-i privirea..

ACCEPT

Admir Duminică de Duminică doamnele și domniile orașului, cu vestimentația lor istoric diversă, ținuta ireproșabilă. Azi-dimineață, mergând spre centru, m-a depășit o astfel de pereche. Ea s-a întors ușor, s-a înclinat și mi-a spus „...kivánok !“. În sfârșit, după atâta timp, calc și eu a sighetean!

PRE-INFARCT

Zi toridă. Trece, în roșu și negru, ea. Vânzătorul din colț, fost mare sportiv local, deschide violent ziarul. Nevastă-sa – gata să facă infarct.

RODIRI

Toată primăvara și vara, la *huțuțe* la Grădina Morii e plin de mămicile tinere – *numa' rād*. Ce-i tot dai înainte cu poezia?

VIAȚA CONTINUĂ

Înmormântare. Din corul minimal se desprinde o coristă. Aleargă la intrarea în cimitir și adună rufe de pe sârmă. Apoi, se întoarce, tot în pas alergător, în formație. Ajunge la fix, tocmai când se reia *cânticelul*. Se-anunță ploaie...

ÎMBRĂCAȚII

O poză din anii '70. Serată la liceu, se dansează. Băieții, cu mâna stânga în față, păstrează o distanță speriată. Ele se lasă conduse cu greu, drepte ca

MANTAUA LUI GOGOL

scândura. Cu toții încheiați la ultimul nasture.
Doamne, ce-mbrăcați eram!...

CELELALTE VÂNZĂTOARE

Intru la raionul de lactate din piață. O tânără nevastă mă ia rapid de braț și-mi vinde ultimele 700 grame de smântână din *cantă*. Văzuse că port la mine un recipient din plastic tocmai potrivit. Celelalte vânzătoare dormitau lângă roțile lor de brânză întregi & sticle, borcane, ulcioare pline. „Iar o vândut asta tăta marfa!” – cârâi una.

O NOUĂ CULOARE

- Végül! – își smucește femeia copilul și traversează *zebra* în zbor.
În centru s-au pus semafoare pietonale. Aștepti “o oră” să traversezi în câteva secunde. O nouă culoare la Sighet: verde finalmente.

CARTIER

În spatele blocului, cei doi burlaci masivi pornesc agale, legănat, într-o nouă zi cu spirt.
Câinii, toți, îi petrec. Oamenii aștia umplu locul, de dimineață. Nu golesc decât sticlele.

Din volumul „ANOTIMPUL NEPREVĂZUT”,
sub tipar la Editura „Valea Verde” Sighetu
Marmației

TU DEJA ȘTI

ce-i cu tine zilele astea
te-ai îmbătrânit *te-ai* încetinit
privirea ta abia ajunge la noi
abia trece de la unul la altul

lucurile astea nu se petrec așa peste noapte mai
degrabă nu se petrec
pentru că nu-i un răspuns
– doar noi, întrebători, întrebători

CONTEMPLARE

în stradă lumina în fel și chip:
toate se-ntețesc, se pun în mișcare

în spatele meu chelnerița curăță mesele amănunțit,
are o bluză albă, februarie

MĂRTURISIRE

pe mine să mă lăsați în pace
eu sunt sub ocupație
de plictis de îngeri de farmazoane de singurătate

nu sunt aici și nu am fost vreodată
am incapacitatea de a fi prezent
pe mine să mă lăsați în pace

pe mine să nu mă uitați nici o clipă

VARA CONTINUĂ

cafenelele pline, parcurile aglomerate,
pe corso aceiași inși – ce așteptăm pe aici?

poate lumina ce enervează dimineața pescarii,
vreun *zvelt allegro* de pian, rătăcit

poate ziua în care, lămpăresele făcându-și datoria,
fi-va totul clarissim

DANTELĂREASA. VERMEER

omul în exercițiul frumuseții sale – orice om –,
cu atributele divinității – aici cârlionții, tinerețea –

la supermarket în lumină înșfăcăm de toate
așteptând la casă – *Jaga-Jaga* –, schițăm un dans
din șunci

REVERIE

genial verdele brazilor în după-amiaza de primăvară
virez într-un mic somn fără griji
pot fi atent în sfârșit la cum îmbătrânesc

ceea ce mi se întâmplă rar
îmbătrânirea petrecându-se, ca viața, *între timp*,
când nici nu te gândești la ea

iată învinsul, iată străbătorul,
cu armele boante alături, bucuros dormind –
nu, nu veni, mare somn, acum

LILIACUL SUB FEREAȘTRĂ...

un domn cu sprâncene albe, șapcă albă, în oglinda
retrovizoare
tocmai intră pe poarta celei de-a doua tinereți –

de-ar fi ceva mai blond, și-ar lua Weltmeister-ul
verde-argintiu diseară,
ar merge cu pedagogistele *la serenadă*, apoi la o
femeie singură

le chemi sau nu, se ivesc iar și iar în amintire,
au nevoie de adorarea și disperarea noastră

MANTAUA LUI GOGOL

FIAT VOLUNTAS TUA! (Facă-se voia ta!)

George PETROVAI

Actul I

Adam și Eva în grădina Edenului, îndată după săvârșirea păcatului.

Scena 1

Glasul Domnului:

O, voi mișei fără de minte,
vicleni ortaci ai ispitirii,
ce voia Mea ați necinstit-o
ca servi să-i fiți neascultării,

aflați că după-această faptă
o altă viață veți avea –
sunteți nedemni de nemurire,
așa că morții vă voi da!

Veți părăsi fără zăbavă
Edenul cu grădina lui,
ca-n chin și trudă să aflați
tristețea efemerului.

N-ați vrut ca *noi* să fiți eterni,
deși ați fost avertizați –
veți ști ce-nseamnă suferința,
ca ce-ați pierdut să regretați.

Iar cel cu care-ați uneltit
- Ispititorul fără leac –
ca umbra-l va-nsoți pe om
din clipa asta până-n veac

- acel moment al judecății
ce doar de Mine-i cunoscut –
și ne-ncetat se vor lupta
știind că este-un Absolut,

doar El capabil să oprească
a răului înverșunare,
astfel ca dreptii să acceadă
la liniște și mântuire.

Scena 2

Adam și Eva sunt foarte speriați de cele auzite.

Adam:

(cu năduf)

Doar tu, femeie preavicleană,
pentru bucluc ești vinovată!
Mai bine nu te zămisleai
decât s-o pat cu-așa netoată...

Cum naiba te-ai lăsat momită
să iei din pomul interzis,
când ni s-a spus cu strășnicie
că rodul lui nu ni-i permis?!

Ba și mai și, mi-ai dat și mie
să mușc din mărul otrăvit,
ca vina să o poți divide
pentru-al tău gest nesocotit.

Eva:

(cu dispreț)

Mai ai obraz să strigi la mine
când știi prea bine cum a fost?
De-ai fi bărbat cum te pretinzi,
pe șarpe l-ai lua la rost.

El, spirit mlădios în voce,
mai insistent ca un păcat,
m-a îndemnat ca fără teamă
să iau din pom, și am luat.

MANTAUA LUI GOGOL

Nu cred să fie vreo ființă
care să-i poată rezista.
(*cu un dram de nostalgie*)
I-am rezistat cât am putut,
dar e o dulce piază-rea...

Adam:

(*își pune mâinile în cap și geme sfârșit*)

O, Doamne, ce mai ticăloasă
fără rușine de păcat!
În loc să-și plângă-n hohot fapta,
ea vrea cu dracu să mă bat...

Scena 3

Apare **Ispititorul** cu trup de șarpe și cap de arhanghel:

Preascumpii mei, ce bine-mi pare
că vă-ntâlnesc pe amândoi!
Am auzit acea sentință
și m-am grăbit să fiu cu voi,

ca să vă spun că nu-i o dramă
a noastră din Eden plecare –
Pământu-i mare și ne-așteaptă
să-l călărim fără cruțare.

Al meu e tot acest rotund
cu ape, munți și largi câmpii;
veți constata c-aici vi-i locul,
căci numai astfel veți fi vii

în gânduri, fapte și-aspirații,
iar nu-n Eden – o zonă fadă
cu interdicții și pedepse,
unde doar robii vor să șadă...

E drept că nu va fi ușor
să vă produceți toate cele,
după ce-n rai ați trândăvit
și v-ați format deprinderi rele.

Dar n-aveți teamă, sunt cu voi
și vitregia vom învinge,
ca din țărână să răsară
o dragoste ce nu se stinge.

(Adam și Eva se relaxează vizibil și pe fața
femeii chiar apare o umbră de zâmbet.)

Ispititorul îi privește cu mulțumire vicleană și
continuă:

În schimbul dărnicii mele,
vă cer o justă chezășie:
Să dați uitării Paradisul
și să vă-nchinați doar mie!

(Văzând că fețele celor doi se alungesc, el adaugă
repede):

E timp destul de parafări
după ușcheala din grădină...
Căci, dragii mei, mari transformări
v-așteaptă-n suflet și-n inimă,

alunecând ca-ntr-un coșmar
prin suplul timpului tunel,
ce leagă-n tot armonios
lumi paralele fel de fel...

Mai bine însă mă opresc
să debitez anticipări
și către poartă ne-ndreptăm
ca să zburăm spre alte zări.

Se îndreaptă toți trei spre poarta păzită de un
arhanghel cu paloșul de foc în mână. Poarta se
deschide pentru a-i lăsa să iasă, apoi se închide și
arhanghelul continuă să-și rotească paloșul.

Actul II

O căsuță modestă din lemn și chirpici.
În ea, patru persoane: Adam și Eva, mult
schimbați,
împreună cu fiii lor Cain și Abel, doi flăcăi
chipeși și zdraveni.

Scena 1 – În faptul zilei

Adam:

(*cu însuflețire*)

De nopți și nopți îmi dă târcoale
un vis profund și insistent:
(*adresându-se cu deosebire Evei*)
Întâi doar eu, apoi cu tine
mă văd în al meu element,

o stare fără de egal
dintr-o grădină, situată
în altă lume, fără timp,
unde iubirea-i laolaltă

cu tinerețea-nveșnicită,
iar din văzduh se-aud cântări

MANTAUĂ LUI GOGOL

---

divin șoptite de viori
și-ntreaga lume-i fericită.

Deodată pacea-i tulburată
de-un gest al tău nesocotit
și-un glas de tunet ne anunță
că raiul nostru s-a sfârșit...

Atât de mult îmi place visul,
c-aș vrea să țin-o veșnicie
cu-a sale bucurii divine
cum pe Pământ nu-i chip să fie.

Eva:

(însuflețindu-se la rândul ei)

De necrezut ce potrivire!
Același vis îl am și eu,
doar că-n final mie-mi apare
un șarpe-duh cu cap de zeu,

care cu voce mățăsoasă
și vorbe dulci ca un poem,
mă-ndeamnă firea să mi-o țin
și de urmări să nu mă tem.

Abel:

(adînc tulburat)

O, dragi părinți neprețuiți,
e minunat să poți visa!
Dar un miracol se petrece
când visu-n doi e ca-ntr-aievea.

Cum la visări sunt ne-nzestrat
(posibil să le uit pe toate),
mult mi-ar plăcea să pot zbura,
ca de la vis să trec la fapte.

Pe șoimi și vulturi să-i întrec
când spre țării m-oi avânta
și-apoi pe Lună să cobor
de forțele mi s-or găta...

Cain:

*(nemulțumit de întreaga discuție,
dar pornit mai ales împotriva lui Abel)*

Poftim de ce-i în stare tontul!
Stând toată ziua lângă vite
precum măgarul între oi,
el crede că-i un stup de minte.

Cum de pământ s-a săturat
umblând cu turmele haihui,
privește zi și noapte cerul
de parc-ar fi moșia lui.

Dar l-aș vedea să stea pe brazdă
și să lucreze cum fac eu;
atunci de stele nu i-ar arde,
ci patul l-ar căta cu greu...

(Adresându-se de data asta direct lui Abel):

Coboară, frate, pe pământ,
menirea să ne-o împlinim!
La țarină vom arde jertfe
ca Domnului să-I mulțumim.

Scena 2

Abel jertfește un miel, iar Cain aduce jertfă din
roadele pământului.
Numai jertfa lui Abel este primită de Dumnezeu
cu plăcere.

Cain:

(clocotind de furie)

Nu-i drept ca jertfa ta infectă
să-i pară Domnului aleasă,
pe când a lutului rodire
să fie cu dispreț respinsă!

Abel:

(foarte surprins)

Vai, frate, cât de aspru ești!
Să-mi spui cu ce sunt vinovat
de-alegerea făcută-n cer.
Ori crezi că-n spate te-am lucrat?

Nu doar că-i practic imposibil
cu Domnul să te târguiești,
dar alta-i conduita mea:
Mi-ești drag și vreau să mă-ndrăgești!

Cain:

(scrâșnind din dinți)

Să taci din gură, secătură,
că nu mai sunt stăpân pe mine!
Vrei armonie și iubire
când jertfa mi-a adus rușine?

O, ce de ură-am adunat
de când te știu și până azi!
Chiar firea ta mă îboldea
să te împiedic ca să cazi...

Abel se întoarce cu spatele pentru a-și șterge
lacrimile, timp în care Cain se apleacă, pune
mâna pe-o piatră și-l lovește cu ea în cap.

MANTAUA LUI GOGOL

Abel cade. De-abia când constată că și-a ucis fratele, Cain se dezmeticește și începe să plângă.

Scena 3

Cain:

(smulgându-și părul din cap)

O, Doamne, ce-am putut să fac
cu bestia ce-n mine zace!
L-am omorât pe blândul Abel
ca niciodată să n-am pace.

Întreaga viață-i voi vedea
figura tristă, iubitoare
din clipa când l-am repezit
cu ura mea ucigătoare,

ce inima i-a sângerat-o
'nainte să lovesc cu piatra,
și-oi fi întâiul fratricid
sătul să-și mai suporte mutra.

(Se oprește din plâns, își duce mâna la frunte și vorbește precipitat):

Am omorât...Sunt criminal...
Să fug! Dar cum poți să te-ascunzi
de tine însuși?...Grea povară
să fugi când vrei să te înfunzi...

(Privește-n jur năuc):

Nu-l voi lăsa pe bietul Abel
să fie sfârtecat de fiare!
Am să-l îngrop, ca la-nviere
să sară sprinten în picioare...

(Acoperă cadavrul, apoi o ia la fugă.)

Scena 4

Glasul de tunet al **Domnului** îl încremenește:

Unde-ai pornit în fuga mare
tu-ntruchipare-a rătăcirii?
Ai mâinile scâldate-n sânge,
iar firea ta-i dușmană Firii...

Credeai că poți să te ascunzi
de ochiul Meu preavigilent,
când sângele lui Abel strigă
că te-ai purtat ca un dement?

(Cain tremură și cade cu fața la pământ,
murmurând: Îndurare, Doamne!)

Domnul continuă:

Nu îndurare ți se cade
după a ta nesocotință,
ci de căință și ispașă
e mare, mare trebuință...

Dar dacă viața-ți este dragă
chiar cu torturi de nedescris,
ți-o dăruiesc, ca traiul zilnic
să te scufunde în abis:

Un semn te va feri de moarte,
luându-ți dreptul de-a muri
până ce Eu voi socoti
că le-ai plătit din plin pe toate.

Scena 5

Apare **Ispititorul** în chip de om, șchiopătând ușor și cu fața numai zâmbet:

Mă bucur mult, iubite Cain,
că te-ntâlnesc și-om vorovi –
acuma că sentința-i dată,
gândește-te la ce va fi:

Ca să-ți trăiești cu cap viața
de mititel nemuritor,
nu doar de sfaturi e nevoie,
ci și de-un braț ocrotitor.

Cain:

(încă vizibil marcat de „întâlnirea” cu Domnul)

De unde naiba-ai apărut,
că nu te-am mai văzut pe-aici?

Ispititorul:

Sunt brațul care-ți trebuiește
și vreau să devenim amici.

Cain:

(neîncredător și ironic)

Ia uite ce noroc pe mine
cu-așa o faină întâmplare!...
De nu ți-i cu bănat, amice,
aș vrea să știu în ce ești tare.

Ispititorul:

(rânjind)

MANTAUĂ LUI GOGOL

Destule pot părinții tăi
să îți vorbească despre mine;
(*apoi foarte serios*)
Oricum, te pot asigura
că fac de toate foarte bine.

Cain:
(*dând să plece*)

Ești un ridicol fanfaron!

Ispititorul:
(*apucându-l de mână*)

Mă rog matale, ce-ai dori
să fac ca să te pot convinge?
Poate rotundu-l vrei zări?

De-abia rostește întrebarea și amândoi se înalță
atât de sus,
încât Pământul le apare în fața ochilor ca o bilă
turtită.

Cain:
(*ștergându-și sudoarea de pe frunte după
revenirea instantanee,
exact pe locul de unde s-au înălțat*)

Halal să-ți fie de ispravă,
da' știu că ai putere multă!
(*cu îngrijorare*)
N-oi fi cumva chiar Necuratul?

Ispititorul:
(*cu trufie*)
Ce-ți pasă cine te ajută

când pân' la gât ești îngropat?
Dar oamenii așa-s făcuți,
ca firu-n patru să-l despice
și-apoi să cadă în rahat...

Vizibil mulțumiți de cum a decurs întâlnirea
dintre ei, Cain și Ispititorul își strâng mâinile,
astfel pecetluind prietenia.

Actul III

Aceeași căsuță din Actul II.
În ea trei persoane: Adam și Eva, deja bătrâni de-
a binelea, împreună cu flăcăiandrul Set, ultimul
lor născut.

Scena 1

Adam:

Și iac-așa trecură anii,
iar noi trecutu-ne-am cu ei,
încât din junii de-altădată,
azi am ajuns doi bătrânei.

Dar nu din bătrânețe vine
durerea noastră, scumpă Eva,
- știut fiind că-i inerentă -,
ci seva-i vine din altceva:

Pierduți sunt primii doi născuți
- Abel ucis din invidie,
Cain ucigașul dus în lume –
și-n veci cu noi n-o să mai fie!

Sau poate-n mare mila Sa,
Domnul mai iute ne-a uni
- prin moarte ori prin înviere –
și-n inimi pacea va veni...

Set:
(*foarte agitat*)

Mă mir că până azi n-ați spus
un cuvânt de frații mei!
Nu credeți că sunt demn să știu?
Sau e tabu să pomeniți de ei?

Eva:

Să nu ne judeci, fiu iubit,
pentru o vină-nchipuită!
N-am abordat această temă,
căci drama prin tăcere-i domolită.

Scena 2

Intră **Ispititorul**, ca întodeauna tânăr și surâzător:

Ce mult mă bucur, dragii mei,
că ne-ntâlnim din când în când!
Numai atunci putem vorbi
de cele care zac în gând...

O, știu, vi-i greu să tot trudiți,
captivi cu gându-n tragedie!
Nici mie nu-mi este ușor
având Pământu-n custodie.

Tot alergând să pregătesc
terenul pentru viitor,
ca oamenii ce vor veni
să se urască cu mult spor,

MANTAUĂ LUI GOGOL

nu știu odihna cum arată,
nici dacă-i zi ori noapte-adâncă.

(cu fină ironie)

Cu slujba nu-i de șuguit,
c-o pierzi și naiba de mănâncă...

(Apoi, după ce oftează adânc):

Pesemne vouă vi se pare
că-i fericire-n nemurire.
Vă dau cuvântul meu de-onoare
(pe care o posed din fire),

că nemurirea-i o năpastă
și-un jug de fier pe gâtul meu,
de care mi-aș dori să scap
la schimb c-un alt model de eu.

Dar ăsta-i jocul: Muritorii
vor moartea s-o îngenuncheze,
pe când nemuritorii-ar vrea
ca efemerul să-i distreze...

(Dă să iasă, dar se întoarce și adaugă):

Tot trăncănind era să uit:
Din Nod aveți urări de bine
de la feciorul vostru Cain!
Amic la toartă e cu mine...
(Iese)

Scena 3

Set

(înfiorându-se)

Văleu cât poate să vorbească
ființa asta reptilică!
Mi-a provocat aceeași silă
pe care-o simți lâng-o jivină.
(Adam și Eva se privesc semnificativ.)

Adam:

(visător)

L-am cunoscut și noi cândva
în circumstanțe mai aparte;
părea un vis, dar astăzi știu
că n-am visat, ci c-au fost fapte.

Eva:

(adânc mișcată)

Din tot ce-a fost, ne-a mai rămas
doar nostalgia nesfârșită –

puteam fi tineri și eterni
de făceam față la ispită...

(Eva plânge încetișor, Adam cade pe gânduri.
Deși foarte nedumerit, Set crede că părinții lui
aiurează, așa că nu-i mai întreabă nimic.)

Scena 4

Glasul Domnului:

Voi oameni osândiți de timp
după edenica ratare,
aveți acuma de luptat
pentru a voastră înălțare.

În lupta fără de răgaz
cu rău-n inimi încuibat,
veți arăta spre ce optați:
Vecia sau canonul ne-ncetat!

Eu v-am făcut și vă iubesc
cu dragoste de Absolut;
dar veți putea veni la Mine
doar după ce de rău v-ați rupt,

smulgând adică fără milă
păcatul care v-a-nrobit,
ca iar să fiți ce-ați fost cândva
când în Eden v-am găzduit.

Corul îngerilor:

Lăudat să fie-n veci
Cel ce toate le-a făcut;
Lui să-I mulțumim,
pe El să-L iubim.

Sighetul Marmației,
Aprilie 2012

MANTAUA LUI GOGOL

MICROANTOLOGIE DE POEZIE ALBANEZĂ (I)

Prezentare și traducere în limba română: Acad. **Kopi KYCYKU**

Acad. **Kopi KYCYKU**

ALI PODRIMJA

(1942-2012):

Poeme...

Ceasul decedat
(Ora e vdekur)

Ceasul muri
Tocmai când număram bățile
Timpul începu să se golească de Mișcare
Inspirația –
De mine
Camera-și pierdu echilibrul
Membrele-și schimbă forma
Pe limbi de ceasornic se agață visele
Strigai și veni Meșterul
Șuruburi și șuruburi
Schimbă
Timpul nicidecum nu intra în ceas

Făcui enorm să-l înviu
Pereți să se-ntoarcă-n cameră
Mișcarea și Inspirația
Privește sub vechea fotografie a Familiei
Stau mute-n aer
pironite

Singur sau Hamlet bolnav
(Vetëm ose Hamlet i sëmurë)

Puțin îmi dai, viața mea
Și prea mult ceri de la Mine.
Nu pot să-ți dau mai mult
Decât să te ridic în picioare.
Nu pot decât să-ți pun un nume
Și să te învăț să mergi
către adevăr, către oameni,
decât să-ți dăruiesc timpul meu
răbdarea pietrei, focul, albastrul.
Nu-ți pot da mai mult, iar tu
Prea mult îmi ceri.
Printre orbi, singur sunt
Printre umbre și zei.
Singur între mine și spațiului din zid
În fața urii și a iubirii - singur.
Dar tu prea mult îmi ceri și prea puțin
Îmi dai, viața mea.
Hamlet, Hamlet, sunt pe drum
Medicii îmbrăcați în alb
Îmbrăcați în negru vin
să te vindece, cap
nedormit al lumii.

Parisul, Locul de Naștere
(Parisi, Vendlindja)

Vom intra la Paris
Piatra noastră acolo o vom înfige
Nu ne va întâmpina Teuta Gent¹¹
Nu ne va tăia calea sălbatică hoardă romană
Nu ne va primi vreun om viu
La Paris vom intra
Visele vom atârna de aripile berzelor
La un izvor ne vom spăla pe față pe mâini
Vom lăsa nopțile balcanice în urmă
dansurile cântecele baladele basmele

MANTAUA LUI GOGOL

Doar fluierul vom lua cu noi
Să cântăm când ne va strivi dorul
pierduți în hoarda cloșarilor
a umbrelor
a șobolanilor
Până târziu prin străzile Parisului amețitor la
metrou
Vom adulmeca mireasma gutuiei din patrie
Despre vremurile murdare vom vorbi cu
degetele
Nu vom călca nicio muscă
Nu vom speria nicio pasăre
Nu vom turna foc amărăciune
Peste capul nimănui
Nu vom îngenuchea în fața Europei adormite
Nici în fața zeilor scrântiți
Dă-mi *besa*^[2] Lum Lumi
Că nu ne vom uita locul de naștere

Studiu pentru Albania (Etyd për Shqipërinë)

Pitică ești
Pitică ești măi
Fără mine
Și-un nimeni sunt
Sunt un nimeni măi
Fără tine
Duh și trup
Ne-a blestemat cineva
Sub bolta de sticlă
Albanie măi
Picătură de apă
În palma celui însetat

Femeia (Gruaja)

Nu-i de sânge
De foc este de lumină
Lucire lăuntrică a sufletului
Nu-i de somn
De nisip e de apă
Se pierde printre degete
Vis mai mult decât zeități
Se deschide ca o carte veche
Și nu-i poți citi sfârșitul
Nu-i din cuvinte
Pământ de cutremure este de mistere
Printre forme-nfiorătoare alunecă
Brusc undeva se îndoia

Pierzându-și echilibrul
Din temperatura trupului
sub umbra Destinului

Deschiderea unei poezii în vreme de tristețe (Hapja e një poezie në kohë trishtimi)

F.
Ne-au gonit din oraș
Terase hoteluri porți au închis
Soldați și blindate ne-au urmărit
Altundeva să vă cățați norocul au spus
În ochii visători ai lui Naim^[3] ne-am cuibărit
Muntele înzăpezit am parcurs în lung și-n lat
Cu sufletul tău în palmă eu
Tu cu fluierul fermecat în buzele-nflorite
Nicăieri coliba zeilor din Sharr^[4]
După mulți ani
nu mai știu ce epocă ce împărăție era
Ne-au găsit într-o poezie aurită și ne-au spart
sulițele ferestrele acoperișurile
Ne uităm unul la altul acum
prinși în fond de obiectivul lui Marubi^[5]
Și ascultăm ploaia
Cum ne trezește din trista uitare

Bocetul unei albaneze pe care l-am notat undeva în Europa (Vaji i një shqiptareje që e shënova diku në Evropë)

La Taphane
Cine minte că
N-are deloc grijă de noi Europa
E atât de drăguță
Că nu experimentează nimic fără noi
În marele spital psihiatric se recomandă
Câte un *Tolvan* în fiecare seară
Ți se pare mai frumoasă
Viața de rob
A neantului

Trup își capătă un Mac (Shtat Lëshon një Lulëkuq)

Tăcerea mea e mai veche
decât mine și mai puternică
decât moartea mea
e neputința mea

MANTAUA LUI GOGOL

tăcerea când dorm
număr stelele
mă joc cu umbrele cu cuțitele
și-ntr-o câmpie albă
trup își capătă
un mac
fiindcă tăcerea mea
are greutatea pietrei blestemate
și limba omului răstignit pe stâncă

Jocul cu moartea (Loja me vdekjen)

Nu știu câți ani s-au făcut
dar eu m-am învățat până la urmă
și cu șobolani și cu șerpi și cu îngeri
Cad și mă ridic
cu câte un nou ghimpe-
n talpa stângă
Și-n jurul gâtului meu subțire
continuă să se îngroașe
lucirea cumplită a Cuțitului
nu mă mai pot înșela
nici vorbele bursucului cu dinți
de cal șoptindu-mi-le la ureche
Văd
chip al dorului
cămașa peticită a Mamei
Deocamdată știu numai
Că trăiesc într-un mod cât se poate de normal
Și mă joc cu moartea parc-ar fi căpșorul unei
pisici

Pisică Neagră (Maca e zezë)

În călătoria mea
o pisică neagră mă urmărește
și sufletul îmi spune
în mijlocul drumului te vei opri
și cântecul îmi spune
niciodată nu mă vei cânta cu vocea
și lumina îmi spune
orbul orb a rămas
și visul îmi spune
caută-mă-n transă
dar vino și spune cuvântul
când nu știi pe cine iubești sau urâști
vino să crezi în chipul din oglindă
o pisică neagră mă urmărește
în călătoria mea

Metafora Vieții Mele (Metafora e Jetës Sime)

Dacă nu vorbesc
viața mea n-are liniște
fă-te Eu cuvântul meu
tăcerea să nu te strivească
în pietre
de moară
dacă nu vorbesc
viața mea n-are liniște
cuvântul meu fă-te Eu
rana mea
să respire
adânc

^[1] Regină și respectiv rege al ilirilor.

^[2] Cuvântul suprem al albanezilor. Versul are sensul: Dă-mi cuvântul, tu, fiul meu fericit (numit *Lumi* – Fluviu) că nu vom uita locul nostru de naștere.

^[3] Naim Frashëri (1856-1900), considerat de mulți ca fiind poetul național al albanezilor.

^[4] Munte din Kosova.

^[5] Pjetro Marubi (1834-1903), întemeietorul unei școli de fotografie în orașul Shkodra în ultimul sfert al secolului XIX, unul dintre primii fotografi ai Balcanilor. Este primul dintr-o celebră dinastie de fotografi.

ALI PODRIMJA

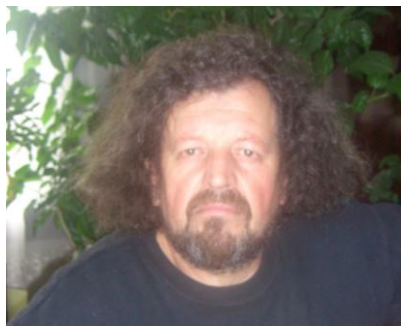

MANTAUA LUI GOGOL

FULGUIRI LIRICE

Ion PETROVAI

* * *

În seri de sticlă transparentă
munții
urcă pe gardurile orizontului
și fură stelelor
săruturi.

Sângele violet al soarelui
se dizolvă tainic
în râurile nopții.

Pieptănat de codri
căierul de aur
înjunghiat de sulitele pământului
se prăbușește sângerând.

Când ziua își închide hanul
amurgul
își prinde caii
la căruță
și poartă stelele
pe bolta lor de pază.

Amețiți de lumini
zorii
coboară lunecând
în lacrimile stelelor
însetate de alb.

* * *

Lacrimi de diamant
coboară
pe obrazul câmpului.

Aromele-n desfrâu
adapă
mânzul soarelui.

Sub umbre înjunghiate
adorm

ierburi albastre.

* * *

Din trupul nopții
ochii
rup lumini.

Îngropați în nisipuri cerești
luceferii
așteaptă să dea-n muguri.

Muribundele arșiți
sărută după datini
oasele pământului.

Despletite de stele
muzele se culcă
în patul lunii
plecate de-acasă.

ȚARA MARAMURAȘULUI

Snop de vise voievodale
răsărite-n trupul Daciei
limpezite-n roua ochilor
limbii române
și oțelite-n sânge latin.

PEISAJ

Soarele sărutând pădurea
mângâiată de lacrimi
ce curg
din ochii cerului.

IUBIRE

Umbre pribegie
sărută buzele noastre
în mai toate nopțile inimii.

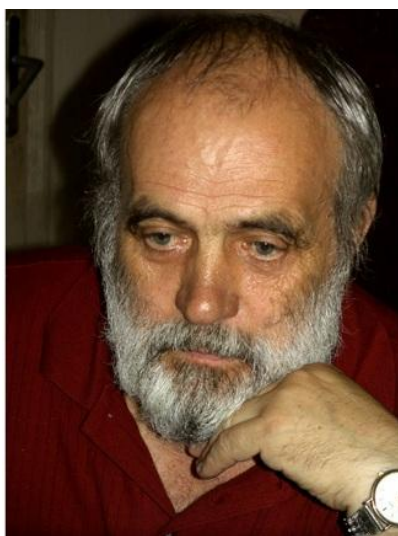
Polenul strivit de azururi
se vindecă
în paturi așezate-ntre petale.

Iertat fie păcatul celui care
a lăcrimat
iubind!

LIVADĂ ÎN MAI

Șerpi verzi
Încolăcind miresme
De alb și primăvară.

Echim VANCEA

deschideți-mi ușa!

„când toți urlă, se mai aude doar cel ce tace”
nu trecerea era așteptată
și nu înjurătura orbește apusul!
în așteptarea focului
în numele tău
iluzia atâtor neliniști și melancolii
devine respingătoare în jumătatea de jos/ a unui
cuvânt încă nespus atât în cer cât și pe pământ./
coroana micului prinț
fost-a promisă/
după/
cucerirea orașului/
în timpul cinei de taină/
apoi urma să aibă loc ceremonialul
de predare-primire
a celor începute
și nicicând terminate

urme

bucăți mari de noapte/ plutesc/
peste ruga greoaie a peștilor./ pasărea
nordului îmi aruncă peste/ aripă un ușor
salut./ „noapte bună” – îi zic/ apoi se prăpădește
fericită
de atâta/ noapte/ și nu spune nimănui unde va
înnopta./
din noaptea nunții/ miresele nu au mai apărut/ și
alte chipuri/ de-acum/ ascund în somn întunericul./
malul încărcat de iarbă
neumblată/ purtând numele copilăriei

arde/ urma șarpelui/ așteptând/ răbdător
rostogolirea culorii întunericului
peste paznicul de noapte/
al apei./ pasărea nordului se tot ridică/
într-o curgere continuă de soare sub aripi
înconjurată de acorduri primare de orgă./
iarba de sub cruce/ poți/ începe/ să o cosești/
de oriunde./ abia începută te și mântuie...

poem

încă de dimineată în poarta de lemn din partea
cealaltă a orașului s-au fost auzit bătăi/ – mereu
mi-a fost frică de bătăi în poartă atunci când
portarul dormea bine făcut fiind –/ lucru rar/
știut fiind/ că acolo nu locuia nimenea/ de o bună
bucată de vreme – în semn de trecere a timpului/ –
degeaba/ îmi strecură prin somn portarul –
întorcându-se de pe o parte pe alta –/
e oarecum prea târziu/ e cam ca
și cum ai fugi de acasă în plină zi fără știrea
alor tăi și apoi să te justifici că ai greșit drumul./
prin amurgul morocănos ploaia acoperă spațiul
mărunt dintre dimineată și stradă/ și apoi coboară
de-a lungul căii ferate înnegrită de spaimă./ un biet
surâs./ un ochi jertfit nordului și o tristețe de bălci./-
nu-mi pot șterge amintirea și plăcerea pribegiei
printre
copaci și avantajul libertății de a trage cu pușca pe
când
înveleam cu o vorbă morocănoasă moartea
câprioarei –
pe apa de graniță trec plute încărcate cu mure și
fragi
mascate cu tufe ferigi./ după coloana de apă
vânătorii
joacă léptem pe viața mea hăituită de fărăvoia
trupului
tău elena/ precum o bătaie în ușă ca să te trezească/
prin gestul ascuns al izgonirii de la sân la lumină./
acum nu vreau decât să o întâlnesc/ pe amanta
domnului kafka/ sau un portar dispus să îmi
deschidă
și mie ușa unei odăi numai de el știute
unde să mă pot odihni și să îmi
încălzesc picioarele și apoi să pot pleca
înspre pedeapsa mea./ asta-i tot!/ până acum./
luminile aprinse lasă să se vadă/ din stradă/ papucii
de casă apăsați de neputința trecerii dintr-o odaie în
alta./ întors cu spatele la fereastră cineva vrea – în
singurătate – să decoreze camera copilului cu
fotografii dintr-un album de familie./ – apoi
zâmbește/
înghite/ și scrie: luminile se vor stinge/ vor aștepta
ceața de dimineată/ și se vor întreba unde sunt eu

POEME

Mihai Hafia TRAISTA

ACTOR ÎN DRAMA FRUNZELOR

Căutând cuvântul
care să spargă tăcerea
am băut tot vântul îndoit cu cântec.
Gata!...
Vremea pierderii timpului s-a dus!
Voi rosti primul cuvânt
ce-mi va trece prin palme.

Vai, dar palmele
îmi sângerează
de la cuiele tăcerilor
și de la spinii trandafirilor
sau poate
de la conturul sânilor tăi.

Oare de ce
l-a înzestrat Dumnezeu
pe om cu palme?...

Dar nu mai am timp
de pus întrebări,
căci bătrânețea căinoasă
mi se holbează
prin suflet ca o gură de rai,
mucegăită.
Și mai trebuie să-mi bandajez
palmele cu amurguri violete,
și mai trebuie
să-mi plec capul
în fața slăbiciunii pietrei,
și mai trebuie
să mă joc cu ochii tăi
de-a albastrul cerului.

Și mai trebuie...

Dar nu!...
Oricum nu mai am timp

să găsesc cuvântul.
Voi aștepta tăcerea
cu pâine și sare
și mă voi duce
să joc
în drama frunzelor.

FATA ÎMBRĂCATĂ ÎN MOV

precum desfrâdatele de pe străzile Vechiului
Babilon
fata îmbrăcată în mov
hoinărește prin gândurile mele.
uneori ținându-se de mână cu un plop rănit de
ploaie.
pașii lor se preschimbă în cuvinte
cuvintele în păsări uriașe
cu roți dințate în loc de aripi
purtând în ciocuri povara frunzei de măslin.

câteodată pașii lor se preschimbă și în tăcere
iar tăcerea în păianjeni uriași
care țeș pe cer legământul curcubeelor de rouă
atunci păsările se războiesc cu păianjenii
iar fată îmbrăcată în mov
la braț cu plopul rănit de ploaie
pe sub războiul ceresc
se duc până la stejarii lui Mamre
dincolo de care începe moartea.

o moarte liniștită ca visul unui prunc nelumit.

APOCALIPSA UMBRELOR

La căderea umbrelor
florile brodează
pe aripi de fluturi
apusul soarelui

Așteptarea
devine
durere prenatală
Păsările
scot la licitație zborul

Crucile
înmuguresc
în inimile muribunzilor
Stăpânul rădăcinilor
serie
Apocalipsa umbrelor

Veșnicia
Pare
Nespus de scurtă
La căderea umbrelor

CREAȚIILE TINERELOR TALENTE

Andrada Sonia MAYER, clasa a V-a B, Școala generala nr. 81, București

Stepan Cristian TRAIȘTA, clasa a IV-a, Școala generală Rona de Sus, Maramureș

